

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

برنامه سازی ۱

رشته کامپیوتر

گروه تحصیلی کامپیوتر

زمینه خدمات

شاخه آموزش فنی و حرفه ای

عنوان و نام پدیدآور	: برنامه سازی ۱ : رشته کامپیوتر گروه تحصیلی کامپیوتر زمینه خدمات شاخه آموزش فنی و حرفه ای.
مشخصات نشر	: تهران : شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ایران، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری	: ۱۷۶ ص. : مصور.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۲۳۳۵-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیبای مختصر
یادداشت	: این مدرک در آدرس http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است.
شناسه افزوده	: کربلایی، مجید
شناسه افزوده	: سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی. دفتر تألیف کتاب های درسی فنی و حرفه ای و کار دانش
شماره کتاب شناسی ملی	: ۳۵۹۳۹۲۱

همکاران محترم و دانش آموزان عزیز :

پیشنهادات و نظرات خود را درباره محتوای این کتاب به نشانی
تهران - صندوق پستی شماره ۴۸۷۴/۱۵ دفتر تألیف کتاب های درسی فنی و
حرفه ای و کاردانش، ارسال فرمایند.

info@tvoccd.sch.ir

پیام نگار (ایمیل)

www.tvoccd.sch.ir

وب گاه (وب سایت)

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

برنامه ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر تألیف کتاب های درسی فنی و حرفه ای و کاردانش

نام کتاب : برنامه سازی ۱ - ۳۵۸/۷۰

مؤلف : مجید کربلایی

اعضای کمیسیون تخصصی : محمدرضا یمقانی، بشول عطاران، شروین الوندی، مهیار بازوکی، شهناز علیزاده،

نیلوفر بزرگ نیا، سارو آوآکیانس، محمدرضا شکرریز، مهناز کارکن، افشین اکبری،

سید سعیدرضا سعادت یزدی، پردیس پیرایش و زهرا عسگری رکن آبادی

ویراستار علمی : مهناز کارکن، پردیس پیرایش و زهرا عسگری رکن آبادی

ویراستار ادبی : محمدرضا یمقانی

آمادسازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۹ - ۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار : ۹۲۶۶۰۹۸۳۰، کد پستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹،

وب سایت : www.chap.sch.ir

مدیر امور فنی و چاپ : لیدا نیک روش

طراح جلد : ناهید معین الرعایا

صفحه آرا : راحله زادفتح اله

حروفچین : کبری اجابتی، زهرا ایمانی نصر

مصحح : علی مظاهری نظری فر، مریم جعفر علیزاده

امور آمادسازی خبر : زینت بهشتی شیرازی

امور فنی رایانه ای : طوبی عطایی، سیده شیوا شیخ الاسلامی

ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ایران : تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

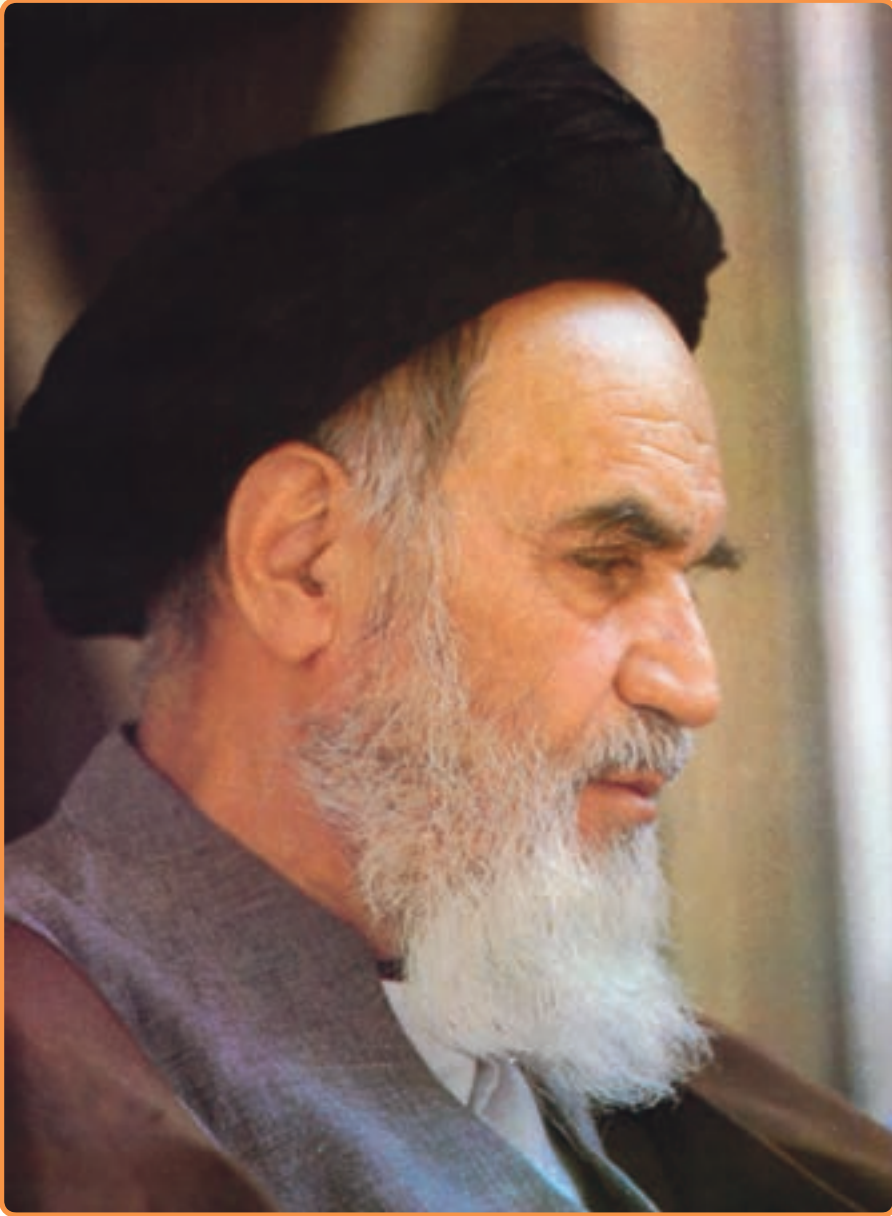
تلفن : ۵ - ۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار : ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی : ۱۳۹ - ۳۷۵۱۵

چاپخانه : شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ دوم، ۱۳۹۴

حق چاپ محفوظ است.

شابک ۳-۲۳۳۵-۰۵-۹۶۴-۹۷۸-۳ ISBN 978-964-05-2335-3

بدانید مادام که در احتیاجات صنایع پیشرفته، دست خود را پیش دیگران دراز کنید و به در یوزگی عمر را بگذرانید، قدرت ابتکار و پیشرفت در اختراعات در شما شکوفا نخواهد شد.

امام خمینی «قدس سرّه الشریف»

مقدمه

درس برنامه‌سازی ۱، یک درس پایه برای هنرجویان رشته کامپیوتر فنی و حرفه‌ای است که هدف آن آموزش یک زبان برنامه‌نویسی است. در این کتاب سعی بر آن شده است که زبان برنامه‌نویسی C# با زبانی ساده و قابل فهم برای هنرجویان و دانش‌آموزان بیان شود. در ابتدای هر فصل هدف‌های رفتاری بیان شده است و در انتهای هر فصل به‌جز فصل اول بخش کار در کارگاه در نظر گرفته شده است که باید در کارگاه و به‌صورت عملی انجام شود. خودآزمایی، تمرینات برنامه‌نویسی و جدول واژگان انگلیسی نیز در انتهای هر فصل قرار دارد که هنرجویان عزیز باید آنها را انجام دهند تا به اهداف رفتاری ذکر شده در ابتدای هر فصل برسند.

در فصل اول مفاهیم پایه‌ای پردازش داده‌ها و تقسیم‌بندی زبان‌های برنامه‌نویسی یادآوری می‌شود. در فصل دوم پیدایش زبان C# و ارتباط آن با زبان‌های دیگر بیان شده است و سپس یک برنامه ساده و نحوه ترجمه و اجرای آن از طریق خط فرمان توضیح داده شده است. در فصل سوم با محیط برنامه‌نویسی ویژوال استودیو به‌عنوان ابزاری قدرتمند برای برنامه‌نویسی آشنا می‌شوید. در فصل چهارم متغیر و انواع آن بیان شده است. در فصل پنجم با عبارات‌ها و عملگرهای ریاضی و محاسباتی آشنا می‌شوید. در فصل ششم دستورات شرطی و کنترل اجرای دستورات توضیح داده شده است. و بالاخره در فصل هفتم ساختارهای تکرار و حلقه‌ها بحث می‌شود که توانایی نوشتن برنامه‌های کاربردی را به‌دست می‌آورد. آنچه که از هنرجویان انتظار می‌رود انجام تمرینات بخش کار در کارگاه و حل تمرینات و پاسخ به خودآزمایی‌ها است که با انجام آن زمینه لازم برای یادگیری مطالب کتاب فراهم می‌شود و هنرجویان برای درس برنامه‌سازی ۲ و ۳ در سال بعد آماده می‌شوند. با وجود دقتی که در تألیف این کتاب صورت گرفته است، کتاب عاری از اشتباه نیست. ایده‌ها و پیشنهادات شما باعث بهبود کیفیت کتاب خواهد شد لذا مواردی که از نظر شما بایستی اصلاح شوند را به اطلاع ما برسانید.

مجید کربلایی

فهرست

اول آشنایی با مفاهیم پایه‌ای پردازش داده‌ها

- ۱-۱- داده‌ها و اطلاعات ۱
- ۱-۲- انواع زبان‌های برنامه‌نویسی ۵
- خودآزمایی فصل اول ۸
- فعالیت ۱۰

دوم آشنایی با زبان C#

- ۲-۱- آشنایی با زبان C# ۱۲
- ۲-۲- شروع برنامه‌نویسی ۱۴
- ۲-۳- اولین برنامه به زبان C# ۱۵
- ۲-۴- الگوی یک برنامه ساده به زبان C# ۱۸
- ۲-۵- کلاس (Class) چیست؟ ۱۸
- ۲-۵-۱- نحوه تعریف کلاس ۱۹
- ۲-۶- متد چیست؟ ۱۹
- ۲-۶-۱- استفاده از متدهای آماده ۲۰
- خودآزمایی فصل دوم ۲۸
- تمرین ۲۸

سوم آشنایی با ویژوال استودیو

- ۳-۱- آشنایی با ویژوال استودیو ۴۱
- ۳-۲- ایجاد یک پروژه جدید در ویژوال استودیو ۴۳
- ۳-۳- معرفی بخش های اصلی ویژوال استودیو ۴۶
- ۳-۳-۱- نوار منو و نوار ابزار ۴۶
- ۳-۳-۲- پنجره ویرایشگر برنامه ۴۶
- ۳-۳-۳- پنجره لیست خطاها (Error list) ۴۷
- ۳-۳-۴- پنجره (Solution Explorer) ۴۷
- ۳-۴- برنامه نویسی در محیط ویژوال استودیو ۴۸
- ۳-۵- ترجمه برنامه ۵۲
- ۳-۶- اجرای برنامه ۵۳
- خودآزمایی فصل سوم ۵۶
- تمرین ۵۶

چهارم آشنایی با انواع داده و متغیرها

- ۴-۱- متغیر چیست؟ ۵۹
- ۴-۲- روش تعریف و ایجاد متغیرها ۵۹
- ۴-۳- نوع داده (نوع متغیر) ۶۰
- ۴-۴- مقداردهی متغیرها ۶۲
- ۴-۵- نشان دادن محتوای متغیرها بر روی خروجی (صفحه نمایش) ۶۵
- ۴-۶- نحوه نام گذاری متغیرها ۶۷
- ۴-۷- کار با اعداد اعشاری ۶۹
- ۴-۷-۱- فرم نقطه شناور ۷۰
- ۴-۷-۲- دقت اعداد قابل نمایش در فرم نقطه شناور ۷۱
- ۴-۸- نوع داده منطقی یا بولین (bool) ۷۱
- ۴-۹- نوع داده حرفی یا کاراکتری char ۷۱
- ۴-۱۰- نوع داده رشته ای (String) ۷۳
- ۴-۱۰-۱- متغیر رشته ای ۷۳
- ۴-۱۰-۲- عملیات بر روی داده ها یا متغیرهای رشته ای ۷۳
- ۴-۱۱- دریافت رشته ۷۶
- ۴-۱۱-۱- دریافت اعداد ۸۱
- خودآزمایی فصل چهارم ۸۵
- تمرین ۸۸

پنجم عبارات های محاسباتی

- ۹۰..... ۵-۱- عبارت چیست؟
- ۹۱..... ۵-۲- عملگرهای ریاضی یا حسابی
- ۱۰۰..... ۵-۳- عملگرهای افزایشی و کاهشی
- ۱۰۱..... ۵-۴- عملگرهای انتساب
- ۱۰۴..... خودآزمایی فصل پنجم
- ۱۰۷..... تمرین

ششم دستورهای شرطی

- ۱۱۱..... ۶-۱- عبارت منطقی یا بولین
- ۱۱۱..... ۶-۲- عملگرهای مقایسه ای
- ۱۱۳..... ۶-۳- دستور شرطی if
- ۱۲۱..... ۶-۴- دستور شرطی if-else
- ۱۲۷..... ۶-۵- عملگرهای منطقی
- ۱۳۲..... ۶-۶- ساختار if - else پیچیده
- ۱۳۴..... ۶-۷- دستور switch
- ۱۳۹..... خودآزمایی فصل ششم
- ۱۴۱..... تمرین

هفتم دستورات تکرار (حلقه ها)

- ۱۴۴..... ۷-۱- دستورات تکرار شرطی
- ۱۴۵..... ۷-۱-۱- دستور حلقه شرطی while
- ۱۵۰..... ۷-۱-۲- دستور حلقه شرطی do - while
- ۱۵۶..... ۷-۲- دستور حلقه for
- ۱۶۹..... خودآزمایی فصل هفتم
- ۱۷۰..... تمرین

آشنایی با مفاهیم پایه‌ای پردازش داده‌ها

در این فصل ابتدا مفاهیم پایه‌ای پردازش داده‌ها شامل: داده‌ها، اطلاعات و پردازش که در کتاب مبانی کامپیوتر خوانده‌اید، یادآوری می‌شود و سپس در ادامه این فصل، با برنامه، زبان برنامه نویسی و تقسیم‌بندی زبان‌های برنامه نویسی از نظر نزدیکی به زبان محاوره‌ای و لزوم یادگیری یک زبان برنامه نویسی آشنا می‌شوید.

پس از پایان این فصل انتظار می‌رود که فراگیر بتواند:

- ◀ مفهوم داده، اطلاعات و پردازش را بیان کند و آنها را به کار بندد.
- ◀ تعریف برنامه، برنامه نویسی، مترجم و انواع زبان‌های برنامه نویسی را از نظر سطح نزدیکی به زبان محاوره‌ای بیان کند.
- ◀ در یک برنامه ورودی، خروجی و پردازش را معین کند.
- ◀ هدف از برنامه نویسی را بیان نماید.

۱-۱- داده‌ها و اطلاعات

اغلب مردم دو واژه داده‌ها و اطلاعات را به یک معنی می‌دانند در صورتی که مفهوم و کاربرد این دو واژه با یکدیگر متفاوت است.

داده‌ها، مجموعه‌ای از مقادیر در مورد یک موضوع یا شیء است که به صورت کمتی با یک مقدار عددی و یا به صورت کیفی نشان داده می‌شود.

مثلاً آزمون درس ریاضی یک کلاس، نمراتی حاصل می‌شوند که این نمرات به عنوان داده‌ها در نظر گرفته می‌شوند.

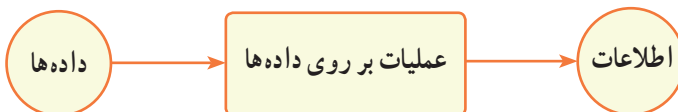
۱۷/۵, ۱۴, ۱۹, ۱۱, ۱۸, ...

فصل اول

اسامی دانش آموزان یک کلاس و یا نام شهرهای استان محل سکونت شما مثال های دیگری از داده ها می باشد.

در بعضی موارد نیز برای به دست آوردن داده های مربوط به یک موضوع، مجبور به استفاده از لوازم و وسایل مخصوص هستیم، مثلاً در مورد دمای محیط، نیاز به استفاده از یک حسگر دما هستیم که به وسیله آن اندازه دما را به دست آوریم. اندازه دمای محیط، یک داده است.

برای اینکه از داده ها بتوانیم بهتر استفاده کنیم لازم است بر روی آنها محاسبات و یا به طور کلی عملیاتی را انجام دهیم. نتایج حاصل از این عملیات را اطلاعات می نامیم که می تواند مورد تفسیر و بررسی قرار گیرد و نتیجه بررسی آنها به دانش ختم گردد که دانش می تواند مبنای تصمیم گیری برای انجام کاری شود. مثلاً اگر داده ها را، نمرات ریاضی یک کلاس در نظر بگیریم و مجموع آنها را محاسبه و حاصل جمع را بر تعداد نمرات تقسیم کنیم، خارج قسمت به دست آمده میانگین یا معدل نمرات است. از روی میانگین نمرات می توان به سطح درس ریاضی کلاس پی برد. مثلاً اگر این میانگین کم باشد باید کلاس تقویتی ریاضی برای دانش آموزان آن کلاس برگزار کرد. شکل زیر رابطه بین داده ها، عملیات و اطلاعات را از چپ به راست نشان می دهد.

شکل ۱-۱- ارتباط بین داده ها، عملیات و اطلاعات

با توجه به شکل ۱-۱، مشاهده می شود که اطلاعات، حاصل انجام عملیات بر روی داده ها است. مجموعه محاسبات و عملیاتی که بر روی داده ها صورت می گیرد را پردازش^۲ می نامند. پردازش، گاهی ساده مانند محاسبه مجموع و یا خارج قسمت دو عدد می باشد و یا گاهی پیچیده مانند تشخیص شماره پلاک خودرو با استفاده از عکس گرفته شده از خودرو، توسط یک کامپیوتر است.

نکته

داده ها، مقادیر خام و اولیه در مورد یک موضوع هستند. اطلاعات، نتایج حاصل از عملیات و محاسبات بر روی داده ها می باشد. مجموعه محاسبات و عملیاتی که بر روی داده ها صورت می گیرد را پردازش می نامند. کامپیوتر پردازشگر داده ها است.

آشنایی با مفاهیم پایه‌ای پردازش داده‌ها

در فرایند رسیدن از داده‌ها به اطلاعات، نکات زیر باید رعایت گردد :

۱- صحت داده‌ها : یعنی داده‌ها به درستی گردآوری شده باشند و داده اشتباه در بین آنها وجود نداشته باشد. مثلاً در بین نمرات درس ریاضی، نمره منفی (کمتر از صفر) و یا بالاتر از بیست نداشته باشیم و همچنین تعداد نمرات با تعداد دانش‌آموزان برابر باشد. و یا در مورد اندازه درجه حرارت محیط، سنسور دما به خوبی کار کند و معیوب نباشد و دمای محیط به درستی اندازه‌گیری شود.

۲- درستی انجام محاسبات : یعنی محاسبات و یا به طور کلی عملیاتی که بر روی داده‌ها صورت می‌گیرد با دقت و بدون اشتباه انجام شوند و در حین انجام عملیات لطمه‌ای به داده‌ها وارد نشود.

۳- روش انجام پردازش : با توجه به هدفی که از گردآوری داده‌ها در نظر داریم باید پردازش مناسب نیز بر روی آنها انجام دهیم تا به اطلاعات مفید برسیم. استفاده از روش‌های بهینه و الگوریتم‌های مناسب در عمل پردازش توصیه می‌شود.

معمولاً از کامپیوتر برای انجام پردازش بر روی داده‌ها استفاده می‌کنیم چون سرعت کامپیوتر در اجرای عملیات و دقت انجام محاسبات بالا است. همچنین از کامپیوتر برای ذخیره و نگهداری داده‌ها استفاده می‌شود تا بعداً پردازش بر روی آنها صورت گیرد.

برای مطالعه

در پیرامون ما دستگاه‌های مختلفی قرار دارند که در هر یک از آنها میکروکامپوتری برای پردازش داده‌ها وجود دارد. مثلاً در یک دستگاه DVD Player با استفاده از لیزر و حسگر، علامت‌های روی دی وی دی به عنوان داده‌ها خوانده شده و سپس با پردازش بر روی آنها تبدیل به صدا می‌شوند و به بلندگو فرستاده می‌شوند که برای ما قابل شنیدن و با معنی می‌باشد.

در داخل خودروهای امروزی حداقل یک سیستم کامپیوتری وجود دارد که برای کنترل اندازه تحویل سوخت به موتور به کار می‌رود. داده‌های ورودی این کامپیوتر توسط حسگرهای مختلفی که برای اندازه‌گیری مقدار اکسیژن در هوا، اندازه دمای هوا و اندازه سرعت موتور و غیره تعبیه شده‌اند تأمین می‌شود و کامپیوتر پس از پردازش داده‌های دریافتی و مقایسه آنها با داده‌های ثابت موجود در حافظه فقط خواندنی (EPROM)، می‌تواند اندازه سوخت و ترکیب آن با هوا را کنترل نماید و از طریق تزریق سوخت (انژکتور) به موتور بفرستد. سیستم کامپیوتری مربوطه را ECU (Engine Control Unit) می‌نامند. تصور کنید که اگر سنسورها دچار اشکال شوند چه اتفاقی می‌افتد!

کنجاوی

وسایلی که در منزل شما قرار دارد و فکر می کنید که احتمالاً در آنها یک سیستم کامپیوتری کوچک قرار دارد را شناسایی کنید و تشخیص دهید که داده‌های ورودی آن دستگاه چیست و خروجی آن دستگاه کدام است. نتایج تحقیق را به کلاس ارائه دهید.

برای اینکه کامپیوتر بداند که چه پردازشی و یا چه عملیاتی را باید بر روی داده‌ها انجام دهد لازم است دستورات مناسب به آن داده شود.

به مجموعه دستوراتی که به کامپیوتر می فهماند که چه نوع پردازشی را بر روی داده‌ها انجام دهد و همچنین اطلاعات به دست آمده را چگونه نمایش دهد برنامه^۱ می گویند.

دستورات برنامه باید با یک زبان قابل فهم برای کامپیوتر، نوشته شود و با توجه به اینکه سخت افزار کامپیوتر بر منطق رقمی (صفر و یک) بنا شده است لذا زبان قابل فهم کامپیوتر دنباله‌ای از کدهای صفر و یک است که به آن زبان ماشین^۲ می گویند. مثلاً برای جمع دو عدد ۵ و ۸ دستورهای زبان ماشین در یک پردازنده شرکت اینتل^۳ چنین است:

```
10111000 00000101 00000000 10111011 00001000 00000000 00000001 11011000
```

با توجه به اینکه نوشتن دستورات به زبان ماشین وقت گیر و دشوار است و زبان ماشین هر پردازنده با پردازنده دیگر متفاوت است، زبان‌های دیگری طراحی شده‌اند که نوشتن برنامه به آن زبان‌ها برای ما ساده‌تر از زبان ماشین است. البته پس از اینکه برنامه با زبان دیگری غیر از زبان ماشین نوشته شد، با استفاده از یک مترجم^۴، باید به زبان ماشین تبدیل شود تا کامپیوتر بتواند آن را بفهمد و اجرا نماید. مترجم خود نیز یک برنامه کامپیوتری می‌باشد که وظیفه آن، ترجمه و تبدیل دستورات یک زبان سطح بالا، به کدهای زبان ماشین می‌باشد.

نوشتن دستورات لازم برای کنترل نحوه کار کامپیوتر، به طوری که کامپیوتر بتواند یک کار مشخص را انجام دهد را برنامه نویسی می گویند.

برنامه نویسی شخصی است که آشنا به دستورات یک زبان برنامه نویسی باشد و با به کارگیری صحیح و مناسب دستورات، برنامه نویسی کند.

۱_ Program

۲_ Machine Language

۳_ Intel

۴_ Compiler

به مجموعه دستوراتی که به کامپیوتر می‌فهماند که چه نوع پردازشی را باید بر روی داده‌ها انجام دهد و اطلاعات به‌دست آمده را چگونه نمایش دهد برنامه می‌گویند. زبان قابل فهم سخت افزار کامپیوتر، زبان ماشین نام دارد و متشکل از دنباله‌ای از کدهای ۰ و ۱ است.

برنامه‌ای که با زبانی غیر از زبان ماشین نوشته شود ابتدا باید توسط یک نرم افزار مترجم تبدیل به زبان ماشین شود و سپس برنامه ترجمه شده توسط کامپیوتر اجرا می‌گردد. مترجم خود یک برنامه کامپیوتری است که وظیفه آن ترجمه برنامه نوشته شده به یک زبان، به کدهای زبان ماشین است.

۲-۱- انواع زبان‌های برنامه‌نویسی

زبان‌های برنامه‌نویسی را از نظر این که تا چه اندازه به زبان محاوره‌ای ما نزدیک باشند به صورت زیر دسته‌بندی می‌کنند:

● **زبان‌های سطح پایین^۱**: زبان‌هایی که به زبان پردازشگر کامپیوتر (CPU) نزدیک باشد و مسلماً از زبان محاوره‌ای ما دور هستند زبان‌های سطح پایین نام دارند. زبان ماشین و زبان اسمبلی^۲ در گروه زبان‌های سطح پایین قرار دارند.

● **زبان‌های سطح بالا^۳**: زبان برنامه‌نویسی که به زبان محاوره‌ای ما نزدیک باشد، زبان سطح بالا نام دارد. تاکنون صدها زبان برنامه‌نویسی سطح بالا در دانشگاه‌ها و یا شرکت‌های کامپیوتری طراحی و ابداع شده‌اند ولی بعضی از آنها عمومی نشدند و مورد استقبال برنامه‌نویسان قرار نگرفتند و بعضی از زبان‌ها با آمدن زبان‌های جدید منسوخ شده‌اند. از میان زبان‌های رایج برنامه‌نویسی می‌توان به زبان VB، Java، و C# اشاره نمود.

● **زبان‌های سطح میانی^۴**: زبان‌هایی در این دسته قرار می‌گیرند که در آنها دستوراتی برای دسترسی راحت تر به سخت افزار پیش بینی شده باشد و همچنین به زبان عامیانه نزدیک باشند، مانند زبان C. برنامه‌نویسان از این زبان‌ها برای کار با سخت افزار کامپیوتر و برنامه‌ریزی وسایلی که در آنها

۱- Low Level Language

۲- Assembly Language

۳- High Level Language

۴- Medium Level Language

فصل اول

پردازشگر وجود دارد استفاده می کنند.

در این کتاب با یکی از زبان های برنامه نویسی به نام C# (بخوانید C Sharp) آشنا خواهید شد که یک زبان سطح بالا می باشد.

قبل از شروع به یادگیری زبان برنامه نویسی، ممکن است این سؤال طرح شود که با توجه به وجود نرم افزارهای کاربردی آماده نظیر Office، آیا لزومی دارد که یک زبان برنامه نویسی را یاد بگیریم تا یک نرم افزار جدید بسازیم؟

پاسخ: نرم افزارهای کاربردی آماده، برای تسهیل و انجام امور عادی و روزمره که بین کاربران مشترک است طراحی شده اند و به تدریج و در طی سالیان طولانی با توجه به بازخورد^۱ کاربران تکمیل تر شده اند. مثلاً برنامه صفحه گسترده^۲ (ابداع شده در سال ۱۹۷۸) یک نرم افزار کاربردی است که افراد و شرکت های بسیار زیادی از آن برای انجام امور روزمره خود استفاده می کنند. کاربران این گونه نرم افزارها باید از قابلیت هایی که در آن نرم افزار از قبل تدارک دیده شده است استفاده کنند و نیاز خود را با استفاده از آن امکانات مرتفع نمایند. با یادگیری یک زبان برنامه نویسی این انعطاف را خواهیم داشت که یک نرم افزار کاربردی مطابق با نیاز خود طراحی و برنامه نویسی کنیم. همانطور که ممکن است به جای اینکه یک لباس آماده از فروشگاه خریداری کنیم به سراغ یک خیاط برویم تا یک لباس کاملاً سفارشی^۳ و مطابق با سلیقه و مدل مورد نظر ما درست کند. البته طراحی و تولید یک نرم افزار کاربردی، یک کار سنگین، پیچیده و مستلزم صرف وقت زیادی است و به وسیله یک گروه از مهندسان با تخصص های مختلف طی چند مرحله انجام می شود که برنامه نویسی تنها یکی از مراحل آن است. البته نگران نباشید ما در این کتاب برنامه های کوچک و مقدماتی برای یادگیری زبان برنامه نویسی C# می نویسیم و در سال بعد شما با مراحل تولید یک نرم افزار و روش های طراحی و حل مسئله^۵ آشنا خواهید شد تا بتوانید با استفاده از ابزار برنامه نویسی، برنامه های کاربردی برای حل یک مشکل در یک سازمان بنویسید و آن را تجربه کنید.

۱- Application Software

۲- Feedback

۳- Spreadsheet

۴- Customized

۵- Problem Solving

آشنایی با مفاهیم پایه‌ای پردازش داده‌ها

شکل ۲-۱- نظر یک برنامه‌نویس

خوبه آژوتایی فصل اول

- ۱- در هر یک از موارد زیر داده، اطلاعات و پردازش را مشخص نمایید.
- (الف) نرم افزار تهیه کارنامه در مدارس آموزش و پرورش، جمع نمرات و معدل هر دانش آموز را براساس نمراتش، محاسبه و چاپ می کند.
- (ب) در یک شرکت مهندسی، حقوق دریافتی کارکنان براساس میزان حضورساعات کار در شرکت محاسبه و پس از کسر مالیات و حق بیمه پرداخت می شود و بر روی فیش چاپ می شود.
- (ج) یک روش الکترونیکی در پرداخت عوارض خودرو در هنگام عبور از بزرگراهها، استفاده از تکنولوژی^۱ RFID است. در این روش یک برچسب^۲ مخصوص در روی شیشه خودرو چسبانده می شود که دارای یک کد منحصر به فرد است و اطلاعات شماره پلاک خودرو و کد مربوطه و همچنین میزان اعتبار پولی در هنگام خرید برچسب، در کامپیوتر ثبت می شود. هر گاه خودرو بدون توقف از محل پرداخت عوارض عبور کند از طریق حس گرهای امواج رادیویی، کد برچسب خودرو شناسایی شده و این کد به کامپیوتر داده می شود (شکل ۳-۱) و در نتیجه شماره پلاک خودرو و میزان اعتبار آن استخراج می شود، عوارض عبور از بزرگراه از اعتبار مربوطه به صورت خودکار کسر می شود (شکل ۴-۱).

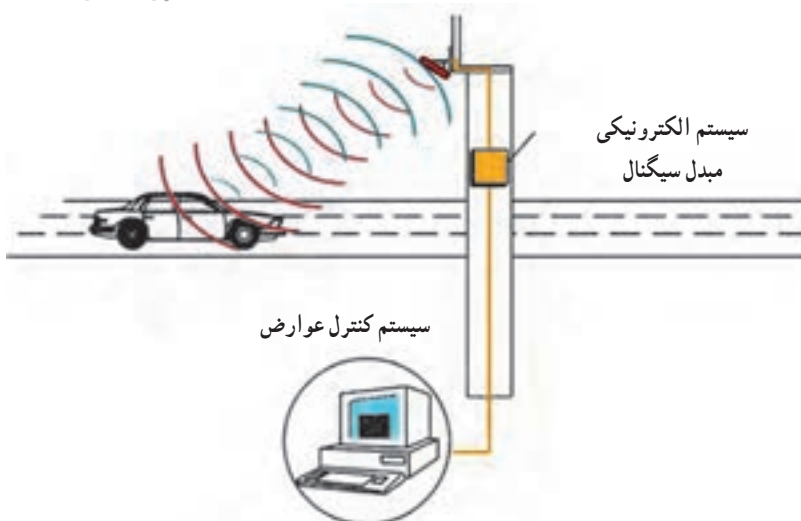
شکل ۳-۱- مرحله اول ورود خودرو به گذرگاه عوارض بزرگراه

۱- Radio-Frequency Identification شناسایی با امواج رادیویی

۲- Tag

آشنایی با مفاهیم پایه‌ای پردازش داده‌ها

شکل ۴-۱- مرحله دوم تشخیص اطلاعات خودرو و کسر عوارض از اعتبار پولی

- ۲- حدس بزنید چه سطحی از زبان برنامه نویسی هستیم؟
تاکنون زبان‌های زیادی در سطح من تولید شده است، اما تنها برخی از آنها مورد اقبال متخصصان قرار گرفته است. من به زبان محاوره‌ای خیلی نزدیک هستم.
۳- توضیحات ستون چپ را با اصطلاح ستون سمت راست تطابق دهید. (یک مورد اضافی است.)

الف - برنامه‌ای برای تبدیل کد سطح بالا به کد قابل فهم برای سخت افزار	۱- برنامه
ب - دنباله‌ای از کدهای صفر و یک	۲- برنامه نویسی
ج - مجموعه‌ای از دستورالعمل‌ها برای پردازش داده‌ها	۳- مترجم
د - نوشتن دستورات لازم برای حل یک مسئله	۴- زبان ماشین
ه - زبان برنامه نویسی نزدیک به زبان محاوره‌ای	۵- زبان سطح بالا
و- داده‌ها و ورودی‌های یک برنامه	

- ۴- در یک برنامه، منظور از ورودی همان ..... و منظور از خروجی همان ..... است.
۵- در محاسبه عبارت $z=x^2+y$ ، ورودی (ها) و خروجی (ها) کدامند؟
۶- زمان ورود و خروج کارکنان یک شرکت با عکس برداری از چهره آنان و به کمک کامپیوتر صورت می‌گیرد. در این روش ورودی (داده)، پردازش و خروجی (اطلاعات) را تعیین کنید.
۷- چرا لازم است یک زبان برنامه نویسی را یاد بگیریم؟

تثلیث

- ۱- با استفاده از جستجو در اینترنت، چند زبان سطح بالای متداول امروزی را پیدا کرده و آنها را نام ببرید.
- ۲- دستگاه‌های الکترونیکی و یا کامپیوتری که در زندگی ما وارد شده‌اند و همه به آنها وابسته شده‌ایم مانند تلفن همراه و یا کنسول‌های بازی را در نظر بگیرید. با توجه به کاربرد آنها، داده‌های ورودی به آنها و همچنین با توجه به نوع پردازش، اطلاعات خروجی در آنها را شناسایی کنید.
- ۳- اگر به اتفاق پدر یا مادر به تعمیرگاه اتومبیل رفتید، فرصت را از دست ندهید و از تعمیرکاران سؤال کنید که دستگاه ECU (توضیح داده شده در قسمت «آیا می‌دانید») در کجای خودرو قرار دارد؟ (در همه خودروهای امروزی حتی مانند پراید نیز وجود دارد. تعجب نکنید.) ECU و حس گرهای آن را شناسایی کنید. همچنین وقتی به منزل برگشتید با استفاده از اینترنت منظور از کلمات دیاگ و فلش کردن که توسط تعمیرکاران استفاده می‌شود را جستجو کرده و متوجه مفهوم آن شوید.

آشنایی با مفاهیم پایه‌ای پردازش داده‌ها

واژگان و اصطلاحات انگلیسی فصل اول

ردیف	واژه انگلیسی	معنی واژه به فارسی
۱	Application Software	
۲	Assembly Language	
۳	Compiler	
۴	Customized	
۵	Data	
۶	Feedback	
۷	High Level Language	
۸	Information	
۹	Installation	
۱۰	Low Level Language	
۱۱	Machine Language	
۱۲	Medium Level Language	
۱۳	Problem Solving	
۱۴	Process	
۱۵	Program	
۱۶	Sensor	
۱۷	Spreadsheet	

آشنایی با زبان C#

در این فصل ابتدا مختصری در مورد پیدایش زبان C# و ارتباط آن با زبان های دیگر بیان می شود و سپس ساختار یک برنامه به زبان C# معرفی می گردد و با دو اصطلاح کلاس و متد به صورت مقدماتی آشنا می شوید. در ادامه این فصل روش نام گذاری پاسکال برای انتخاب نام کلاس توضیح داده می شود و در انتهای فصل در قسمت کار در کارگاه، اولین برنامه به زبان C# را نوشته و ترجمه و اجرای آن را تجربه خواهید کرد.

پس از پایان این فصل انتظار می رود که فراگیر بتواند:

- ◀ قالب کلی یک برنامه ساده در زبان C# را بیان کند.
- ◀ نحوه تعریف یک کلاس و متد را در یک برنامه ساده بکار بندد.
- ◀ با استفاده از یک ویرایشگر، برنامه ساده بنویسد و آن را ذخیره نماید.
- ◀ برنامه ذخیره شده را با استفاده از مترجم در پنجره کنسول ترجمه کرده و سپس اجرا نماید.
- ◀ با استفاده از متدهای مربوط به رنگ، تغییری در خروجی برنامه خود به وجود آورد.

۱-۲- آشنایی با زبان C#

زبان C# یک زبان سطح بالا، شی گرا^۱ و همه منظوره است که به وسیله شرکت مایکروسافت هم زمان با پیدایش لایه نرم افزاری جدید آن به نام .NET. ابداع و توسعه پیدا کرده است. از نرم افزارهای متنوع و گوناگونی از جمله نرم افزارهای اداری و برنامه های کاربردی تحت وب گرفته تا نرم افزارهایی برای تلفن همراه و بازی های کامپیوتری، با زبان C# و با استفاده از لایه .NET. تولید می شود.

زبان C# شباهت زیادی به زبان های ++C و Java دارد و ویژگی هایی را از آنها تقلید کرده، یا بعضی امکانات آنها را بهبود داده است. تلاش شده است که بهترین ویژگی ها گردآوری شود، اما برخلاف زبان جاوا که متن باز^۲ است، C# در انحصار و اختیار سازنده آن یعنی شرکت مایکروسافت است. زبان های ++C

۱_ Object Oriented Language

۲_ Open Source

آشنایی با زبان C#

و Java هر دو به زبان C برمی گردند که در سال ۱۹۷۰ ابداع شد و معروفیت آن به دلیل نوشتن سیستم عامل UNIX به وسیله آن بود. زبان C، یک زبان حرفه ای است که دست برنامه نویس را برای نوشتن برنامه و دسترسی به سخت افزار، باز می گذارد و دارای انعطاف بسیار زیادی است، به همین دلیل کمتر اشتباهات منطقی برنامه نویس را کنترل می نماید. اما در زبان C#، در هنگام ترجمه و همچنین اجرای برنامه دقت زیادی بر روی تطبیق و به کارگیری داده ها صورت می گیرد تا از اشتباهات دستوری برنامه نویس یا کاربر جلوگیری نماید.

برای مطالعه

BJARNE STROUSTRUP

بیارنه استراس تروپ، زبان C++ را بر مبنای C و با اضافه کردن ویژگی شی گرای در سال ۱۹۷۹ طراحی کرد و در سال ۱۹۸۳ این زبان به نام C++ منتشر شد.

DENNIS M. RITCHIE

دنيس ريچي متولد ۱۹۴۱ زبان C را بر مبنای زبان B، طی سال های ۱۹۶۹ تا ۱۹۷۳ طراحی کرد و همچنین با آقای Ken Thompson که طراح زبان B بود در طراحی و ایجاد سیستم عامل یونیکس همکاری کرد. وی در سال ۲۰۱۱ در اثر بیماری فوت کرد.

ANDERS HEJLSBERG

اندرس هجلزبرگ مهندس نرم افزار متولد سال ۱۹۶۰ است وی در ساخت و ابداع چندین زبان برنامه نویسی معروف و موفق همکاری داشته است. او سازنده اصلی زبان توربوپاسکال و دلفی بود و همچنین مدیر تیم طراحی زبان C# است.

JAMES ARTHUR GOSLING

جیمز آرترگاسلینگ متولد سال ۱۹۵۵، به عنوان پدر زبان جاوا شناخته می شود. وی در سال ۱۹۹۴ به همراه تیمش زبان جاوا را بر پایه زبان C و C++ ابداع کرد وی در ابتدا نام Oak که نام درختی در جلوی دفتر کار او بود، برای این زبان انتخاب کرد، اما بعدها به Java تغییر نام پیدا کرد. زبان جاوا با هدف ساده کردن و بالابردن امنیت و با شعار برنامه را یک بار بنویس و هر جا اجرا کن طراحی شده است.

شکل ۱-۲- پدید آورندگان زبان های برنامه نویسی C#, Java, C++ , C

برای مطالعه

لایه نرم افزاری NET Framework. شرکت مایکروسافت

این لایه نرم افزاری دارای نسخه‌های مختلفی می‌باشد و همراه با نسخه‌های ویندوز منتشر می‌شود؛ آخرین نسخه آن را می‌توانید از سایت شرکت مایکروسافت دانلود کنید. در حال حاضر (فروردین ۱۳۹۳) نسخه 4.5 ارائه شده است. این لایه شامل موارد زیر است:

- زبان‌های برنامه‌نویسی NET. مانند C#، J#، F# و VB
- محیطی برای اجرای برنامه‌ها (CLR)
- یک سری ابزارهای برنامه‌نویسی مانند مترجم CSC که برنامه‌های C# را به کدهای زبان ماشین ترجمه می‌کند.
- یک سری کتابخانه‌های استاندارد مثل ADO.NET که برای دسترسی به بانک‌های اطلاعاتی می‌باشد.

زبان برنامه‌نویسی C# یک زبان برنامه‌نویسی سطح بالا، همه منظوره و شیء‌گرا است که به وسیله شرکت مایکروسافت تولید شده است. تیم طراحی این شرکت به سرپرستی آقای Anders Hejlsberg در طی تولید NET Framework. زبان C# را ابداع کرده است. نسخه‌های مختلف این زبان همراه با NET. عرضه شده است. نسخه 5.0 C# در ۱۵ آگوست ۲۰۱۲ منتشر شده است.

۲-۲- شروع برنامه‌نویسی

همان‌طور که برای تهیه و پخت یک غذا، به مواد اولیه، لوازم آشپزی و دستور پخت^۱ نیاز داریم برای تولید یک برنامه نیز، به یک کامپیوتر یا لپ‌تاپ، لوازم برنامه‌نویسی (یک ویرایشگر متنی^۲ و یک برنامه مترجم) و همچنین به یک الگوریتم نیاز داریم. اگر یک کامپیوتر با سیستم عامل ویندوز ۷ یا بالاتر در دسترس باشد تقریباً تمام مواد اولیه و لوازم مورد نیاز را در اختیار داریم.

۱- Common Language Runtime

۲- Recipe

۳- Text Editor

آشنایی با زبان C#

در این صورت با طی مراحل زیر می توانیم برنامه ای را نوشته، ترجمه کرده و سپس اجرا نماییم.

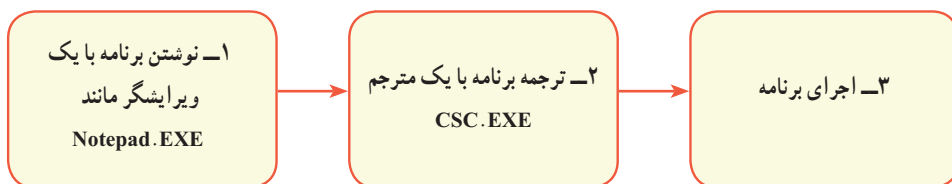
۱- نوشتن برنامه و ذخیره آن با استفاده از یک ویرایشگر مانند برنامه Notepad ویندوز

۲- ترجمه برنامه ذخیره شده به وسیله مترجم زبان C# به نام CSC.EXE

این مترجم با نصب NET Framework. در روی کامپیوتر قرار می گیرد (در پیوست ۲، نحوه نصب آن توضیح داده شده است).

۳- اجرای برنامه ترجمه شده

نمودار ۱-۲ این مراحل را به ترتیب از چپ به راست نشان می دهد.

نمودار ۱-۲- مراحل برنامه نویسی، ترجمه و اجرا

در انتهای این فصل، در قسمت کار در کارگاه، تمام مراحل بالا را به صورت عملی تجربه خواهید کرد.

۲-۳- اولین برنامه به زبان C#

با یک برنامه ساده به زبان C# آشنا می شویم. برنامه ۱-۲ را در زیر مشاهده کنید.

```
class WelcomeToCSharp
```

```
{
    static void Main( )
    {
        System.Console.WriteLine("Welcome To C#!");
    }
}
```

برنامه ۱-۲- اولین برنامه به زبان C#

این برنامه کوچک فقط یک پیام خوش آمدگویی بر روی صفحه نمایش نشان می دهد. رنگ های کلمات که در این برنامه مشاهده می کنید، تنها برای کمک به واضح شدن برنامه برای خواننده به کار

فصل دوم

گرفته شده است و تأثیری بر روی برنامه ندارد. همان طور که در برنامه Notepad آنچه که می نویسید همگی با یک رنگ نوشته می شود.

سؤال: آیا با مشاهده این برنامه و بدون اطلاعات قبلی و یا کمک از دیگران، می توانید حدس بزنید که چه پیامی بر روی صفحه نشان داده می شود؟

برای این که با این برنامه آشنا شویم و یاد بگیریم که چگونه باید به زبان C# برنامه بنویسیم از دو جنبه این برنامه را بررسی خواهیم کرد :

الف) نگاه جزئی تر در حد کلمات و علامت ها

ب) نگاه کلی تر در حد تقسیم بندی یک برنامه به قسمت های مختلف

با نگاهی جزئی تر به برنامه ۱-۲، مشاهده می کنید که این برنامه از تعدادی کلمه و علامت تشکیل شده است. بعضی از کلمات مانند `class`، `static` و `void` کلمات شناخته شده برای زبان C# هستند و دارای معنی و مفهوم ثابتی هستند به این نوع کلمات، کلمات کلیدی یا رزرو شده گفته می شود. کلمات رزرو شده^۱ به رنگ آبی در این کتاب نوشته شده اند و به تدریج با آنها آشنا می شوید.

بعضی از کلمات دیگر مانند `WelcomeToCSharp` نامی است که به وسیله برنامه نویس و طبق سلیقه وی انتخاب می شود. به این نام ها شناسه^۲ می گویند. برنامه نویس در انتخاب شناسه ها باید ضوابطی را رعایت کند که در فصل چهارم با آن آشنا می شوید.

علامت هایی مانند {، }، (،) و " نیز در این برنامه دیده می شود که معمولاً برای شروع یا پایان یک قسمت استفاده می گردد.

با نگاهی دیگر و کلی تر به برنامه ۱-۲، مشاهده می کنیم که یک برنامه ساده از یک قسمت کلی به نام کلاس تشکیل شده است که با کلمه کلیدی `class` مشخص می شود و شروع و پایان آن با علامت آکولاد باز و بسته تعیین می گردد. در جلوی کلمه کلیدی `class`، یک نام (شناسه) دلخواه مثلاً `WelcomeToCSharp` نوشته می شود که بیان کننده کار برنامه است. قسمت کلاس برنامه را در شکل زیر مشاهده کنید.

```
class WelcomeToCSharp
```

```
{
}

```

کلاس برنامه ۱-۲

^۱ Reserved words

^۲ Identifier

آشنایی با زبان C#

اگر درون کلاس `WelcomeToCSharp` را نگاه کنیم یک قسمت دیگر را خواهیم دید که چنین شروع شده است :

```
static void Main()
```

شروع و پایان این قسمت نیز با علامت‌های آکولاد باز و بسته، مشخص شده است. به این قسمت متد `Main` می‌گوییم که بدنه اجرایی برنامه است هر دستوری که در این قسمت نوشته شود به وسیله کامپیوتر به ترتیب اجرا می‌شود. دستورهای برنامه خود را در این قسمت می‌نویسیم.

```
static void Main()
{
    System.Console.WriteLine("Welcome To C#!");
}
```

متد `Main` برنامه ۲-۱

آخرین قسمتی که در برنامه ۲-۱، در داخل متد `Main` قابل تشخیص است، یک دستور اجرایی است و به کامپیوتر اعلام می‌کند که چه باید انجام دهد که در این برنامه، نمایش یک پیام است :

```
System.Console.WriteLine("Welcome To C#!");
```

با اجرای دستور بالا، پیام خوش‌آمدگویی `Welcome to C#!` بر روی صفحه نمایش، نشان داده می‌شود. آیا شما قبلاً درست حدس زده بودید که برنامه ۲-۱، چه پیامی را بر روی صفحه نمایش، نشان می‌دهد؟!

به وسیله دستور بالا، هر آنچه که داخل علامت‌های نقل قول "" قرار داشته باشد، بر روی صفحه نمایش نشان داده می‌شود حتی اگر به زبانی غیر از انگلیسی مثلاً فارسی نوشته شده باشد. توجه داشته باشید که خود علامت‌های نقل قول بر روی صفحه نمایش، نشان داده نمی‌شوند. بلکه این علامت‌ها برای مشخص کردن شروع و پایان عبارتی است که می‌خواهیم روی صفحه نشان داده شود.

_Method

نکته

توجه داشته باشید که زبان C# مانند زبان های C، C++ و Java نسبت به حروف کوچک و بزرگ حساس است و چنانچه قصد دارید برنامه ای را در کامپیوتر وارد کنید به دیکته و نوع حروف کوچک و بزرگ کلمات توجه داشته باشید. مثلاً کلمات static و void باید با حروف کوچک نوشته شود ولی حرف اول کلمه Main باید حرف بزرگ (M) باشد.

۴-۲- الگوی یک برنامه ساده به زبان C#

یک برنامه کاربردی نوشته شده به زبان C#، شامل مجموعه ای از کلاس ها است که هر یک از آنها نیز شامل تعدادی متد هستند. اما در یک برنامه ساده مانند برنامه ۱-۲، تنها یک کلاس وجود دارد که در آن نیز فقط یک متد به نام Main() تعریف می شود که نقطه آغاز اجرای برنامه است و الگوریتم خود را با رعایت قوانین زبان C# در آن می نویسیم. الگو یا ساختار کلی یک برنامه ساده به زبان C# در زیر آمده است. الگوی زیر را به خاطر بسپارید.

```
class نام دلخواه
{
    static void Main()
    {
        دستورات مربوط به انجام یک کار
    }
}
```

الگوی یک برنامه ساده به زبان C#

۵-۲- کلاس (class) چیست؟

کلاس یک مفهوم اساسی در برنامه نویسی شی گرا است که در کتاب برنامه سازی ۲ به تفصیل بحث می شود. در اینجا اگر بخواهیم به طور ساده در مورد معنی و مفهوم کلاس صحبت کنیم، باید بگوییم که کلاس به عنوان یک قالب یا الگویی می باشد که در آن داده هایی تعریف می شود. این داده ها

آشنایی با زبان C#

مربوط به یک موضوع است و عملیاتی که می توان بر روی آنها انجام داد. در زبان C# گنجینه ای از کلاس های مختلف و کاربردی، از قبل تعریف شده و آماده وجود دارد که برنامه نویس کافی است آنها را بشناسد و در برنامه استفاده نماید. Console یک کلاس آماده در زبان C# است که عملیات مختلف ورودی و یا خروجی (بر روی صفحه نمایش و یا صفحه کلید) در آن تعریف شده است.

۱-۵-۲- نحوه تعریف کلاس: در زبان C# این امکان برای برنامه نویس فراهم است که کلاس جدیدی را تعریف کند. همان طور که در زیر مشاهده می کنید از کلمه کلیدی class برای تعریف و مشخص کردن یک کلاس جدید استفاده می شود. در جلوی کلمه class، یک نام دلخواه ذکر می گردد که نام کلاس است. مانند WelcomeToCSharp

```
class نام کلاس
{
    //
    // تعریف داده ها
    // عملیات بر روی آنها
    //
}
```

الگوی یک کلاس

نکته

نام گذاری کلاس: نام یک کلاس به وسیله برنامه نویس نام گذاری می شود. سعی کنید یک نام با معنی و مطابق با کار برنامه انتخاب کنید. ممکن است این نام از چند کلمه تشکیل شده باشد. بین کلمات نباید فاصله بگذارید ولی برای این که خواندن نام به راحتی انجام شود و تشخیص کلمات آسان باشد، از روش پاسکال استفاده کنید که در آن، اولین حرف هر کلمه با حرف بزرگ نوشته می شود.

۶-۲- متد چیست؟

همان طور که گفته شد در داخل کلاس، عملیات بر روی داده ها و یا الگوریتم انجام یک کار تعریف می شود. متد مجموعه ای از دستورات است که برای انجام یک کار لازم است. هر متد مطابق با عملکردش نام گذاری می شود و همچنین دارای یک جفت پرانتز باز و بسته است که در آن ممکن است ورودی هایی ذکر شود که برای انجام کار لازم است.

فصل دوم

در برنامه‌های زبان #C، ممکن است متدهای زیادی تعریف و یا مورد استفاده قرار گیرند، اما حتماً باید متدی به نام Main() تعریف شده باشد که نقطه آغاز اجرای برنامه است و اجرای یک برنامه از اولین دستور داخل آن شروع می‌شود.

کلمات **static** و **void** در قالب کلی متد Main() ویژگی‌های متد را مشخص می‌کنند که در کتاب برنامه سازی ۲ با آن آشنا می‌شوید.

```
static void Main()
{
    دستور شماره ۱ ;
    دستور شماره ۲ ;
    دستور شماره ۳ ;

    ادامه دستورات
}
```

قالب کلی متد Main()

در این کتاب مانند برنامه ۱-۲، فقط به تعریف متد Main() می‌پردازیم و از متدهای آماده در زبان #C استفاده خواهیم کرد.

۱-۶-۲- استفاده از متدهای آماده: تعداد زیادی متد در کلاس‌های آماده زبان #C وجود دارد که هر یک از آنها، برای انجام کاری در نظر گرفته شده است. مثلاً متد WriteLine() از کلاس Console برای نشان دادن پیام روی صفحه نمایش در نظر گرفته شده است که در برنامه ۱-۲ از آن استفاده کردیم:

```
System.Console.WriteLine("Welcome To C#!");
```

همان‌طور که برای آدرس دادن منزل خود به دیگران، نام منطقه، خیابان، کوچه و شماره پلاک را ذکر می‌کنید، برای استفاده از یک متد نیز باید نام فضا یا حوزه، نام کلاس و سپس نام متد را مشخص کنید و برای جدا کردن آنها از یکدیگر، علامت نقطه بین آنها قرار دهید (نمودار ۲-۲).

آشنایی با زبان C#

نمودار ۲-۲ - طریقه استفاده از یک متد (System.Console.WriteLine)

به این ترتیب برای استفاده از متد WriteLine() در برنامه ۱-۲ مشاهده می کنید که فضای نامی 'System' و نام کلاس Console و در آخر نام متد نوشته شده است که با علامت نقطه از یکدیگر جدا شده اند. متدهای دیگری نیز در کلاس Console وجود دارد که در این فصل با آنها آشنا می شوید.

برنامه زیر برای نمایش دو پیام بر روی صفحه نوشته شده است :

```
class WelcomeToCSharp
{
    static void Main()
    {
        System.Console.WriteLine("Welcome To C#!");
        // Insert a blank line
        System.Console.WriteLine();
        System.Console.WriteLine("This is my first program. ");
    }
}
```

برنامه ۲-۲ - استفاده از توضیحات در متن برنامه

برنامه ۲-۲ مانند برنامه ۱-۲ است با این تفاوت که سه خط دیگر به متد Main() اضافه شده است. خط دوم این برنامه فقط یک توضیح^۱ برای خواننده برنامه می باشد و توضیح می دهد که خط بعدی برنامه چه عملی را انجام می دهد. نشانه توضیحات علامت // (دو بار کلید /) است و مترجم با دیدن این علامت متوجه می شود که این خط یک توضیح است؛ بنابراین آن را به زبان ماشین ترجمه نمی کند.

^۱_ Namespace

^۲_ Comment

خط سوم یک دستور اجرایی است :

```
System.Console.WriteLine();
```

در این خط از متد ( ) WriteLine استفاده شده است با این تفاوت که داخل پرانتز، خالی است. اجرای این دستور سبب می شود که روی صفحه نمایش یک سطر خالی ایجاد شود. دستور آخر، پیام This is my first program. را روی صفحه نمایش نشان می دهد.

با توجه به برنامه ۲-۲، پیامی را که می خواهید نمایش داده شود باید بین علامت های نقل قول " " قرار دهید. برای مثال اگر اسم شما Mohammad است و بخواهید روی صفحه نشان داده شود، باید به صورت زیر بنویسید :

```
System.Console.WriteLine("Mohammad");
```

اگر بخواهید نام و نام خانوادگی خود را در دو سطر، نمایش دهید، در این صورت می توانید دو بار از متد WriteLine() استفاده کنید. مثلاً برای نمایش "Mohammad" و "Ghasemi" چنین می نویسیم :

```
System.Console.WriteLine("Mohammad");
```

```
System.Console.WriteLine("Ghasemi");
```

حروف، علامت ها و عبارتی که ما بین علامت های نقل قول نوشته می شود را رشته^۱ می نامند. این حروف می تواند فارسی، انگلیسی یا به هر زبانی باشد. مانند نام "Mohammad" و یا یک رمز عبور "Mehran2014". هر یک از حروف و علامت ها را نیز یک کاراکتر^۲ می نامند. برای مثال Mohammad از ۸ کاراکتر و رمز عبور Mehran2014 از ۱۰ کاراکتر تشکیل شده است. چنانچه فاصله در رشته وجود داشته باشد، فاصله نیز یک کاراکتر محسوب می شود.

نکته

برای درج توضیحات در برنامه، اگر یک خط باشد از علامت // و چنانچه چند خط باشد از علامت /* توضیحات */ استفاده کنید :

```
// Display a greeting message
/*
    FileName: welcome.cs ... Date : 05_07_2014
    Display a greeting message
*/
```

۱_ String

۲_ Character

برای مطالعه

زبان برنامه نویسی C# از لایه نرم افزاری .NET. استفاده می کند و مایکروسافت .NET. را برای ویندوز طراحی کرده و به این ترتیب روی ویندوز کار می کند و اگر کسی بخواهد بر روی سیستم عامل دیگری، برنامه C# را اجرا کند باید لایه نرم افزاری مطابق با .NET. را بر روی آن سیستم داشته باشد. خوشبختانه برنامه هایی مانند Mono وجود دارند که بر روی سیستم عامل های دیگری غیر از ویندوز نیز نصب می شود و دارای مترجم C# می باشد و به این وسیله برنامه های نوشته شده به این زبان را بر روی سیستم های دیگر غیر از ویندوز می توان ترجمه و اجرا کرد. برنامه Mono برای سیستم عامل های زیر وجود دارد :

Android, BSD, iOS, Linux, OS X, Windows, Solaris and UNIX

سری به سایت Mono بزنید. www.go-mono.com

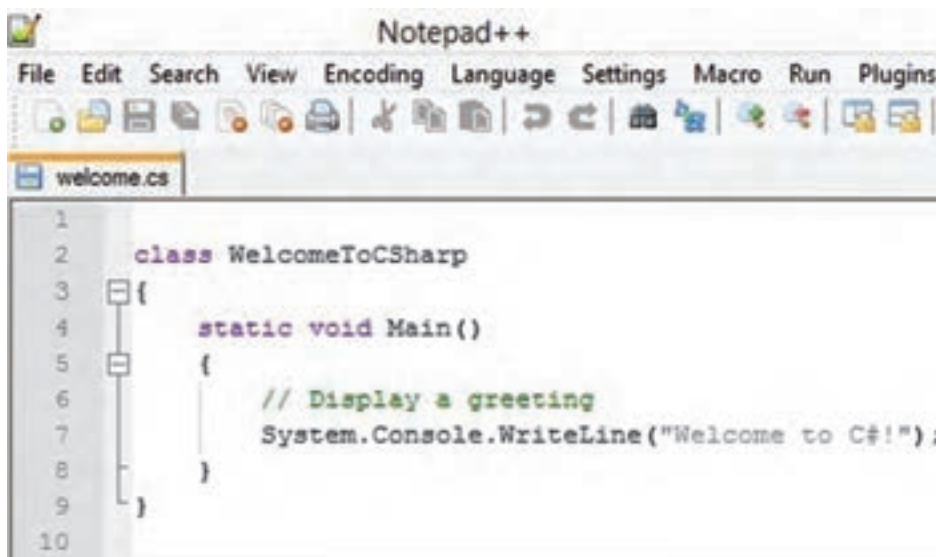

شکل ۲-۲- برنامه نویسی C# بر روی سیستم عامل غیر از ویندوز

کار در کارگاه برنامه نویسی به زبان C#

قدم اول : نوشتن و تایپ برنامه : برای نوشتن یک برنامه ساده مانند برنامه ۱-۲، که در این فصل مورد بررسی قرار گرفت، نیاز به یک ویرایشگر متنی^۱ است. یک ویرایشگر متنی قادر است حروف، کلمات و آنچه را که تایپ می کنید بدون در نظر گرفتن اطلاعات نوع فونت، اندازه حروف و رنگ در یک فایل ذخیره کند. برنامه Notepad یک ویرایشگر ساده است که همراه با سیستم عامل ویندوز در روی کامپیوتر نصب می شود.

علاوه بر برنامه Notepad، می توانیم از ویرایشگر دیگری مانند برنامه Notepad++ که به صورت رایگان از طریق سایت^۲ آن قابل دانلود است استفاده نماییم. این ویرایشگر به منظور برنامه نویسی به زبان های مختلف طراحی شده است به طوری که کلمات رزرو شده، رشته ها و توضیحات در این ویرایشگر با رنگ های مختلف نشان داده می شود (شکل ۳-۲). البته برای استفاده از این ویژگی باید ابتدا از منوی Language، زبان برنامه نویسی مورد نظر خود را C# انتخاب کنید.


```

1
2  class WelcomeToCSharp
3  {
4      static void Main()
5      {
6          // Display a greeting
7          System.Console.WriteLine("Welcome to C#!");
8      }
9  }
10

```

شکل ۳-۲- تصویری از محیط ویرایشگر Notepad++

۱- Text Editor

۲- <http://notepad-plus-plus.org>

آشنایی با زبان C#

توجه داشته باشید که از برنامه **Word استفاده نکنید** که در این صورت، کدهای اضافی مربوط به صفحه‌بندی، رنگ و فونت را نیز به فایل شما اضافه می‌کند که مترجم در هنگام ترجمه برنامه، انتظار آنها را ندارد و دچار مشکل می‌شود.

● در هنگام تایپ دستورات، صرفنظر از اینکه از چه ویرایشگری (Notepad, Notepad++) استفاده می‌کنید، باید دقت داشته باشید که زبان C# نسبت به حروف کوچک و بزرگ حساس است؛ بنابراین برنامه را دقیقاً مانند کتاب تایپ کنید (شکل ۴-۲).

پس از آنکه برنامه ۱-۲ را تایپ کردیم، باید آن را ذخیره نماییم. برای این منظور به منوی File بروید و گزینه Save As... را انتخاب کنید. در هنگام ذخیره فایل دقت کنید که فایل را در کجا و در چه مسیری ذخیره می‌نمایید و نام فایل مناسبی را برای آن انتخاب کنید و پسوند آن را cs. قرار دهید (شاید بهتر باشد یک پوشه در یکی از درایوها به نام خودتان بسازید و فایل را در آن ذخیره کنید). در این تمرین نام فایل را welcome.cs قرار دهید.

```

class WelcomeToCSharp
{
    static void Main()
    {
        // Display a greeting
        System.Console.WriteLine("Welcome to C#!");
    }
}

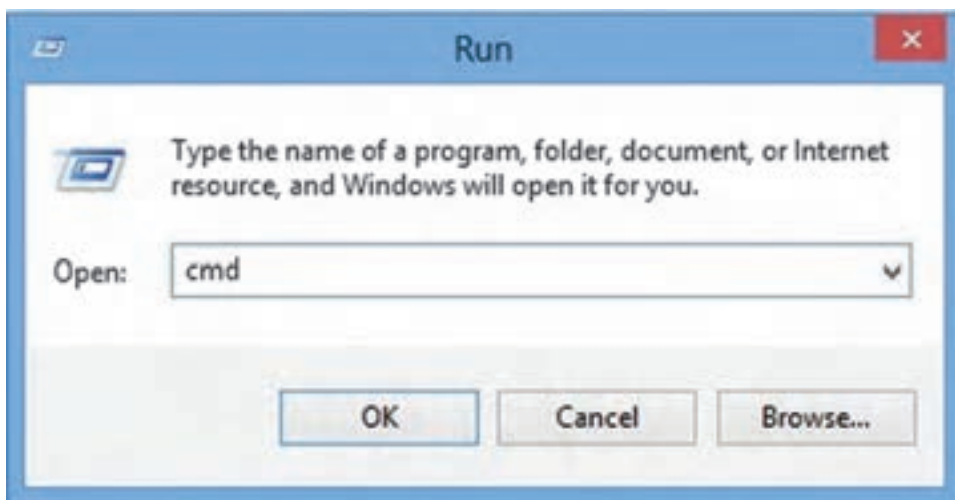
```

در این دستور به حروف کوچک و بزرگ توجه داشته باشید.

شکل ۴-۲- تصویری از محیط ویرایشگر Notepad

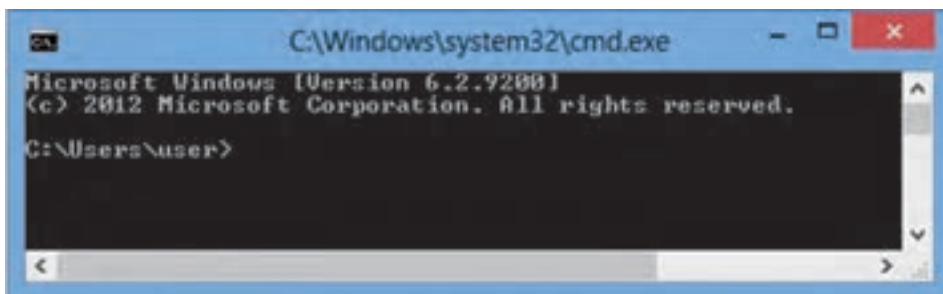
فصل دوم

قدم دوم : ترجمه و اجرای برنامه : پس از نوشتن و ذخیره کردن برنامه، لازم است ابتدا برنامه را ترجمه کنیم و اگر اشکالی در تایپ آن وجود دارد آن را برطرف کنیم.
 برای ترجمه برنامه مراحل زیر را دنبال کنید.
 ۱- از طریق گزینه Run فرمان cmd را اجرا کنید، تا وارد پنجره فرمان شویم (شکل ۲-۵).

شکل ۲-۵- فرمان cmd

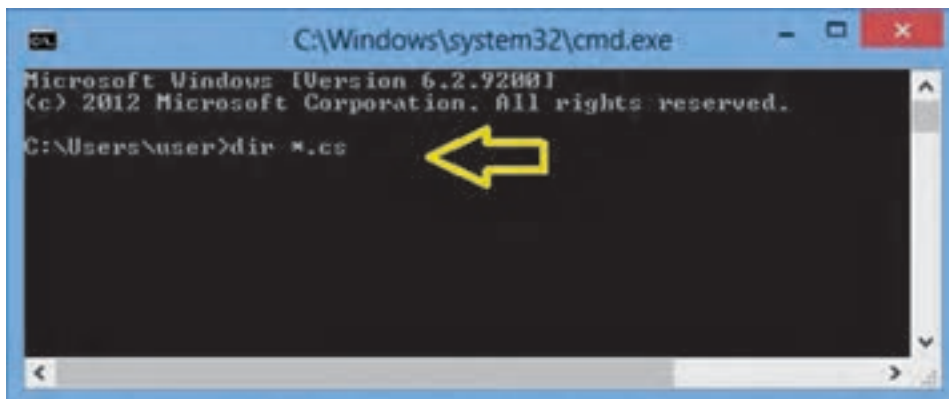
۲- پنجره فرمان ظاهر می شود (نوشته ها در شکل، ممکن است با آنچه در پنجره command prompt شما دیده می شود متفاوت باشد) (شکل ۲-۶).

شکل ۲-۶- پنجره command prompt

آشنایی با زبان C#

۳- در پنجره Command Prompt از فرمان Dir استفاده می‌کنیم و با توجه به این که پسوند فایل cs می‌باشد، با تایپ فرمان زیر از وجود فایل برنامه مطمئن می‌شویم (شکل ۲-۷). اگر فایل را پیدا نکردید باید وارد پوشه‌ای شوید که برنامه را در آنجا ذخیره کرده‌اید. به این ترتیب از دستور cd برای وارد شدن به پوشه موردنظر خود استفاده کنید. شاید دستور cd.. نیز برای وقتی که می‌خواهید به یک پوشه بالاتر بروید مفید باشد.

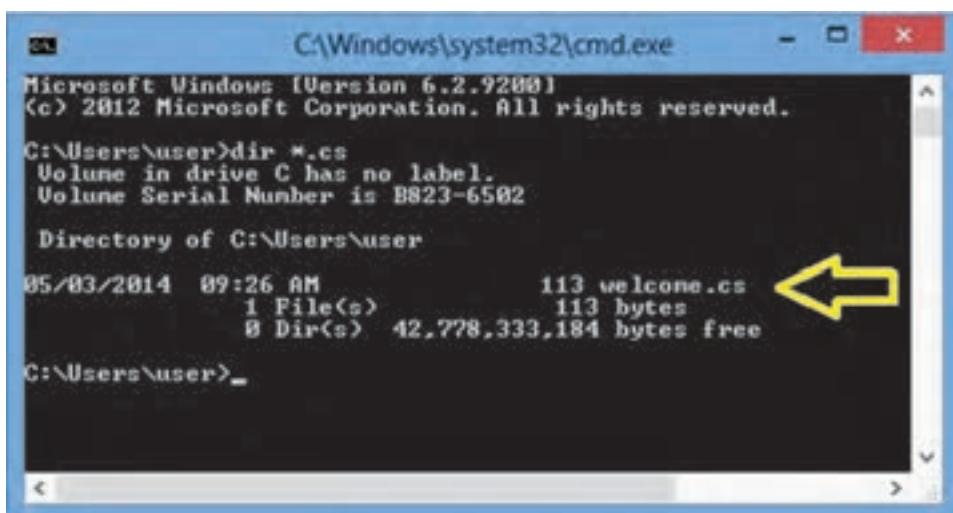
```

C:\Windows\system32\cmd.exe
Microsoft Windows [Version 6.2.9200]
(c) 2012 Microsoft Corporation. All rights reserved.

C:\Users\user>dir *.cs
  
```

شکل ۲-۷- فرمان Dir

۴- اگر مرحله قبل را به درستی انجام دهید، باید شکل ۲-۸ را مشاهده کنید.


```

C:\Windows\system32\cmd.exe
Microsoft Windows [Version 6.2.9200]
(c) 2012 Microsoft Corporation. All rights reserved.

C:\Users\user>dir *.cs
Volume in drive C has no label.
Volume Serial Number is B823-6582

Directory of C:\Users\user

05/03/2014  09:26 AM                113 welcome.cs
             1 File(s)                113 bytes
             0 Dir(s)  42,778,333,184 bytes free

C:\Users\user>_
  
```

شکل ۲-۸- مشخصات فایل برنامه

فصل دوم

۵- توجه داشته باشید اگر برنامه Net Framework بر روی کامپیوتر شما قبلاً نصب شده باشد برنامه‌ای به نام 'csc.exe' برای ترجمه برنامه‌های زبان C# در اختیار دارید. پس از یافتن فایل خود، با استفاده از این مترجم، برنامه خود را ترجمه نمایید. در پنجره فرمان از دستور زیر استفاده کنید: منظور از filename.cs نام فایل مورد نظر شما است.

csc filename.cs

```

C:\Windows\system32\cmd.exe
C:\Users\user>dir *.cs
Volume in drive C has no label.
Volume Serial Number is B823-6582

Directory of C:\Users\user
05/03/2014  09:26 AM                113 welcome.cs
               1 File(s)                113 bytes
               0 Dir(s)  42,778,288,128 bytes free

C:\Users\user>csc welcome.cs
  
```

شکل ۹-۲- فرمان ترجمه برنامه

۶- با اجرای دستور بالا مترجم شروع به ترجمه برنامه می‌کند و اگر همه کارها به درستی انجام شده باشد (برنامه .NET). قبلاً نصب شده باشد، تایپ دستور CSC را درست انجام داده باشید، فایل CSC به درستی در مسیر جستجوی سیستم عامل (path) معرفی شده باشد و برنامه هیچ خطایی نداشته باشد. شکل ۱۰-۲ را مشاهده خواهید کرد.

```

C:\Windows\system32\cmd.exe
Directory of C:\Users\user
05/03/2014  09:26 AM                113 welcome.cs
               1 File(s)                113 bytes
               0 Dir(s)  42,778,288,128 bytes free

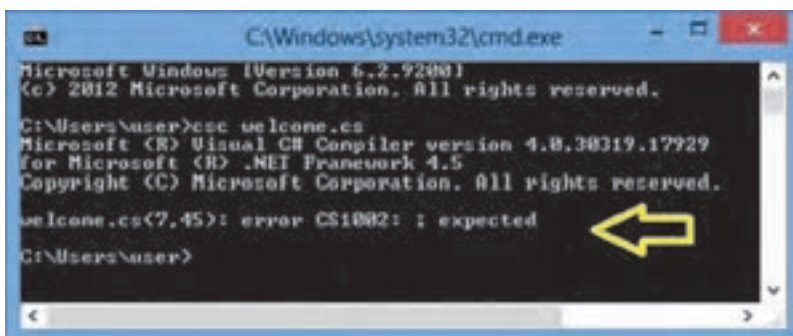
C:\Users\user>csc welcome.cs
Microsoft (R) Visual C# Compiler version 4.0.30319.17929
for Microsoft (R) .NET Framework 4.5
Copyright (C) Microsoft Corporation. All rights reserved.

C:\Users\user>
  
```

شکل ۱۰-۲- نتیجه ترجمه برنامه

آشنایی با زبان C#

۷- اگر در تایپ برنامه اشتباهی انجام داده باشید، مترجم نمی تواند برنامه را ترجمه کند و در این صورت خطا یا خطاهای برنامه را گزارش می دهد. برای مثال اگر فراموش کرده باشید علامت نقطه ویرگول را در انتهای دستور System.Console.WriteLine() بنویسید، با ترجمه برنامه خطای شکل ۷-۲ ظاهر می شود.

شکل ۱۱-۲- پیام خطای مترجم برای نوشتن علامت ; در خط ۷ برنامه

در خط آخر این شکل مشاهده می کنید که از سمت چپ، ابتدا نام فایل برنامه یعنی welcome.cs و سپس در جلوی آن دو عدد ۷ و ۴۵ نوشته شده است که مکان خطا را در برنامه نشان می دهد. عدد اول (۷) شماره سطر و عدد دوم (۴۵) شماره ستون محل خطا در برنامه است. بعد از این دو عدد، کد خطا (error CS1002) و سپس توضیح آن (expected ;) ذکر شده است. شما باید توضیح خطا را با دقت بخوانید و معنی آن را درک کنید تا بتوانید اشکال برنامه را برطرف کنید. در این مثال توضیح خطا چنین است : علامت ; فراموش شده برای برطرف کردن خطای بالا لازم است برنامه را به وسیله ویرایشگر باز کنید و به سطر ۷ و ستون ۴۵ بروید و علامت نقطه ویرگول را اضافه کنید و سپس برنامه را تحت همان نام قبلی ذخیره کنید و دوباره به پنجره فرمان بازگردید و عمل ترجمه را انجام دهید. اگر خطایی رخ نداد به مرحله بعدی بروید و گرنه باید دوباره عملیات رفع اشکال را تکرار کنید.

نکته

اشتباه معمول برنامه نویسان در هنگام نوشتن برنامه، فراموش کردن علامت نقطه ویرگول در انتهای دستورات است. در این صورت خطای صادره از طرف مترجم چنین است :

error CS1002: ; expected

فصل دوم

۸- در صورت ترجمه موفق برنامه، فایل جدیدی ساخته می‌شود. با دستور Dir از وجود آن مطمئن می‌شویم (شکل ۱۲-۲).

```

C:\Windows\system32\cmd.exe

C:\Users\User>g++ welcome.cpp
Microsoft (R) Visual C++ Compiler version 4.0.30319.17929
for Microsoft (R) .NET Framework 4.5
Copyright (C) Microsoft Corporation. All rights reserved.

C:\Users\User>dir *.exe

```

شکل ۱۲-۲- جستجوی فایل ترجمه شده

۹- همان طور که در شکل ۱۳-۲ مشاهده می‌کنید، فایل جدیدی با همان نام welcome ولی با پسوند EXE ساخته شده است.

```

C:\Windows\system32\cmd.exe

C:\Users\User>dir *.exe
Volume in drive C has no Label.
Volume Serial Number is 0823-6582

Directory of C:\Users\User

05/03/2014  09:26 AM                113 welcome.cpp
05/03/2014  09:45 AM            3,584 welcome.exe
                2 File(s)              3,697 bytes
                0 Dir(s)      42,777,376,624 bytes free

C:\Users\User>

```

شکل ۱۳-۲- لیست فایل های برنامه و ترجمه شده

۱۰- بعد از اینکه فایل اجرایی ساخته شد، می‌توانید برنامه را اجرا نمایید. کافی است نام آن را در پنجره فرمان بنویسید و کلید Enter را بزنید (شکل ۱۴-۲).

```

C:\Windows\system32\cmd.exe

C:\Users\User>dir *.exe
Volume in drive C has no Label.
Volume Serial Number is 0823-6582

Directory of C:\Users\User

05/03/2014  09:26 AM                113 welcome.cpp
05/03/2014  09:45 AM            3,584 welcome.exe
                2 File(s)              3,697 bytes
                0 Dir(s)      42,777,376,624 bytes free

C:\Users\User>welcome.exe

```

شکل ۱۴-۲- اجرای فایل ترجمه شده یا برنامه اجرایی

آشنایی با زبان C#

۱۱- نتیجه اجرای برنامه به صورت شکل ۱۵-۲ خواهد بود.

```

C:\Windows\system32\cmd.exe

C:\Users\User>dir ue*
Volume in drive C has no label.
Volume Serial Number is B823-6502

Directory of C:\Users\User

05/03/2014  09:26 AM                113 welcome.cs
05/03/2014  09:45 AM            3,584 welcome.exe
               2 File(s)            3,697 bytes
               0 Dir(s)  42,777,376,624 bytes free

C:\Users\User>welcome.exe
Welcome to C#!
C:\Users\User>
  
```

شکل ۱۵-۲- نتیجه اجرای برنامه

تبریک می‌گوییم که توانستید اولین برنامه خود را به زبان C# بنویسید و آن را ترجمه و اجرا نمایید.

۱۲- برنامه را با ویرایشگر باز کنید و یک دستور مانند شکل ۱۶-۲ به آن اضافه کنید. (تغییرات

با رنگ تیره مشخص شده است).

برنامه را تحت همان نام قبلی ذخیره کنید و مراحل ترجمه و اجرا (مرحله ۵ به بعد) را تکرار کنید.

```

welcome.cs - Notepad
File Edit Format View Help

class WelcomeToCSharp
{
    static void Main()
    {
        // Display a greeting
        System.Console.WriteLine("Welcome to C#!");
        System.Console.WriteLine("This is my first program");
    }
}
  
```

شکل ۱۶-۲- اضافه کردن یک دستور به برنامه

فصل دوم

۱۳- دوباره برنامه را با ویرایشگر باز کنید و در اولین دستور به جای متد WriteLine() از متد Write() مانند شکل ۲-۱۷ استفاده کنید.


```
welcome.cs - Notepad
File Edit Format View Help

class WelcomeToCSharp
{
    static void Main()
    {
        // Display a greeting
        System.Console.Write("Welcome to C#!");
        System.Console.WriteLine("This is my first program");
    }
}
```

شکل ۲-۱۷- استفاده از متد Write()

چه تفاوتی در اجرای برنامه حاصل می شود؟ پیام ها چگونه نشان داده شدند؟

۱۴- برنامه را به حالت اولیه خود بازگردانید و یک دستور نیز به صورت شکل ۲-۱۸ به آن اضافه کنید. برنامه را ذخیره کنید و سپس ترجمه و اجرا نمایید. چه تغییری در خروجی ایجاد می شود؟


```
welcome.cs - Notepad
File Edit Format View Help

class WelcomeToCSharp
{
    static void Main()
    {
        // Display a greeting
        System.Console.WriteLine("Welcome to C#!");
        System.Console.WriteLine();
        System.Console.WriteLine("This is my first program");
    }
}
```

شکل ۲-۱۸- استفاده از متد WriteLine() برای ایجاد یک خط خالی

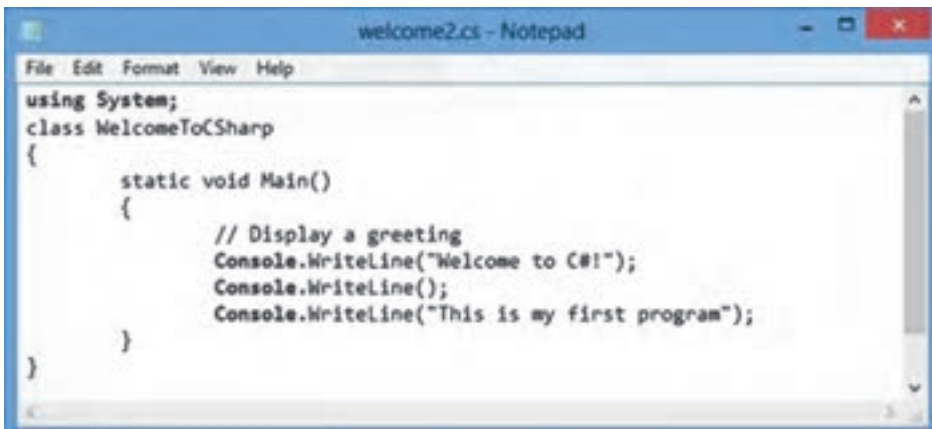

آشنایی با زبان C#

۱۵- همان طور که در شکل ۱۸-۲ مشاهده می کنید، برای هر بار استفاده از متد WriteLine() مجبور هستیم کلمات System و Console را ذکر کنیم. برای کوتاه کردن این دستورات می توانیم در ابتدای برنامه، فضای نامی System را معرفی کنیم که در آن کلاس Console تعریف شده است. در این صورت می توانیم در داخل برنامه، کلمه System را از ابتدای دستورات حذف کنیم. برای معرفی فضای نامی از دستور using به صورت زیر استفاده می کنیم:

using فضای نامی

برنامه قبلی را باز کرده و تغییرات زیر را اعمال کنید و آن را اجرا نمایید (شکل ۱۹-۲).


```
welcome2.cs - Notepad
File Edit Format View Help
using System;
class WelcomeToCSharp
{
    static void Main()
    {
        // Display a greeting
        Console.WriteLine("Welcome to C#!");
        Console.WriteLine();
        Console.WriteLine("This is my first program");
    }
}
```

شکل ۱۹-۲- استفاده از فضای نام

۱۶- از متد WriteLine() علاوه بر نمایش یک پیام می توان نتیجه یک عبارت ریاضی را نیز نمایش داد. برنامه ای برای انجام چهار عمل اصلی بر روی دو عدد نوشته شده است (شکل ۲۰-۲). این برنامه را با توجه به نکته زیر تایپ نموده و سپس ترجمه و اجرا نمایید. و به اعداد نشان داده شده بروی صفحه توجه کنید. آیا محاسبات درست انجام شده است؟

نکته

برای این که سریع تر بتوانید این برنامه را تایپ کنید، یکی از برنامه های قبلی خود را با ویرایشگر باز کنید و فقط نام کلاس و دستورات داخل متد Main را تغییر دهید و سپس تحت نام جدیدی آن را ذخیره (Save As...) کنید. توضیحات برنامه می تواند به زبان فارسی نیز باشد.

```

somecalc.cs - Notepad
File Edit Format View Help
using System ;
class SomeCalculations
{
    static void Main( )
    {
        // Calculates some basic calculations
        Console.WriteLine(15 + 3);    // 15 is added by 3      جمع
        Console.WriteLine(15 - 3);    // 15 is subtracted by 3  تفریق
        Console.WriteLine(15 * 3);    // 15 is multiplied by 3  ضرب
        Console.WriteLine(15 / 3);    // 15 is divided by 3    تقسیم
    }
}

```

شکل ۲-۲۰. برنامه چهار عمل اصلی

۱۷- برنامه شکل ۲-۲۰ را با اعداد دیگری آزمایش کنید یعنی به جای ۳ و ۱۵ اعداد دلخواه دیگری مانند ۲۵ و ۴۰ قرار دهید و سپس برنامه را ترجمه و اجرا نمایید. اعدادی که روی صفحه نشان داده می شوند را یادداشت کنید، آیا محاسبات درست انجام شده است؟

۱۸- اگر به خروجی دستور زیر توجه کنید

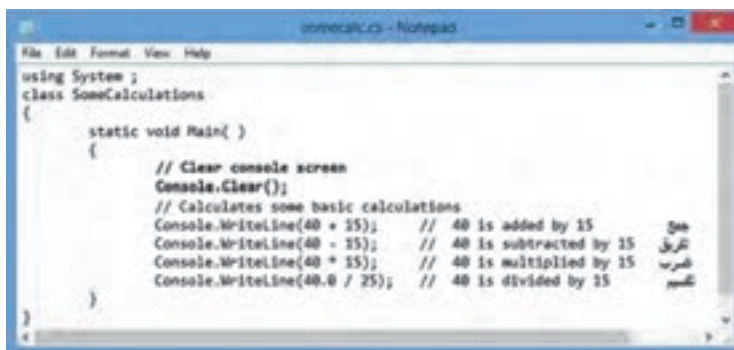
```
Console.WriteLine(40 / 25);
```

مشاهده خواهید کرد که عدد ۱ چاپ می شود چون تقسیم صحیح و بدون اعشار انجام می شود. در صورتی که جواب صحیح و دقیق عدد ۱/۶ است. برای این که کامپیوتر را مجبور به انجام عمل تقسیم اعشاری کنیم، لازم است دست کم یکی از اعداد را به صورت اعشاری بنویسیم. یعنی عدد ۴۰ را به صورت ۴۰/۰ یا عدد ۲۵ را به صورت ۲۵/۰ بنویسید. حال برنامه را در ویرایشگر باز کرده و یکی از اعداد در دستور تقسیم را به صورت اعشاری بنویسید و سپس برنامه را با همان نام قبلی ذخیره و ترجمه و اجرا نمایید.

```
Console.WriteLine(40.0 / 25);
```

۱۹- برای این که پیام ها بهتر دیده شوند، می توانیم ابتدا با استفاده از متد Clear() صفحه نمایش را پاک کنیم. به این منظور برنامه را با ویرایشگر باز کنید و متد مذکور را به برنامه طبق شکل ۲-۲۱ اضافه کنید. برنامه را تحت نام فعلی ذخیره کنید و سپس ترجمه و اجرا نمایید.

آشنایی با زبان #C

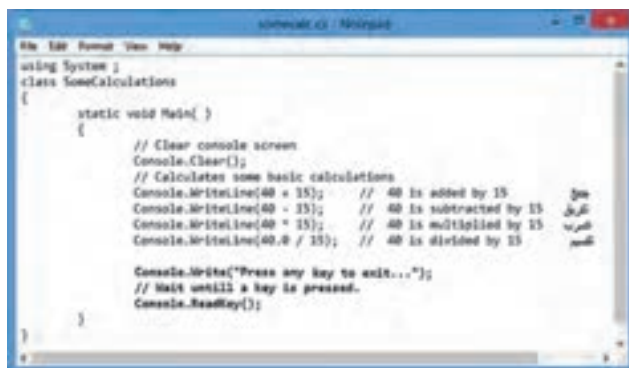
```

using System;
class SomeCalculations
{
    static void Main()
    {
        // Clear console screen
        Console.Clear();
        // Calculates some basic calculations
        Console.WriteLine(40 + 15); // 40 is added by 15
        Console.WriteLine(40 - 15); // 40 is subtracted by 15
        Console.WriteLine(40 * 15); // 40 is multiplied by 15
        Console.WriteLine(40.0 / 15); // 40 is divided by 15
    }
}

```

شکل ۲۱-۲- استفاده از متد Clear() برای پاک کردن صفحه

۲۰- پنجره فرمان را ببندید وارد محیط میزکار شوید و با استفاده از Computer وارد پوشه ای شوید که فایل های خود را در آن ذخیره کرده اید. فایل های اجرایی (EXE) تولید شده را پیدا کنید. با دوبار کلیک بر روی آیکن آن، برنامه را اجرا کنید. چه اتفاقی می افتد؟ در یک لحظه صفحه کنسول باز شده و به سرعت بسته می شود و شما فرصت نمی کنید نتایج برنامه را مشاهده کنید. لازم است در انتهای برنامه، دستوری بنویسید که کامپیوتر را به صورت موقت متوقف کند تا شما بتوانید نتایج محاسبات را ببینید. به این منظور از متد ReadKey() استفاده می کنیم. با اجرای این متد، کامپیوتر منتظر زدن کلیدی باقی می ماند. البته برای این که کاربر بداند که چرا اجرای برنامه متوقف شده است و کامپیوتر منتظر دریافت چه چیزی است، یک پیام با استفاده از متد Write() روی صفحه چاپ می کنیم. شکل ۲۲-۲ استفاده از این متدها را نشان می دهد. برنامه چهار عمل اصلی را باز کنید و تغییرات زیر را در آن اعمال و برنامه را ترجمه و اجرا کنید.


```

using System;
class SomeCalculations
{
    static void Main()
    {
        // Clear console screen
        Console.Clear();
        // Calculates some basic calculations
        Console.WriteLine(40 + 15); // 40 is added by 15
        Console.WriteLine(40 - 15); // 40 is subtracted by 15
        Console.WriteLine(40 * 15); // 40 is multiplied by 15
        Console.WriteLine(40.0 / 15); // 40 is divided by 15

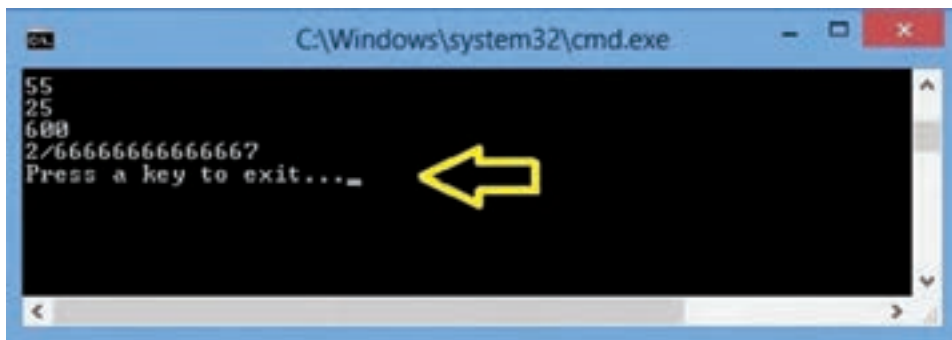
        Console.WriteLine("Press any key to exit...");
        // Wait until a key is pressed.
        Console.ReadKey();
    }
}

```

شکل ۲۲-۲- اضافه کردن متد ReadKey() به برنامه شکل ۲۱-۲

فصل دوم

با اجرای برنامه، مشاهده خواهید کرد که نتایج محاسبات و پیام Press any key to exit... روی صفحه نشان داده می شود و سپس کامپیوتر متوقف می شود و با زدن یک کلید برنامه پایان می یابد (شکل ۲۳-۲).

شکل ۲۳-۲- استفاده از متد ReadKey() برای دریافت یک کلید و توقف موقتی برنامه

کار با رنگ ها : ConsoleColor : جعبه رنگ ۱۶ تایی در C# است. نام این رنگ ها در جدول ۲-۱ آمده است.

۲-۱ ویژگی BackgroundColor رنگ زمینه کنسول را نشان می دهد.

مثال : با استفاده از جعبه رنگ ConsoleColor رنگ زمینه را آبی کنید :

```
Console.BackgroundColor = ConsoleColor.Blue ;
```

با اجرای دستور بالا تغییری در رنگ زمینه مشاهده نمی شود. برای تغییر رنگ زمینه لازم است

از متد Clear کلاس Console استفاده کنیم. دستور زیر را در خط بعدی بنویسید.

```
Console.Clear() ;
```

۲-۲ ویژگی ForegroundColor رنگ قلم کنسول را نشان می دهد.

مثال : کلمه IRAN را با رنگ قرمز روی صفحه بنویسید :

```
Console.ForegroundColor = ConsoleColor.Red ;
```

```
Console.WriteLine("IRAN") ;
```

آشنایی با زبان C#

جدول ۱-۲ - جعبه رنگ ConsoleColor

نمونه رنگ	نام رنگ	نام رنگ در ConsoleColor
Black	مشکی	Black
DarkBlue	سورمه ای	DarkBlue
DarkGreen	سبز تیره	DarkGreen
DarkCyan	فیروزه ای تیره	DarkCyan
DarkRed	قرمز تیره	DarkRed
DarkMagenta	بنفش	DarkMagenta
DarkYellow	زرد تیره	DarkYellow
DarkGray	خاکستری تیره	DarkGray
Blue	آبی	Blue
Green	سبز	Green
Cyan	فیروزه ای	Cyan
Red	قرمز	Red
Magenta	صورتی	Magenta
Yellow	زرد	Yellow
White	سفید	White
Gray	خاکستری	Gray

تمرینات پروژه نویسی فصل دوم

- ۱- قالب کلی یک برنامه به زبان C# چگونه است؟
- ۲- در هر برنامه به زبان C#، دست کم یک ..... تعریف می شود که در داخل آن، یک متد به نام ..... وجود دارد که اجرای برنامه از آن نقطه آغاز می گردد.
- ۳- در زبان C#، انتهای یک دستور با چه علامتی مشخص می شود؟
- ۴- تحقیق کنید که در زبان های C، C++ و Java علامت پایان دستور چیست؟
- ۵- علامت توضیحات در زبان C# کدام است؟
- ۶- روش قراردادی پاسکال برای نوشتن نام یک کلاس چیست؟
- ۷- برای نشان دادن یک پیام یا یک عبارت بر روی صفحه نمایش از چه دستوری استفاده می کنید؟
- ۸- تفاوت بین دو متد WriteLine() و Write() را بیان کنید.
- ۹- با استفاده از متد WriteLine()، دستور مناسبی برای ایجاد یک سطر خالی بین نوشته ها در خروجی بنویسید.

۱۰- مثالی از کاربرد دستور using بیاورید.

۱۱- برای هر یک از خواسته های زیر، دستور یا دستورات مربوطه را بنویسید :

الف) نام شما در خروجی با رنگ زرد نمایش داده شود.

ب) صفحه کنسول نمایش را پاک کنید.

پ) اجرای برنامه تا فشردن یک کلید متوقف شود.

ت) صفحه کنسول نمایش با رنگ آبی پاک شود.

تمرینات برنامه نویسی فصل دوم

- ۱- برنامه ای بنویسید که نام، نام خانوادگی و نام مدرسه شما را روی صفحه نمایش دهد.
- ۲- برنامه تمرین ۱ را تغییری دهید تا اطراف نام شما یک کادر مانند شکل زیر رسم نماید مثلاً اگر اسم شما محمد است. روی صفحه چنین نمایش داده شود :

MOHAMMAD

آشنایی با زبان C#

۳- برنامه‌ای بنویسید که حرف انگلیسی نام شما را با استفاده از علامت * نشان دهد. مثلاً اگر

اسم شما حمید است حرف انگلیسی H را با استفاده از علامت * به صورت زیر نشان دهد.

```
*      *
*      *
*****
*      *
*      *
```

یادآوری: هنگامی که می‌خواهید برنامه‌ای بنویسید سعی کنید از برنامه‌ای که قبلاً ذخیره

کرده‌اید استفاده کنید. برنامه را در یک ویرایشگر باز و سپس تغییرات لازم را ایجاد و ذخیره نمایید.

۴- برنامه‌ای بنویسید که تعداد روزهای عمر شما را با استفاده از ضرب سن شما در عدد ۳۶۵

محاسبه روی صفحه نشان دهد. مثلاً اگر سن شما ۱۶ است عبارت ۱۶×۳۶۵ را محاسبه و نمایش دهد.

```
System.Console.WriteLine (16 * 365);
```

۵- با توجه به تمرین ۴ تعداد سال‌های کیسه را نیز حساب کنید و برنامه را تغییر دهید.

(راهنمایی: برای محاسبه تعداد سال کیسه، خارج قسمت سن بر عدد ۴ را حساب کنید.)

۶- با اجرای برنامه زیر چه عبارتی بر روی صفحه نشان داده می‌شود؟ به نظر شما چه ارتباطی

بین علائم { } و {۱} و {۲} با اعداد ۱۸ و ۱۵ و $۱۸+۱۵$ وجود دارد؟

```
class SomeCalculations
```

```
{
    static void Main()
    {
        System.Console.WriteLine("{0} + {1} = {2}", 18, 15, 18+15);
    }
}
```

۷- تمرین زیر به زبان انگلیسی است. آن را با دقت بخوانید و برنامه خواسته شده را بنویسید.

برای زیبایی خروجی از جعبه رنگ ConsoleColor استفاده نمایید.

Write a program that prints a face, using text characters, hopefully better looking than this one.

```
/////
| o o |
(| ^ |)
| _ |
```

واژگان و اصطلاحات انگلیسی فصل دوم

ردیف	واژه انگلیسی	معنی واژه به فارسی
۱	C Sharp Compiler	
۲	Calculate	
۳	Calculation	
۴	Character	
۵	Class	
۶	Command Prompt	
۷	Comment	
۸	Common Language Runtime	
۹	Console	
۱۰	Display a greeting message	
۱۱	Expected	
۱۲	Main	
۱۳	Method	
۱۴	Namespace	
۱۵	Object Oriented Language	
۱۶	Open Source	
۱۷	Pascal case	
۱۸	Path	
۱۹	Press any key to exit	
۲۰	Reserved words	
۲۱	String	
۲۲	Text Editor	

آشنایی با ویژوال استودیو

در فصل قبلی با ساختار کلی یک برنامه C# آشنا شدید و برنامه‌های ساده را با استفاده از یک ویرایشگر، نوشته و ذخیره کردیم. سپس فایل برنامه را از طریق پنجره فرمان^۱ با استفاده از مترجم زبان C# (برنامه csc.exe) ترجمه کرده و فایل اجرایی EXE تولید شد. در آخر، فایل EXE را اجرا کردیم. این روش برای نوشتن و تولید برنامه‌های کوچک، خوب است اما اگر برنامه‌ای که می‌نویسیم بزرگ باشد، به کارگیری این روش کمی دشوار و زمان‌بر خواهد بود. به خصوص عیب‌یابی و اشکال‌زدایی آن بسیار وقت‌گیر است. در این فصل با برنامه‌ای آشنا خواهیم شد که همه ابزارها و لوازم مورد نیاز یک برنامه‌نویس در آن گردآوری شده است و کار برنامه‌نویسی را آسان می‌کند.

پس از پایان این فصل انتظار می‌رود که فراگیر بتواند:

- ◀ IDE را تعریف کند و برای آن مثال بیاورد.
- ◀ مزایای استفاده از IDE و کاربرد VS را بیان نماید.
- ◀ یک برنامه جدید در محیط VS از نوع کنسول ایجاد کند، آن را ذخیره، ترجمه و اجرا نماید.

۱-۳- آشنایی با ویژوال استودیو^۲

تایپ برنامه در یک ویرایشگر، ورود به پنجره فرمان، ترجمه کردن، عیب‌یابی و اشکال‌زدایی برنامه، همگی عملیاتی بودند که در فصل قبلی انجام دادید و کمی وقت‌گیر و پر زحمت بود، چون از یک محیط باید وارد محیط دیگری می‌شدید. برای این که راحت‌تر بتوانیم برنامه‌نویسی کنیم لازم است از محیطی استفاده کنیم که همه ابزارها و لوازم مورد نیاز برنامه‌نویسی در آن گردآوری و متمرکز شده

۱ - Command Prompt

۲ - Visual Studio

فصل سوم

باشد. به چنین محیط برنامه نویسی که در آن می توان تمام مراحل برنامه نویسی، ترجمه، اشکال یابی و سرانجام اجرا را انجام داد، IDE^۱ گفته می شود که به معنای محیط تولید برنامه متمرکز می باشد. یعنی همه ابزارها و امکانات لازم برای تولید برنامه در یک جا گردآوری شده است.

شرکت مایکروسافت یک IDE بسیار پیشرفته برای برنامه نویسی فراهم کرده است که با کمک آن می توانیم راحت تر برنامه بنویسیم و ترجمه و اجرا کنیم. نام این نرم افزار ویژوال استودیو است.

ویژوال استودیو یک محیط برنامه نویسی بسیار قوی برای تولید برنامه های کاربردی تحت ویندوز و بر پایه Net Framework می باشد. ویژوال استودیو از چند زبان برنامه نویسی نظیر C#، C++ و VB پشتیبانی می کند. در این محیط علاوه بر تایپ برنامه، می توان برنامه را ترجمه، عیب یابی و سرانجام اجرا کرد. لایه نرم افزاری NET Framework 4.5. به همراه ویژوال استودیو ۲۰۱۲ عرضه شده است.

در حال حاضر^۲ VS 2013 عرضه شده است. خوشبختانه شرکت مایکروسافت همراه با عرضه ویژوال استودیوی تجاری، یک نسخه رایگان از این نرم افزار را تحت عنوان ویژوال استودیو اکسپرس^۳ نیز عرضه می کند که می توانید آن را از روی سایت شرکت مایکروسافت^۴ دانلود نمایید.

شکل ۱-۳- اجرای ویژوال استودیو اکسپرس ۲۰۱۲

۱ _ Integrated Development Environment

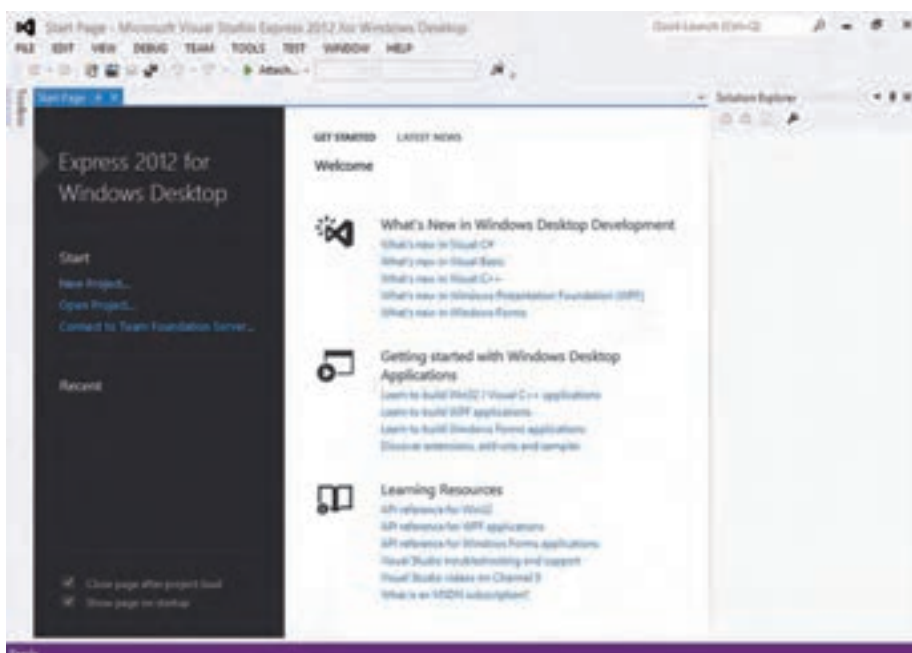
۲ _ اردیبهشت ۹۳

۳ _ Visual Studio Express

۴ _ <http://microsoft.com/visualstudio/downloads>

آشنایی با ویژوال استودیو

ما در این کتاب با Visual Studio Express 2012 کار می‌کنیم و از این به بعد در سرتاسر کتاب از مخفف VS برای بیان کلمه ویژوال استودیو استفاده می‌کنیم. اگر نرم افزار VS 2012 را در اختیار ندارید می‌توانید از نسخه‌های قدیمی‌تر نیز استفاده کنید فقط شکل ظاهری آن ممکن است کمی متفاوت باشد.

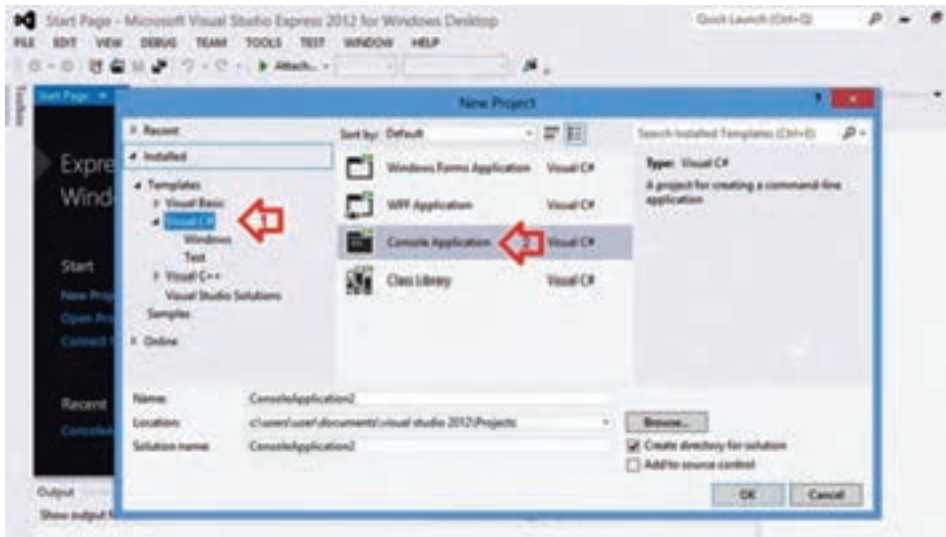

شکل ۲-۳- پنجره آغازین ویژوال استودیو اکسپرس ۲۰۱۲

۲-۳- ایجاد یک پروژه جدید در ویژوال استودیو

با اجرای برنامه VS، صفحه شروع (Start Page) مطابق با شکل ۳-۳ ظاهر می‌شود، از این صفحه می‌توانید یک پروژه یا برنامه جدید (New Project...) بسازید و یا برنامه‌های قبلی خود را باز (Open Project...) کنید.

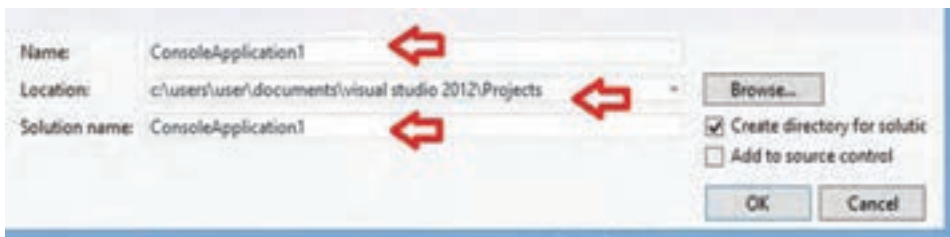
برای ایجاد یک برنامه جدید به زبان C# که در محیط کنسول کار می‌کند ابتدا روی گزینه (New Project...) در لیست سمت چپ کلیک کنید. پس از ظاهر شدن پنجره، Visual C# را انتخاب کنید (شکل ۳-۳-۱) و در وسط صفحه بر روی گزینه Console Application کلیک کنید (شکل ۳-۳-۲).

شکل ۳-۳- پنجره پروژه جدید

در قسمت Name باید نام پروژه را تایپ کنید که به صورت پیش فرض ConsoleApplication1 برای آن در نظر گرفته شده است. مناسب است نامی مطابق با هدف برنامه‌ای که می‌نویسید انتخاب کنید چون این نام به هیچ وجه گویا و روشن نیست.

همان‌طور که در شکل ۳-۴ مشاهده می‌کنید، در قسمت Location مسیر ذخیره پروژه نشان داده شده است. هنگامی که VS را نصب می‌کنید در داخل My Documents یک پوشه به نام Visual Studio ساخته می‌شود که در داخل آن نیز یک پوشه فرعی به نام Projects ایجاد می‌شود. در داخل این پوشه، پروژه‌های شما به‌طور پیش فرض ذخیره می‌شود. اگر بخواهید می‌توانید پروژه خود را در مسیر دیگری ذخیره کنید. مسیر دلخواه خود را با کلیک بر روی دکمه Browse مشخص کنید.

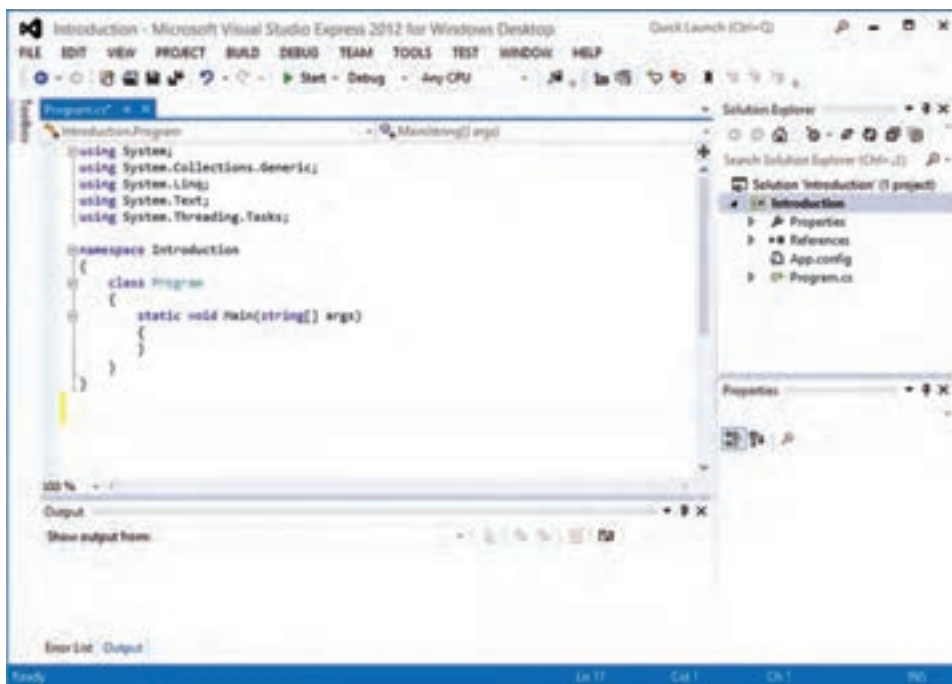
شکل ۳-۴- تعیین نام برای یک پروژه جدید

آشنایی با ویژوال استودیو

بعد از مشخص کردن محل پروژه، باید نامی برای Solution name در نظر بگیرید که نام پوشه‌ای را معین می‌کند که فایل‌های مربوط به یک یا چند پروژه در آن نگهداری می‌شود. معمولاً نام Solution با نام پروژه یکسان انتخاب می‌شود.

در حال حاضر چون هدف ما آشنایی با VS است نام Introduction را در قسمت Name می‌نویسیم و این نام برای Solution نیز انتخاب می‌شود. حال پس از تعیین نام‌ها، بر روی کلید Ok کلیک کنید. در این صورت یک پوشه با نام مذکور در مسیر پیش فرض ساخته می‌شود. درون این پوشه چندین فایل و یک پوشه فرعی با نامی که برای پروژه انتخاب کردید (در مثال ما Introduction) ساخته می‌شود.

پس از چند لحظه مشاهده خواهید کرد که در IDE پنجره‌های مختلفی نشان داده می‌شود و در یکی از پنجره‌ها صورت کلی یک برنامه C# به صورت آماده مانند شکل ۳-۵ نشان داده می‌شود.

شکل ۳-۵ محیط تولید برنامه (IDE) ویژوال استودیو

فصل سوم

قبل از این که به برنامه‌نویسی بپردازیم ابتدا به صورت مختصر با بخش‌های مختلف محیط IDE آشنا می‌شویم.

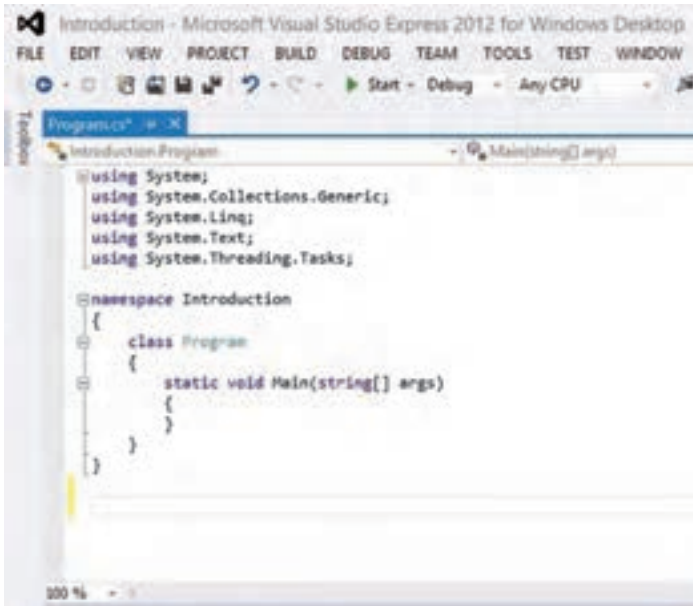
۳-۳-۳ معرفی بخش‌های اصلی ویزوال استودیو

۳-۳-۱ نوار منو و نوار ابزار: مانند بیشتر نرم‌افزارها، در قسمت بالای صفحه، منوهای مختلف VS و در زیر آن ابزارهای پرکاربرد مطابق با شکل ۳-۶ دیده می‌شود. به تدریج با این منوها و ابزارها آشنا می‌شوید.

شکل ۳-۶ نوار منو و نوار ابزار محیط ویزوال استودیو

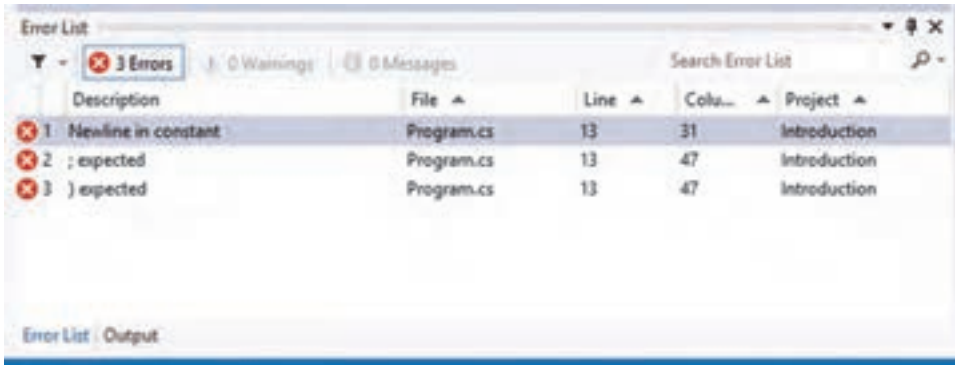
۳-۳-۲ پنجره ویرایشگر برنامه: در شکل ۳-۷ پنجره ویرایشگر برنامه نشان داده شده است. در این پنجره متن برنامه نگهداری می‌شود و می‌توانید چندین برنامه را هم زمان به صورت باز داشته باشید. در برنامه‌نویسی، این پنجره کاربرد زیاد دارد.

شکل ۳-۷ پنجره ویرایشگر برنامه

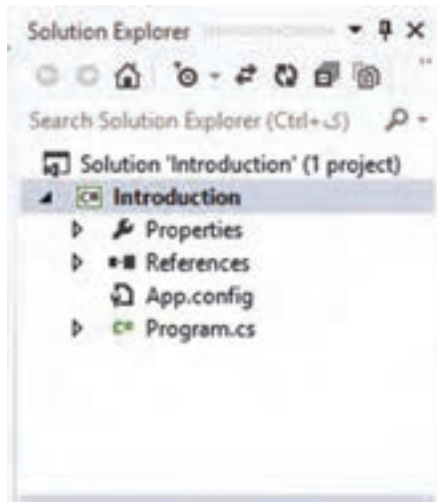
آشنایی با ویژوال استودیو

۳-۳-۳ پنجره لیست خطاها (Error List): در صورتی که برنامه اشکال تاییی یا ساختاری داشته باشد، خطاها و اشکالات برنامه در این پنجره مانند شکل ۳-۸ لیست می شوند. پس از ترجمه برنامه باید به این پنجره نگاه کنیم تا خطاهای احتمالی برنامه را متوجه شویم.

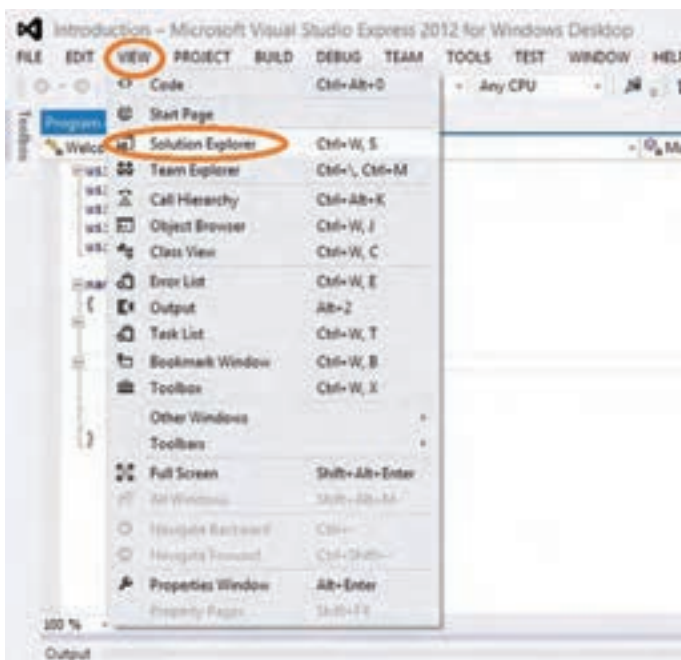
شکل ۳-۸ پنجره لیست خطاها

۳-۳-۴ پنجره (Solution Explorer): سمت راست صفحه، پنجره‌ای قرار دارد که ساختار پروژه و تمام فایل‌های موجود در آن را نشان می‌دهد. اگر پروژه‌ای باز نباشد، محتوای این پنجره خالی است. ما نام این پنجره را مرورگر پروژه می‌نامیم و به وسیله آن به تمام اجزای پروژه دسترسی داریم.

شکل ۳-۹ پنجره Solution Explorer

اگر پنجره مرورگر پروژه باز نیست، و آن را مشاهده نمی کنید از منوی View در بالای صفحه استفاده کنید. در این منو، نام تمام پنجره ها در شکل ۱-۳ مشاهده می شود، روی گزینه Solution Explorer کلیک کنید تا این پنجره دیده شود.

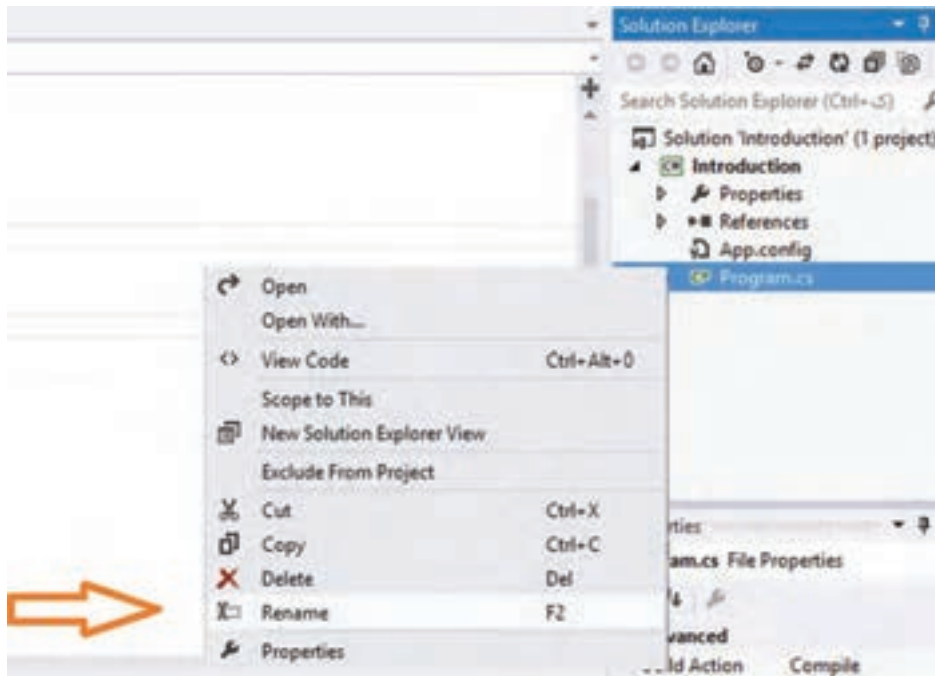
شکل ۱-۳- ظاهر کردن پنجره Solution Explorer

۳-۴ برنامه نویسی در محیط ویژوال استودیو

بعد از ایجاد یک پروژه جدید و وارد شدن به محیط برنامه نویسی (IDE)، اگر به پنجره کاوشگر Solution توجه کنید، داخل شاخه پروژه Introduction، یک فایل به نام program.cs وجود دارد. (پسوند cs. نشان دهنده برنامه به زبان C Sharp می باشد) این فایل، فایل متن برنامه است و به طور خودکار تولید شده است. محتوای این فایل در پنجره ویرایشگر برنامه نشان داده شده است. نام این فایل را می توانید مطابق با عملکرد برنامه تغییر دهید و یک نام مناسب برای آن انتخاب کنید که با دیدن نام فایل به عملکرد آن پی ببرید. در این مثال می خواهیم برنامه ای بنویسیم که یک پیام خوش آمدگویی مانند فصل قبل نمایش دهد بنابراین برای تغییر نام فایل Program.cs روی آن کلیک راست کرده و نام دلخواه خود مثلاً Welcome.cs را وارد می کنیم (شکل ۱۱-۳).

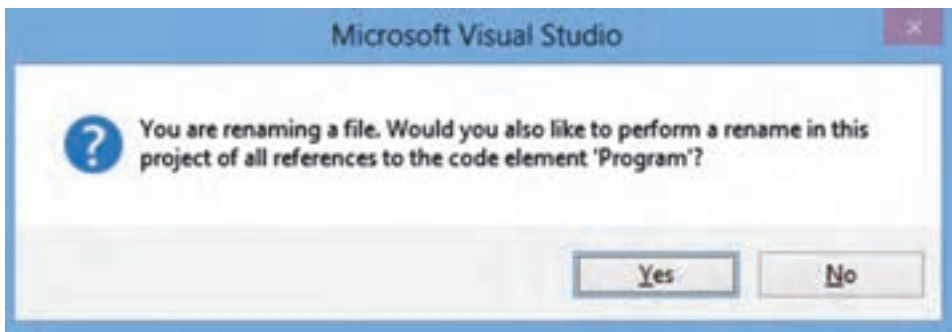

آشنایی با ویژوال استودیو

شکل ۳-۱۱- تغییر نام برنامه

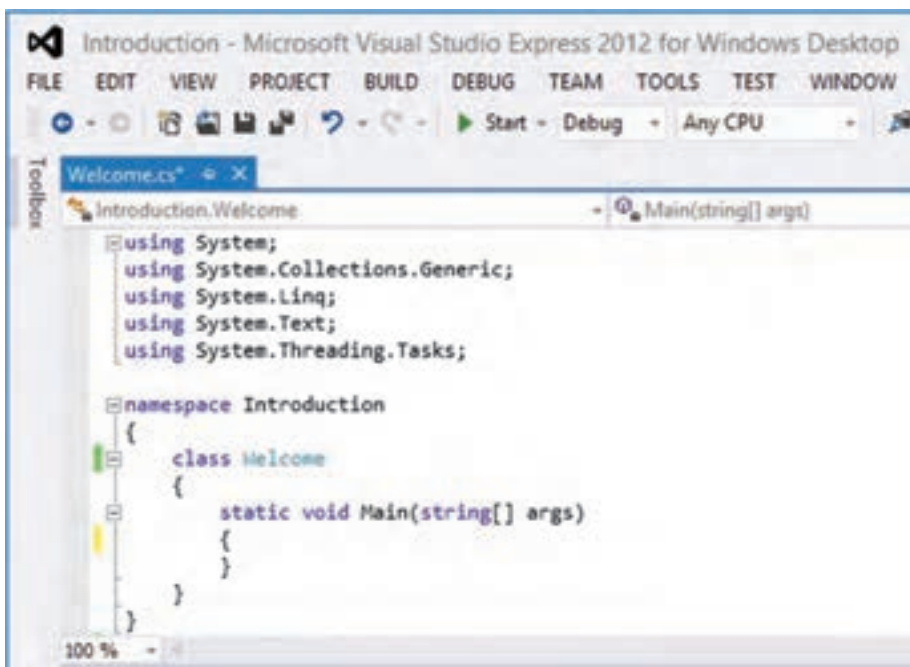
پس از تغییر نام و زدن کلید Enter پنجره‌ای مانند شکل ۳-۱۲ باز می‌شود و سؤال می‌شود «آیا این تغییر نام در تمام مکان‌هایی که به این نام رجوع می‌شود نیز اعمال شود؟» اگر پاسخ مثبت یعنی Yes را انتخاب کنید مشاهده خواهید کرد که در متن برنامه، نام کلاس که قبلاً Program بود به Welcome تغییر نام می‌دهد.

شکل ۳-۱۲- تغییر نام در تمام قسمت‌هایی که به Program رجوع می‌کند

فصل سوم

حال به پنجره کد، باز می گردیم، همان طور که در شکل ۳-۱۳ ملاحظه می کنید ساختار کلی یک برنامه به وسیلهٔ VS برای شما آماده می شود که تعدادی دستور در آن موجود است.

شکل ۳-۱۳- پنجره ویرایشگر برنامه جدید

در چند خط بالای برنامه، راهنمایی هایی برای مترجم یعنی دستورات using نوشته شده است و جلوی هر کدام، یک فضای نامی ذکر شده است. فضای نامی System برای شما آشنا است زیرا در فصل قبل دستور using System را در بالای برنامه نوشتیم و این کار سبب شد که استفاده و نوشتن متدهای مربوط به Console در برنامه ساده تر شود. در حال حاضر می توانید دستورات دیگر using را پاک کنید چون فعلاً به کلاسی غیر از Console نیاز نداریم.

بعد از دستورات using، دستور namespace به همراه نام پروژه (Introduction) نوشته شده است و علامت های آکولاد باز و بسته کل برنامه را دربر گرفته است. با دستور namespace یک فضای نامی جدید تعریف می شود که برای سازماندهی و دسته بندی پروژه های بزرگ مورد استفاده دارد. فعلاً به آن کار نداریم ولی لازم نیست آن را پاک کنید، بنابراین تغییری روی آن انجام ندهید.

در داخل این فضای نامی، دستور class و سپس در داخل آن متد Main نوشته شده است. نام کلاس Welcome است مگر این که در مرحله قبل نام برنامه را تغییر نداده باشید که در این صورت

آشنایی با ویژوال استودیو

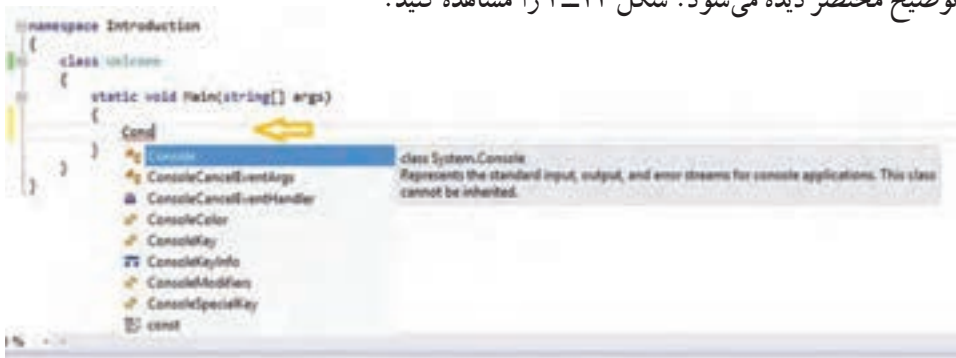
نام کلاس Program است. متد Main() نیز در داخل کلاس دیده می شود ولی داخل پرانتزهای آن عبارت string[] args نوشته شده است. می توانید این عبارت را از داخل پرانتزها پاک کنید تا برنامه ساده تر شود همان طور که در فصل قبل داخل پرانتزها خالی بود.

داخل متد Main، بین آکولدها فضا ایجاد کنید (این کار را با کلیک کردن در بین دو علامت آکولاد و سپس با زدن کلید Enter انجام دهید) تا بتوانید دستورات مورد نظر خود را بنویسید. مثلاً دستورات زیر را بنویسید :

```
Console.WriteLine("Hello World");
```

```
Console.WriteLine("Welcome to C#");
```

هنگامی که مشغول تایپ برنامه هستید باید تفاوت قابل ملاحظه ای را با روش فصل قبل که برنامه را در محیط Notepad ویندوز و یا در برنامه Notepad++ می نوشتید احساس کنید. اولاً کلمات با توجه به نوع آنها رنگی نوشته شده اند، مثلاً کلمات کلیدی با رنگ آبی نشان داده شده اند و ضمناً در هنگام تایپ برنامه به محض نوشتن یک حرف کلمه Console لیستی از کلمات مشابه نمایش داده می شود. با تایپ چند حرف دیگر، کلمه Console در لیست نشان داده می شود و در کنار آن یک توضیح مختصر دیده می شود. شکل ۱۴-۳ را مشاهده کنید.

شکل ۱۴-۳- کمک در تایپ دستورات در محیط ویژوال استودیو

هرگاه کلمه مورد نظر شما در لیست دیده شد و نوار آبی رنگ روی آن قرار گرفت می توانید تایپ آن کلمه را رها کنید و کلید Enter را بزنید. در این صورت کلمه به طور کامل تایپ می شود و می توانید دنباله دستورات را بنویسید. این کار باعث می شود سرعت شما در تایپ برنامه به طور چشمگیری افزایش یابد. اگر در تایپ یک دستور غلط املائی داشته باشید و یا قوانین برنامه نویسی زبان C# را رعایت نکنید در این صورت، یک خط قرمز رنگ، زیر کلمه یا مکانی که در آن اشتباه وجود دارد کشیده می شود و به شما یادآوری می کند که در آن مکان یک خطا وجود دارد و شما باید آن را برطرف کنید.

فصل سوم

```

namespace Introduction
{
    class Welcome
    {
        static void Main(string[] args)
        {
            Console.WriteLine("Hello World!");
        }
    }
}

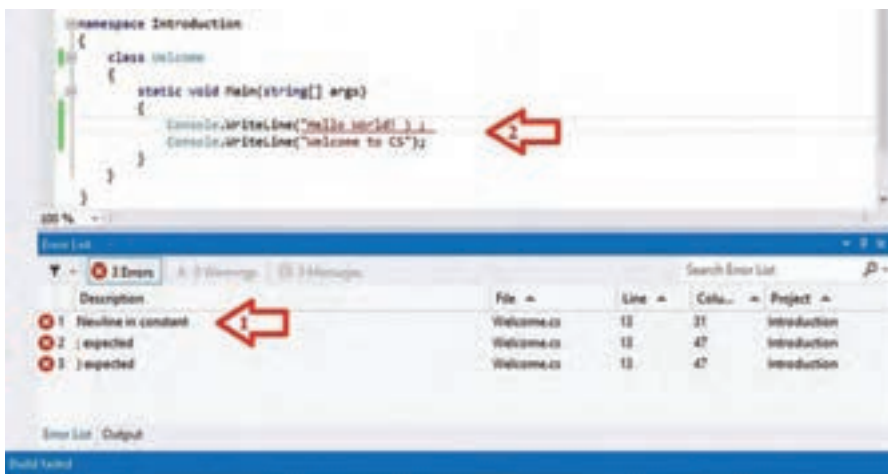
```

شکل ۳-۱۵- نشان دادن خطا در تایپ برنامه در محیط ویژوال استودیو

مثلاً در شکل ۳-۱۵ مشاهده می کنید که یک خط قرمز در زیر عبارت Hello World! کشیده شده است. با کمی دقت متوجه می شوید که علامت نقل قول انتهای پیام فراموش شده است! چون پیام ها به عنوان یک رشته باید بین علامت های نقل قول قرار داشته باشند.

۳-۵- ترجمه برنامه

بعد از نوشتن دستورات بالا، برای ترجمه برنامه، کلید F7 یا F6 را بزنید. اگر برنامه خطا داشته باشد، خطاها در پنجره Error List دیده می شود. برای مثال شکل ۳-۱۶ خطاهای برنامه را در حالتی نشان می دهد که فراموش کرده اید انتهای رشته را با علامت " مشخص نمایید. در این شکل، پنجره Error List چند خطا را نشان می دهد؟

شکل ۳-۱۶- مراحل رفتن به محل خطا در برنامه

آشنایی با ویژوال استودیو

شاید این مسئله تا حدودی تعجب آور باشد که شما در تایپ برنامه، یک علامت نقل قول را فراموش کرده اید، اما در پنجره Error List، سه خطا گزارش می شود. بنابراین در ترجمه یک برنامه، انتظار گزارش تعداد خطای زیاد را داشته باشید. در حالت بروز خطا، باید با خواندن توضیح خطا و شماره خط برنامه که گزارش می شود، اقدام به رفع اشکال برنامه کنید. همواره از خطای اول شروع کنید، بنابراین در پنجره Error List، روی خطای اول دابل کلیک کنید (شکل ۳-۱۶ مرحله ۱) تا به طور مستقیم به پنجره ویرایشگر برنامه و محل خطای مزبور هدایت شوید (شکل ۳-۱۶ مرحله ۲). در این صورت اقدام به رفع اشکال کنید و سپس برنامه را دوباره ترجمه کنید. اگر خطایی گزارش شد باز سراغ خطای اول بروید و برنامه را تصحیح کنید.

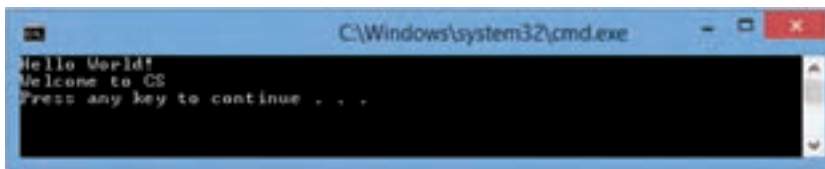
پس از رفع اشکالات برنامه اگر دوباره عمل ترجمه را انجام دهید، در پنجره خروجی (Output) پیام ترجمه بدون خطا و موفق را مانند شکل ۳-۱۷ مشاهده خواهید کرد.

شکل ۳-۱۷- پنجره خروجی در حالت بدون خطا

۳-۶- اجرای برنامه

بعد از ترجمه صحیح و بدون خطا، می توانید برنامه را اجرا کنید. برای اجرای برنامه از منوی DEBUG گزینه Start Without Debugging و یا از ترکیب کلیدی Ctrl + F5 استفاده کنید. با اجرای برنامه صفحه کنسول با سه پیام مانند شکل ۳-۱۸ دیده می شود. دو پیام خوش آمدگویی، همان هایی هستند که شما نوشته اید. اما پیام سوم Press any key to continue... به طور خودکار به وسیله VS در صفحه کنسول اضافه می شود تا صفحه کنسول بسته نشود و شما فرصت دیدن پیام ها را داشته باشید. با زدن یک کلید دلخواه، پنجره کنسول بسته می شود زیرا دستور دیگری در برنامه وجود ندارد.

شکل ۳-۱۸- نتیجه اجرای برنامه در صفحه کنسول

کار در کارگاه آشنایی با محیط VS (ویژوال استودیو)

- در این قسمت، مراحل ایجاد یک پروژه، ترجمه و اجرای برنامه را تجربه خواهید کرد.
- ۱- برنامه VS را نصب کنید.
  - ۲- برنامه VS را اجرا کنید.
  - ۳- در صفحه آغازین، یک پروژه جدید بسازید. زبان C# را انتخاب و یک برنامه کاربردی جدید Console Application ایجاد کنید. (به توضیحات ابتدای این فصل مراجعه کنید).
  - ۴- یک نام مناسب برای پروژه انتخاب کنید. مثلاً Introduction
  - ۵- با محیط IDE و ویژوال استودیو آشنا شوید و پنجره‌هایی که در این فصل معرفی شده بودند، مانند پنجره Solution Explorer را شناسایی کنید.
  - ۶- در محیط IDE، پنجره ویرایشگر برنامه را شناسایی کنید. ساختار یک برنامه باید دیده شود.
  - ۷- وارد پنجره ویرایشگر برنامه شوید و دو خط زیر را مطابق با آنچه در درس گفته شد در داخل متد Main اضافه کنید.

```
Console.WriteLine("Hello World");
```

```
Console.WriteLine("Welcome to C#");
```

- ۸- برنامه را ترجمه و سپس اجرا کنید.
- ۹- علامت نقطه ویرگول را از انتهای یکی از دستورات حذف کنید و دوباره برنامه را ترجمه کنید و به پنجره لیست خطاها دقت کنید. چند خطا گزارش شد؟
- ۱۰- در پنجره لیست خطاها، روی توضیح اولین خطا دوبار کلیک کنید تا به ویرایشگر برنامه و محل خطا بروید و اشکال را برطرف کنید.
- ۱۱- برنامه را ترجمه و اجرا کنید.
- ۱۲- علامت نقل قول قبل از حرف H در پیام Hello World! را حذف کنید و دوباره برنامه را ترجمه کنید و به پنجره لیست خطاها دقت کنید. چند خطا گزارش شد؟
- ۱۳- در پنجره لیست خطاها، روی توضیح اولین خطا دوبار کلیک کنید تا به ویرایشگر برنامه و محل خطا بروید و اشکال را برطرف کنید و سپس برنامه را ترجمه و اجرا کنید.
- ۱۴- در داخل متد Main()، دستورات زیر را اضافه کنید.

```
static void Main()
```

آشنایی با ویژوال استودیو

```
{
Console.BackgroundColor = ConsoleColor.Blue;
Console.Clear();
Console.WriteLine("Hello World!");
Console.WriteLine("Welcome to CS");
Console.ReadKey();
}
```

۱۵- متد `Beep()` از کلاس `Console` برای ایجاد یک صدا یا صوت در برنامه استفاده می شود این متد را در پایان برنامه به صورت زیر اضافه کنید تا یک صوت به مدت یک ثانیه ایجاد کند.

```
Console.WriteLine("Welcome to CS");
Console.Beep();
Console.ReadKey();
```

اگر بخواهید مدت زمان نواختن صدا و همچنین فرکانس (زیر و بم) صدا را تغییر دهید، کافی است در داخل پراتز متد `Beep()`، اعدادی را به ترتیب زیر بنویسید :

```
Console.Beep (مدت زمان برحسب میلی ثانیه , فرکانس برحسب هرتز);
```

مثلاً برای نواختن یک صدا با فرکانس ۵۰۰ هرتز به مدت ۲ ثانیه (۲۰۰۰ میلی ثانیه) دستور زیر را می نویسیم :

```
Console.Beep(500 , 2000 );
```

توجه داشته باشید که مقدار فرکانس را باید در محدوده مناسبی بنویسید زیرا گوش انسان فقط قادر است اصواتی با فرکانس حدود ۲۰۰ تا ۱۰۰۰۰ هرتز را خوب بشنود. صداهای بم فرکانس کم و صداهای زیر فرکانس بالا دارند.

۱۶- با قرار دادن اعداد مختلف به عنوان فرکانس در متد `Beep()`، محدوده شنوایی گوش خود را آزمایش کنید.

خوبه آژاپی فصل سوم

- ۱- نرم افزار Visual Studio یک ..... بسیار پیشرفته برای برنامه نویسی به زبان C# است.
- ۲- IDE مخفف کلمات.....
- است و بیانگر یک محیط برنامه نویسی است که می توان در آن برنامه را تایپ کرد.
- ۳- در محیط VS علاوه بر تایپ برنامه، می توان برنامه را.....، عیب یابی و سرانجام کرد.....
- ۴- در محیط VS پس از ترجمه برنامه، خطاهای احتمالی آن در کدام پنجره دیده می شوند؟
- ۵- در پنجره Solution Explorer محیط VS، چه اطلاعاتی نشان داده می شود؟
- ۶- برنامه نویسی در محیط ویژوال استودیو چه برتری نسبت به استفاده از یک ویرایشگر دارد؟
- ۷- ترجمه برنامه در محیط VS چه برتری نسبت به پنجره فرمان و استفاده از مترجم CSC.EXE دارد؟
- ۸- از چه متدی برای ایجاد یک صوت استفاده می کنید؟ مدت زمان و فرکانس نواختن صوت را چگونه تعیین می کنید؟

تمرینات برنامه نویسی فصل سوم

- (این تمرینات در محیط ویژوال استودیو انجام شود)
- ۱- برنامه ای بنویسید که نام و نام خانوادگی و تاریخ تولد شما را نمایش دهد.
  - ۲- برنامه ای بنویسید که ۳ صوت با فرکانس های ۵۰۰ و ۶۰۰ و ۷۰۰ هرتز را هر یک به مدت نیم ثانیه پشت سرهم ایجاد کند.
  - ۳- برنامه ای بنویسید که اطلاعات هر سطر جدول زیر را در یک خط نمایش دهد.

نام برنامه	آدرس سایت
Notepad++	http://notepad-plus-plus.org
Visual Studio	http://microsoft.com/visualstudio/downloads
.NET Framework 3.5	http://www.microsoft.com/en-us/download/details.aspx?id=22
DirectX	http://www.microsoft.com/en-us/download/details.aspx?id=35

- ۴- با استفاده از متدهای تغییر رنگ زمینه و رنگ قلم خروجی برنامه تمرین شماره ۳ را به صورت دلخواه رنگی کنید.

آشنایی با ویژوال استودیو

واژگان و اصطلاحات انگلیسی فصل سوم

ردیف	واژه انگلیسی	معنی واژه به فارسی
۱	Beep	
۲	Command Prompt	
۳	Console Application	
۴	Integrated Development Environment	
۵	Introduction	
۶	Location	
۷	New Project	
۸	Open Project	
۹	Solution Name	
۱۰	Start Page	
۱۱	Toolbar	
۱۲	Visual Studio	
۱۳	Visual Studio Express	

آشنایی با انواع داده‌ها و متغیرها

برنامه‌هایی که تاکنون نوشته‌ایم، به نشان دادن یک پیام یا حاصل یک عبارت بر روی صفحه نمایش محدود می‌شد، اما در برنامه‌های کاربردی با داده‌ها و مقادیر مختلف سروکار داریم و باید بر روی آن عملیاتی را انجام دهیم. بعضی از این مقادیر مانند تاریخ تولد یک شخص یا نمره یک دانش‌آموز از قبل مشخص نیستند. مقدار این نوع داده‌ها باید در هنگام اجرای برنامه، ابتدا از کاربر دریافت شوند و در مکانی از حافظه کامپیوتر نگهداری شوند و در ادامه برنامه و در جریان پردازش، مورد استفاده قرار گیرند. چه حافظه‌ای برای نگهداری داده‌ها در هنگام پردازش مناسب است؟

در این فصل با متغیرها آشنا می‌شویم که برای نگهداری موقتی داده‌ها در برنامه مورد استفاده قرار می‌گیرند. همچنین برای نگهداری اطلاعات و نمایش آنها بر روی صفحه نمایش از متغیرها استفاده می‌کنیم.

پس از پایان این فصل انتظار می‌رود که فراگیر بتواند:

- ◀ متغیر را تعریف کند و انواع متغیر را در برنامه‌های خود به کاربندد.
- ◀ انواع داده‌ها را نام ببرد و تفاوت کاربرد هر یک را توضیح دهد.
- ◀ میزان حافظه و محدوده انواع داده‌ها را بیان کند.
- ◀ متغیرها را به‌طور صحیح در برنامه اعلان کند و آن‌ها را مقداردهی نماید.
- ◀ شکل نمایش نقطه‌شمار را توضیح دهد و اعداد اعشاری را در این قالب بنویسد.
- ◀ از متد ReadLine() برای دریافت داده‌های یک برنامه از ورودی استفاده کند.
- ◀ بر روی رشته دریافتی از ورودی، تغییراتی داده و سپس نمایش دهد.
- ◀ از متد Parse() برای تبدیل یک رشته به یک عدد استفاده کند.

آشنایی با انواع داده‌ها و متغیرها

۱-۴- متغیر چیست؟

در هر کامپیوتر حافظه‌های مختلفی وجود دارد که هر یک برای انجام کار خاصی پیش‌بینی شده است. یک نوع از حافظه کامپیوتر که قادر است داده‌ها را نگهداری کند و به سرعت قابل دسترسی است، حافظه موقتی RAM^۱ است. از اطلاعات درون حافظه RAM، در هر لحظه می‌توان با اطلاع شد و یا در صورت لزوم محتویات آن را تغییر داد یا مقدار جدیدی را در آن ذخیره کرد. با توجه به مطالب گفته شده، لازم است در یک برنامه، یک یا چند مکان (بایت) از حافظه RAM کامپیوتر برای نگهداری موقتی داده‌ها یا نتایج حاصل از پردازش مورد استفاده قرار گیرد. در زبان‌های برنامه‌نویسی به این مکان‌ها، متغیر^۲ گفته می‌شود زیرا می‌توان محتوای آنها را در طول اجرای برنامه تغییر داد.

نکته

متغیر: مکانی از حافظه RAM کامپیوتر است که برای نگهداری موقتی داده‌ها یا اطلاعات استفاده می‌شود.

متغیر را مانند یک ظرف در نظر بگیرید. در آشپزخانه ظروف متعددی با شکل ظاهری، اندازه و جنس مختلفی وجود دارد که هر یک برای نگهداری یک نوع غذا یا مایعات استفاده می‌شود که گنجایش آن را داشته باشد. در یک برنامه نیز برای نگهداری هر یک از داده‌ها با توجه به نوع و بزرگی داده، باید از متغیر مناسبی استفاده کنیم که بتواند داده را نگهداری کند.

۲-۴- روش اعلان (تعریف) و ایجاد متغیرها

قبل از اینکه بتوانید مقداری را در یک متغیر ذخیره کنید باید متغیری را ایجاد کنید که قادر باشد آن مقدار را به درستی ذخیره نماید. در هنگام ایجاد متغیر باید نوع متغیر را مشخص نمایید. در زبان C# برای ایجاد و مشخص کردن نوع متغیر، از الگوی زیر استفاده می‌شود.

نام متغیر نوع داده

دستور زیر را در نظر بگیرید:

```
int a;
```

^۱ - Random Access Memory

^۲ - Variable

در این دستور متغیر a از نوع عدد صحیح اعلان می‌شود. کلمه int نوع متغیر را مشخص می‌کند که قادر است اعداد صحیح را در خود نگهداری کند و a نام متغیر است. نام متغیر به وسیله برنامه نویس انتخاب می‌شود که بهتر است نام و نوع آن مطابق با داده‌ای باشد که مقداردهی می‌شود.

۳-۴- نوع داده^۱ (نوع متغیر)

نوع متغیر به طور کلی ۳ ویژگی را مشخص می‌کند :

- ۱- گنجایش یا ظرفیت متغیر : مثلاً نوع int چهار بایت است.
- ۲- نوع اطلاعاتی که در متغیر می‌توان ذخیره کرد : مثلاً در متغیر نوع int فقط اعداد صحیح و بدون ممیز قابل نگهداری است.
- ۳- چه عملیاتی را می‌توان بر روی آن انجام داد : مثلاً عملیات ریاضی معمول را می‌توان روی اعداد نوع int انجام داد.

در زبان C# علاوه بر نوع داده int، انواع دیگری از داده‌ها نیز دسته بندی و گروه بندی شده‌اند و نحوه نمایش یا نگهداری^۲ آنها در حافظه و عملیاتی که می‌توان بر روی آنها انجام داد از قبل مشخص و تعریف شده است و برای هر دسته یا گروه از داده‌ها، یک نام انتخاب شده است که به آن نوع داده اولیه^۳ یا درون ساخته می‌گویند. جدول ۱-۴ انواع داده و مشخصات هر یک را نشان می‌دهد.

برای مثال در جدول ۱-۴ نوع داده sbyte را در نظر بگیرید. این نوع داده، اعداد صحیح و بدون ممیز در محدوده ۱۲۸- تا ۱۲۷+ را شامل می‌شود که یک بایت حافظه را اشغال می‌کند و بر روی آنها می‌توان عملیات ریاضی را انجام داد. اگر در یک برنامه، متغیری از نوع sbyte را استفاده کنیم، قادر خواهیم بود به عنوان مثال عدد ۷۸ را در آن ذخیره کنیم. اما نمی‌توان عدد ۲۰۰ و یا عدد ۱/۵ را در آن نگهداری کرد. همچنین نوع داده byte اعداد صحیحی فقط در محدوده ۰ تا ۲۵۵ را شامل می‌شود که در یک بایت قرار می‌گیرد. در این نوع داده فقط اعداد مثبت یا بدون علامت^۴ قابل نمایش می‌باشند.

۱ - Data Type

۲ - Representation

۳ - Primitive Data Type or Built- In Data Type

۴ - Unsigned numbers

آشنایی با انواع داده‌ها و متغیرها

جدول ۱-۴- انواع داده

نوع داده	کاربرد نوع داده	مقدار حافظه (بایت)	کمترین مقدار	بیشترین مقدار
sbyte	اعداد صحیح	1	-128	127
byte	اعداد صحیح مثبت	1	0	255
short	اعداد صحیح	2	-32768	32767
ushort	اعداد صحیح مثبت	2	0	65535
int	اعداد صحیح	4	-2147483648	2147483647
uint	اعداد صحیح مثبت	4	0	4294967295
long	اعداد صحیح	8	-9223372036854778508	9223372036854778507
ulong	اعداد صحیح مثبت	8	0	18446744073709551615
float	اعداد اعشاری	4	-3.402823×10^{38}	3.402823×10^{38}
double	اعداد اعشاری با دقت زیاد	8	$-1.79769313486232 \times 10^{308}$	$1.79769313486232 \times 10^{308}$
decimal	اعداد صحیح بزرگ اعداد اعشاری با دقت بسیار زیاد	16	$-79228162514264337593543950335$ -7.9×10^{28}	$79228162514264337593543950335$ $+7.9 \times 10^{28}$
bool	مقدار منطقی	1	false	true
char	یک حرف یا علامت (کراکتر)	2	0 کد کراکتر مطابق با سیستم Unicode	65535 کد کراکتر مطابق با سیستم Unicode
string	رشته		-	-
object	آدرس یک داده		-	-

عددی

غیر عددی

دستور `byte age` ; متغیری به نام `age` ایجاد می‌کند که این متغیر بسیار کوچک و به ظرفیت یک بایت است و می‌تواند یکی از اعداد صفر تا ۲۵۵ را در خود ذخیره کند.

اگر بخواهید چند متغیر از یک نوع را تعریف کنید کافی است بعد از ذکر نوع داده، نام متغیرها را با علامت ویرگول از یکدیگر جدا کنید. مثلاً برای تعریف دو متغیر برای نگهداری حداقل و حداکثر درجه حرارت از دستور زیر استفاده می‌کنیم:

`sbyte minTemp , maxTemp ;`

نکته

اگر متغیر مقدار دهی نشود خطا می گیرد. هر نوع داده، مجموعه ای از مقادیر به همراه مجموعه ای از عملیات را مشخص می کند.

برای اعداد صحیح و بدون ممیز نوع داده های زیر استفاده می شود :

`sbyte` , `byte` , `short` , `ushort` , `int` , `uint` , `long` , `ulong`

و برای اعداد اعشاری می توانید از نوع داده های `float` و `double` استفاده کنید. نوع داده `float` برای اعداد اعشاری با دقت حداکثر ۷ رقم استفاده می شود. در صورتی که ارقام عدد بیش از آن باشد عدد گرد می شود. مثلاً عدد ۱۲۳/۴۵۶۷۸۹ به صورت عدد ۱۲۳/۴۵۶۸ قابل نگهداری است. نوع داده `double` برای اعداد اعشاری بسیار بزرگ و یا بسیار کوچک مانند جرم و بار الکتریکی یک الکترون و با دقت زیاد ۱۵ رقم استفاده می شود.

نکته

در زبان برنامه نویسی C#، قبل از اینکه بتوانید داده ای را در یک متغیر ذخیره

کنید باید متغیر را ایجاد (یا اعلان) کنید و در هنگام ایجاد کردن یک متغیر، باید نوع متغیر (نوع داده) را مشخص نمایید. مثال: `float mark;`

۴-۴- مقداردهی متغیرها

پس از تعریف یا ایجاد متغیر، می توانید در آن، مقداری را با توجه به نوع متغیر ذخیره کنید. توجه داشته باشید که در یک متغیر همواره فقط یک مقدار نگهداری می شود و با ذخیره کردن داده جدید در یک متغیر، مقدار قبلی آن از بین می رود. مقداردهی متغیرها به چند روش صورت می گیرد. با دستور زیر مستقیماً مقداری در متغیر قرار می گیرد به این دستور، دستور انتساب^۱ می گویند.

مقدار = نام متغیر;

`byte age;`

`age = 16;`

متغیر `age` از نوع عدد صحیح اعلان شده و با عدد ۱۶ مقداردهی شده است.

آشنایی با انواع داده‌ها و متغیرها

در هنگام تعریف یا ایجاد متغیر نیز می‌توانید آن را مستقیماً مقداردهی کنید که به آن مقداردهی اولیه می‌گویند. الگوی آن چنین است :

مقدار = نام متغیر نوع داده

بنابراین دو دستور قبل را با الگوی بالا جایگزین می‌کنیم :

```
byte age = 16 ;
```

نکته

- ۱- برای مشخص کردن اعداد مثبت نیازی به قراردادن علامت + در پشت عدد نیست.
- ۲- در بین ارقام عدد نباید ویرگول قرار دهید تا ارقام عدد، دسته بندی و جدا شوند.
- ۳- اگر عددی را بخواهید در داخل یک متغیر ذخیره کنید که خارج از ظرفیت و گنجایش آن متغیر باشد، مترجم متوجه آن شده و اجازه نمی‌دهد.

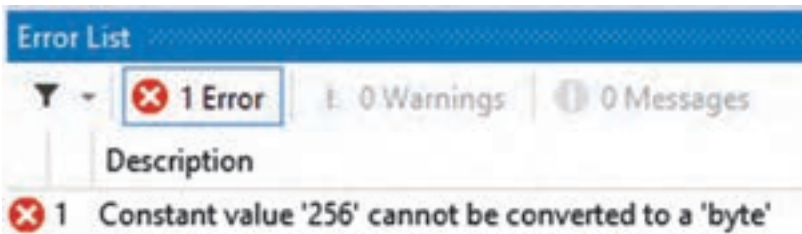
مثلاً دستور انتساب زیر را در نظر بگیرید :

```
byte age = 256 ;
```

با توجه به ظرفیت متغیر age که حداکثر عدد ۲۵۵ است، در هنگام ترجمه این دستور، خطای

شکل ۴-۱ ظاهر می‌شود که شرح آن چنین است :

«مقدار ثابت ۲۵۶ را نمی‌تواند به یک byte تبدیل شود».

شکل ۴-۱- خطا در انتساب عدد صحیح ۲۵۶ در یک متغیر نوع byte

در یک برنامه به زبان C# می‌توانید اعداد صحیح را در مبنای ۱۶ نیز بنویسید. برای این منظور قبل از عدد مورد نظر از پیشوند 0x یا 0X استفاده کنید که نشانه اعداد مبنای ۱۶ می‌باشد. مثلاً:

```
byte portValue = 0x1B;
```

```
ushort portAddress = 0X00FF;
```

با اجرای این دستورات در متغیر portValue عدد ۲۷ و در متغیر portAddress عدد ۲۵۵ قرار می‌گیرد.

برای مشخص کردن انواع عددی دیگر از نشانه‌های جدول ۲-۴ استفاده می‌شود که در انتهای عدد ذکر می‌شود.

جدول ۲-۴ - نشانه‌های نوع اعداد ثابت

نوع عدد	نشانه	مثال
عدد صحیح مثبت unit	U یا u	125U
عدد صحیح بزرگ	L یا l	1700L
عدد صحیح بزرگ مثبت	UL	250000UL
عدد اعشاری با دقت معمولی	F یا f	2.5f
عدد اعشاری با دقت زیاد	D یا d	12.75d
عدد بسیار بزرگ	M یا m	12345678M

نکته

اگر در برنامه، یک عدد اعشاری بدون نشانه بنویسید این عدد به عنوان عدد اعشاری با دقت زیاد در نظر گرفته می‌شود.

برای ذخیره اعداد اعشاری باید از متغیرهای نوع float یا double استفاده کنید. مثلاً برای نگهداری نمرات درسی (معمولاً با دو رقم اعشار) یا اعداد گنگ مانند π باید از چنین متغیرهایی استفاده کرد. دستور زیر را در نظر بگیرید:

```
double PI = 3.141592653589793238;
```

در این دستور برای نگهداری عدد π متغیر PI با دقت زیاد اعلان و مقداردهی شده است.

$$\backslash . (1B) = (1 \times 16) + 11 = 27$$

$$(FF) = (15 \times 16) + 15 = 255$$

آشنایی با انواع داده‌ها و متغیرها

نکته

برای ذخیره اغلب داده‌ها مانند نمره یک درس، متغیر نوع float مناسب است. اگر چه می‌توانید از متغیر نوع double نیز استفاده کنید ولی حافظه اشغالی این متغیر دو برابر متغیر نوع float است.

دستورات زیر را در نظر بگیرید:

```
float myPhysicMark;
```

```
myPhysicMark = 17.75f;
```

در دستورات بالا برای ذخیره نمره درس فیزیک متغیری اعلان و مقداردهی شده است.

سؤال: در دستور انتساب، بعد از عدد اعشاری 17.75 حرف f نوشته شده است که نشانه اعداد اعشاری با دقت معمولی است. آیا می‌توانید حرف f را بنویسید؟

نکته

در زبان C# هر عدد اعشاری داخل برنامه، به وسیله مترجم به عنوان نوع double در نظر گرفته می‌شود. بنابراین اگر بخواهید یک عدد ممیزی را در یک متغیر نوع float ذخیره کنید مترجم خطا یا هشدار می‌دهد. برای جلوگیری از این مسئله باید از متغیرهای نوع double در هنگام کار با اعداد اعشاری استفاده کنید و یا اینکه در جلوی اعداد اعشاری حرف F یا f را بنویسید تا مترجم، این عدد را به عنوان یک عدد نوع float در نظر بگیرد.

۵-۴- نشان دادن محتوای متغیرها بر روی صفحه نمایش

معمولاً در برنامه‌ها لازم است محتوای متغیرها که شامل داده‌ها و یا نتایج پردازش با اطلاعات بر روی صفحه نشان داده شود تا کاربر از آنها آگاه شود. بدین منظور از متد Write() یا WriteLine() استفاده می‌کنیم که در فصل‌های قبلی برای نمایش یک پیام یا حاصل یک عبارت به کار گرفته شد. مثلاً برای نشان دادن محتوای متغیر age دستور زیر را می‌نویسیم:

```
byte age = 16;
```

```
System.Console.WriteLine(age);
```

با توجه به اینکه در متغیر age عدد ۱۶ قرار دارد با اجرای دستور بالا، این عدد روی صفحه کنسول نشان داده می‌شود.

اگر شخص دیگری غیر از شما، این عدد را روی صفحه مشاهده کند، شاید متوجه نشود که این عدد چیست و شاید عدد ۱۶ را به عنوان نمره در نظر بگیرد. بنابراین بهتر است قبل از نمایش هر عدد، یک پیام (رشته) نیز نشان داده شود و به صورت کوتاه و مختصر منظور و مفهوم عددی را که قرار است روی صفحه نشان داده شود بیان کند. بنابراین دستور بالا را به صورت زیر می نویسیم :

```
System.Console.WriteLine("My age is " + age);
```

با اجرای این دستور، عبارت زیر روی صفحه نشان داده می شود :

```
My age is 16
```

علامت + در دستور بالا، به معنای عمل جمع ریاضی نیست بلکه به منظور کنار هم قرار دادن این دو مقدار (رشته ها) استفاده شده است. همان طور که در دستور زیر نیز از علامت + استفاده شده است :

```
System.Console.WriteLine("I am " + age + "years old.");
```

با اجرای این دستور، عبارت زیر روی صفحه نشان داده می شود :

```
I am 16 years old.
```

مثال ۱-۴- استفاده از چند متغیر صحیح و اعشاری در برنامه ۱-۴، نشان داده شده است :

```
class VariableDemo
```

```
{
```

```
    static void Main()
```

```
    {
```

```
        // Declare some integer numbers variables
```

```
        int a = 10 , b = 20 , c ;
```

```
        c = a + b;
```

```
        Console.WriteLine("a= " + a);
```

```
        Console.WriteLine("b= " + b);
```

```
        Console.WriteLine("a + b = " + c);
```

```
        // Declare some real numbers variables
```

```
        float lowPI = 3.141592653589793238f;
```

```
        double highPI = 3.141592653589793238;
```

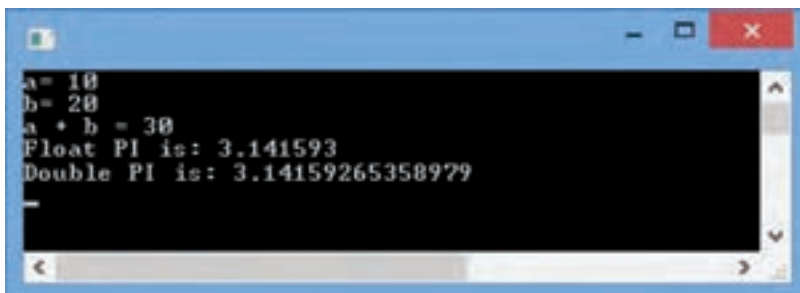
آشنایی با انواع داده‌ها و متغیرها

```
// Print the results on the console
Console.WriteLine("Float PI is: " + lowPI);
Console.WriteLine("Double PI is: " + highPI);

Console.ReadKey();
}
}
```

برنامه ۴-۱- تعریف و مقداردهی و نمایش محتوای متغیرها

در برنامه ۴-۱، سه متغیر a , b , c از نوع عدد صحیح تعریف شده‌اند و در متغیر c نتیجه حاصل جمع دو عدد a و b قرار می‌گیرد. در دو متغیر اعشاری $lowPI$ و $highPI$ عدد π با دقت‌های مختلف نگهداری شده است.


```
a = 10
b = 20
a + b = 30
Float PI is: 3.141593
Double PI is: 3.14159265358979
-
```

شکل ۴-۲- خروجی برنامه ۴-۱

۴-۶- نحوه نام گذاری متغیرها

همان طور که پدر و مادر برای انتخاب یک نام خوب و مناسب برای فرزند خود، وقت زیادی می‌گذارند و نکاتی از جمله زیبایی نام و با معنا بودن را رعایت می‌کنند و همچنین سعی می‌کنند که این نام قبلاً در خانواده و یا نزدیکان انتخاب نشده باشد، به همان صورت برنامه نویس نیز برای متغیرها باید یک نام صحیح، با معنا و غیر تکراری در محدوده آن را انتخاب کند این کار باید با حوصله انجام شود و نام انتخابی نباید با نام‌های دیگر یکسان باشد.

در زبان C# در نام گذاری متغیرها، رعایت موارد زیر **الزامی** است :

۱- استفاده از حروف الفبا، اعداد و کاراکتر زیرخط، **مجاز** است.

۲- نام متغیر **نمی تواند** با عدد شروع شود.

۳- نام انتخابی **نمی تواند** با کلمات کلیدی و یا رزرو شده باشد.

۴- استفاده از علامت فاصله و خط تیره در نام متغیر **مجاز نیست**.

در انتخاب نام متغیرها، **بهتر** است نکات زیر رعایت شود :

● نام با معنی و با توجه به کاربرد متغیر در برنامه انتخاب شود. مانند `woodLength`

● از نام های مخفف استفاده نکنید چون خواندن آنها مشکل است. مانند `crntStdnt`

● اولین حرف نام متغیر را با حروف کوچک شروع کنید و اگر نام متغیر از چند کلمه تشکیل

شده، برای خوانایی، حرف اول کلمات بعدی را با حروف بزرگ بنویسید. به این روش نوشتن نام، کوهان شتری^۱ می گویند.

چند نمونه نام متغیر دو کلمه ای به روش کوهان شتری را ملاحظه می کنید :

`fileName` , `userName` , `notFound` , `localIP`

روش دیگری برای نام گذاری متغیرها به نام روش مجارستانی^۲ به وسیله آقای چارلز سیمونی^۳

ابداع شده که در ابتدای نام متغیر، مخفف نوع داده ذکر می شود که یک روش شناخته شده و معروف برای نام گذاری متغیرها است.

چند نمونه نام متغیر دو کلمه ای، به روش مجارستانی را ملاحظه می کنید :

`IntNumber` , `LngSalary` , `BlnStatus`

در این کتاب از روش کوهان شتری برای نام گذاری متغیرها استفاده شده است.

نکته

با توجه به حساسیت زبان C# به حروف کوچک و بزرگ، در نام گذاری متغیرها دقت کنید که متغیر `a` و `A` مستقل هستند.

در جدول صفحه بعد تعدادی نام متغیر و علت مجاز یا غیرمجاز بودن این نام ها را می بینید.

۱ _ Camel Notation

۲ _ Hungarian Notation

۳ _ Charles Simonyi

آشنایی با انواع داده ها و متغیرها

جدول ۳-۴ نمونه متغیرهای مجاز و غیر مجاز

نام متغیر	توضیح
la	غیر مجاز، نام متغیر نباید با عدد شروع شود.
a1	مجاز
employee Salary	غیر مجاز، بین کلمات نباید فاصله وجود داشته باشد
First	مجاز
Hello!	غیر مجاز، علامت تعجب نباید در نام وجود داشته باشد
payRate	مجاز
one+two	غیر مجاز، علامت + در یک نام نباید قرار داشته باشد
Conversion	مجاز
counter_1	مجاز
2nd	غیر مجاز، نام نمی تواند با عدد شروع شود

در دستورات زیر، چند نمونه از اعلان و مقداردهی متغیرها را مشاهده می کنید :

```
int speed = 70 ; // تعریف متغیر برای نگهداری سرعت خودرو با مقداردهی اولیه
float a , b , c ; // Triangle sides تعریف سه متغیر برای اضلاع مثلث
float triangleArea ; // تعریف یک متغیر برای نگهداری مساحت مثلث
double electricalCharge ; // متغیری برای نگهداری بار الکتریکی یک جسم
```

۷-۴ کار با اعداد اعشاری

در فیزیک و شیمی و یا به طور کلی در علوم، با اعداد بسیار کوچک و بسیار بزرگ سروکار داریم. اگر بخواهید عدد اعشاری بسیار کوچک و یا بسیار بزرگی را در یک متغیر ذخیره کنید، می توانید آن را به صورت کوتاه با روشی شبیه نماد علمی بنویسید. برای اینکه با این روش آشنا شوید ابتدا لازم است روش نماد علمی را یادآوری کنیم.

در روش نماد علمی، هر عدد از ۲ بخش تشکیل می شود که با علامت ضرب از یکدیگر جدا شده اند. بخش اول یک عدد اعشاری بین ۱ تا ۹ است (فقط یک رقم صحیح دارد) که به آن مانتیس می گویند و قسمت دوم که به صورت توانی از عدد ۱۰ است که به آن نما گفته می شود (جدول ۴-۴).

فصل چهارم

جدول ۴-۴- مثال هایی از فرم نماد علمی

فرم معمولی	فرم نماد علمی
4380000	4.38×10^6
.0000265	2.65×10^{-5}
47.9832	4.79832×10^1
10000000	1×10^7
-5600	-5.6×10^3

۱-۷-۴ فرم نقطه شناور: در زبان C# از یک فرم نماد علمی برای نمایش اعداد اعشاری استفاده می شود که به آن فرم نقطه شناور^۱ گفته می شود. در این فرم مانند نماد علمی، عدد از دو بخش مانتیس و نما تشکیل شده است که با حرف E از یکدیگر جدا شده اند. در این فرم، توان 10° بعد از حرف E نوشته می شود و خبری از علامت ضرب بین دو قسمت نیست (جدول ۴-۵).

جدول ۴-۵- مثال هایی از نمایش اعداد در فرم نقطه شناور

عدد	نمایش عدد در فرم نقطه شناور
75.924	7.5924E1
0.18	1.8E-1
0.0000453	4.53E - 5
-1.482	-1.482E0
7800.0	7.8E3

بار الکتریکی یک الکترون 1.6×10^{-19} کولن است که در متغیرهای زیر ذخیره شده است. می توانید این عدد بسیار کوچک را در یک متغیر نوع `double` یا `float` به صورت نقطه شناور ذخیره کنید.

```
double electricalCharge = 1.602E -19;
```

```
float electricalCharges = 1.602E -19F;
```

سؤال: کدامیک از دستورات بالا را ترجیح می دهید؟ چرا؟

آشنایی با انواع داده ها و متغیرها

۲-۷-۴ دقت اعداد قابل نمایش در فرم نقطه شناور : حداکثر تعداد ارقام غیر صفر و

با معنی مانتیس عدد را، دقت عدد می نامند. دقت اعداد نوع float ۷ رقم و اعداد نوع double ۱۵ رقم است.

نکته

به غیر از میزان حافظه مصرفی و محدوده اعداد قابل نمایش در نوع داده های float و double، میزان دقت این دو نوع داده نیز با یکدیگر متفاوت است.

۸-۴ نوع داده منطقی یا بولین (bool)

در انتهای جدول ۱-۴ نوع داده منطقی یا بولین (bool) را مشاهده می کنید این نوع داده فقط شامل دو مقدار درست (true) و نادرست (false) است. متغیرهایی که از این نوع داده تعریف و ایجاد می شوند، قادرند یکی از دو مقدار true و false را بپذیرند که با حروف کوچک انگلیسی نوشته می شوند. دستورات زیر متغیر response را اعلان و با false مقدار دهی اولیه می کند. سپس محتوای متغیر بر روی صفحه نمایش چاپ می شود.

```
bool response = false;
```

```
System.Console.WriteLine(response);
```

۹-۴ نوع داده حرفی یا کاراکتری char

کاراکتر عبارت است از یک حرف الفباء یا یک علامت و یا نشانه هایی مانند آنچه که در روی دکمه های صفحه کلید مشاهده می کنید. در کامپیوتر برای هر دکمه صفحه کلید یک کد عددی در نظر گرفته می شود و در واقع هنگامی که یک کلید را فشار می دهید کدی متناظر با آن کلید تولید و این کد به صورت دنباله ای از صفر و یک در حافظه کامپیوتر ذخیره می شود. یک کاراکتر را می توانید با کد آن مشخص کنید و یا علامت آن را در بین علائم ' (تک کوتیشن) قرار دهید. چند نمونه از کاراکترها را در زیر مشاهده می کنید.

```
'A' , 'a' , '&' , '$' , '+' , ''
```

نکته

- در داخل علامت‌ها فاصله (Space) نیز به عنوان یک کاراکتر در نظر گرفته می‌شود.
- در داده کاراکتری، فقط یک کاراکتر باید بین علائم ' وجود داشته باشد.

توجه داشته باشید که در زبان برنامه‌نویسی C#، نوع داده char به منظور کار با داده‌های کاراکتری پیش‌بینی شده است. اگر بخواهید یک کاراکتر را در یک متغیر ذخیره کنید باید متغیری از نوع داده char تعریف کنید.

گنجایش این متغیر، دو بایت است و کد کاراکتر را نگهداری می‌کند.

; نام متغیر char

در دستور زیر، متغیری به نام ch از نوع char تعریف و حرف A در آن ذخیره شده است.

```
char ch = 'A';
```

متغیر ch یک متغیر دو بایتی است که در آن کد کاراکتر نگهداری می‌شود. این کد دو بایتی طبق استاندارد یونیکد (Unicode) است. در استاندارد یونیکد، کد هر کاراکتر عددی بین ۰ تا ۶۵۵۳۵ است و تمام نشانه‌ها، علائم و حروف الفباء زبان‌های مختلف کشورها به وسیله این استاندارد کدبندی شده است. این کدبندی مستقل از سیستم عامل، زبان برنامه‌نویسی و سخت افزار است.

در برنامه می‌توانید به جای قرار دادن کاراکتر در علائم ' از کد آنها استفاده کنید، چون کاراکترها فقط محدود به آنچه که بر روی صفحه کلید قرار دارد نیستند. بنابراین با دانستن کد هر کاراکتر می‌توانید آن را در برنامه استفاده کنید. معمولاً برای سادگی، این کد را در مبنای ۱۶ ذکر می‌کنند. با توجه به اینکه در کدبندی یونیکد، از دو بایت استفاده می‌شود و هر ۴ بیت یک رقم مبنای ۱۶ است، برای نمایش این کد در مبنای ۱۶ از یک عدد ۴ رقمی استفاده می‌شود. مثلاً کد کاراکتر A عدد ۶۵ در مبنای ۱۰ است. معادل این کد در مبنای ۱۶ عدد ۴۱ است. این عدد را در داخل علائم ' قرار می‌دهیم و برای مشخص کردن این عدد به عنوان کد کاراکتر، قبل از آن، علامت \u یا \x را می‌نویسیم مانند الگوی زیر:

```
'\u۰۰۴۱'
```

در دستور زیر، متغیر ch اعلان و حرف A در آن ذخیره می‌شود. از صفرهای اضافی قبل از عدد، برای تکمیل کد به صورت ۴ رقمی استفاده شده است.

```
char ch = '\u0041'; // Same as Char ch = 'A'
```


آشنایی با انواع داده‌ها و متغیرها

۱۰-۴- نوع داده رشته‌ای (String)

نوع داده char، تنها برای نگهداری یک کاراکتر مناسب است. برای هنگامی که داده‌ها، مانند نام یک شخص، بیش از یک کاراکتر است باید از نوع داده رشته‌ای (string) استفاده کنیم. یک رشته شامل تعدادی حروف و کاراکتر است که در بین جفت کوتیشن " " قرار گرفته است. مثلاً "Mohammad" یک داده رشته‌ای شامل ۸ کاراکتر است.

۱۰-۴-۱- متغیر رشته‌ای: برای نگهداری داده‌های رشته‌ای در برنامه، باید متغیر رشته‌ای تعریف کنید. متغیرهای رشته‌ای قادرند آدرس محلی که یک داده رشته‌ای وجود دارد را نگهداری کنند یا به عبارت ساده، قادرند داده‌های رشته‌ای را ذخیره کنند. بنابراین با متغیری از نوع رشته، قادر خواهیم بود به داده‌های رشته‌ای دسترسی داشته باشیم. دستور زیر یک متغیر رشته‌ای به نام name را اعلان می‌کند.

```
string name;
```

و با دستور انتساب زیر، می‌توانید رشته "Mohammad" را در متغیر name ذخیره کنید و در طول برنامه به آن دسترسی داشته باشید:

```
name = "Mohammad";
```

سؤال: آیا می‌توانید دو دستور بالا را با یک دستور جایگزین کنید؟

۱۰-۴-۲- عملیات بر روی داده‌ها یا متغیرهای رشته‌ای: عملیات مختلفی بر روی رشته‌ها می‌توان انجام داد، یکی از عملیات معمول و کاربردی، الحاق یا کنارهم قرار دادن رشته‌ها است. برای الحاق دو رشته از علامت + استفاده می‌شود. قطعه کد زیر را در نظر بگیرید. در این کدها، محتوای متغیر رشته‌ای name با رشته "Welcome" الحاق شده و حاصل در متغیر message قرار می‌گیرد.

```
string name = "Mohammad";
```

```
string message = "Welcome" + name;
```

```
System.Console.WriteLine(message);
```

نتیجه خروجی چنین خواهد بود:

```
WelcomeMohammad
```

سؤال: اگر بخواهید خروجی به صورت خوانا Welcome Mohammad شود یعنی بین دو کلمه یک فاصله قرار گیرد، چه تغییری در دستورات بالا ایجاد می‌کنید؟

نکته

با توجه به این که در زبان C# ، علامت + هم برای عمل جمع ریاضی و هم برای الحاق رشته ها استفاده می شود، در به کارگیری این علامت در برنامه باید دقت کافی داشته باشید.

کود کارگاه ۱

مثال ۲-۴ : برنامه زیر مانند برنامه ۱-۴ برای محاسبه مجموع دو عدد a و b نوشته شده است با این تفاوت که حاصل جمع در متغیری ذخیره نشده بلکه روی صفحه نمایش، نشان داده می شود. به خط آخر این برنامه توجه کنید. آیا به نظر شما با اجرای این برنامه، عدد ۲۵ به عنوان حاصل جمع نشان داده می شود؟ چرا؟

```
class VariableDemo
{
    static void Main()
    {
        // Declare two integer variables
        int a , b ;

        a = 10 ;
        b = 15 ;

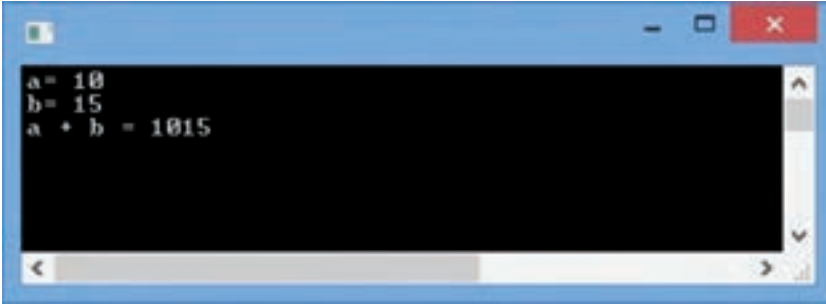
        Console.WriteLine("a= " + a);
        Console.WriteLine("b= " + b);

        // What is displayed?
        Console.WriteLine("a + b = " + a + b); ←
    }
}
```

برنامه ۲-۴ دقت در استفاده از علامت + در هنگام کار با اعداد و رشته ها

آشنایی با انواع داده ها و متغیرها

در خط آخر برنامه ۴-۲، علامت + دو بار استفاده شده است که هر دو علامت، عمل الحاق رشته را انجام می دهند. خروجی این برنامه مطابق شکل ۴-۳ است:

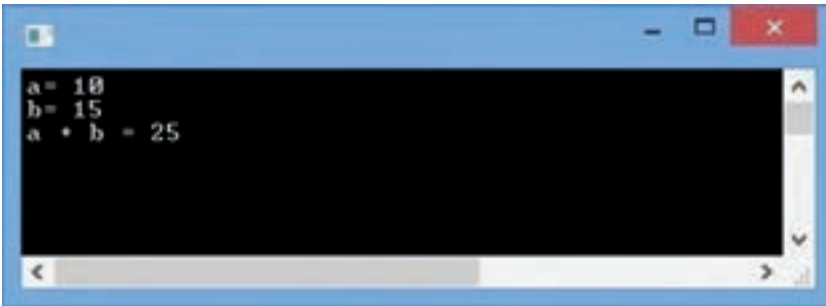
```
a= 10
b= 15
a + b = 1015
```

شکل ۴-۳- خروجی برنامه ۴-۲

برای رفع اشکال برنامه ۴-۲، خط آخر را به صورت زیر بازنویسی می کنیم:

```
Console.WriteLine("a + b = " + (a + b));
```

با تصحیح خط آخر، نتیجه اجرای برنامه شکل ۴-۴ خواهد شد:


```
a= 10
b= 15
a + b = 25
```

شکل ۴-۴- خروجی برنامه ۴-۲ پس از تصحیح

سؤال: با توجه به خروجی برنامه ۴-۲ چرا پرانتز سبب تغییر مقدار خروجی شد؟

۱۱-۴- دریافت رشته

تاکنون داده‌های مشخص و ثابتی را در داخل برنامه استفاده کردیم. این داده‌ها به وسیله برنامه‌نویس درون برنامه تعیین شده بود. حال می‌خواهیم برنامه‌های خود را کاربردی کنیم و داده‌ای را از کاربر دریافت کنیم. برای این منظور از متد `ReadLine()` استفاده می‌کنیم که به کاربر اجازه می‌دهد تا داده مورد نظر خود را از طریق صفحه کلید وارد کند.

متد `ReadLine()` مانند متدهایی که تاکنون خوانده‌ایم در کلاس `Console` تعریف شده است و در فضای نامی `System` قرار دارد. بنابراین به صورت زیر استفاده می‌شود:

```
System.Console.ReadLine();
```

کامپیوتر با اجرای این متد متوقف شده و منتظر دریافت داده می‌شود. کاربر می‌تواند داده مورد نظر خود را تایپ کند و در پایان دکمه `Enter` را بزند که در این صورت، داده به صورت یک رشته در حافظه ذخیره می‌شود. اگر رشته دریافتی را با دستور `انتساب` در یک متغیر رشته‌ای ذخیره کنیم، داده وارد شده، در برنامه قابل دسترسی خواهد بود.

برای مثال می‌خواهیم نام و نام خانوادگی یک شخص را از کاربر سؤال کرده و در برنامه استفاده کنیم. برای این منظور ابتدا دو متغیر رشته‌ای به نام `name` و `family` از نوع رشته‌ای اعلان می‌کنیم و سپس از متد `ReadLine()` برای دریافت نام و نام خانوادگی به صورت زیر استفاده می‌نماییم:

```
string name, family;
```

```
name = System.Console.ReadLine();
```

```
family = System.Console.ReadLine();
```

نکته

متد `ReadLine()` شبیه متد `ReadKey()` است با این تفاوت که متد `ReadKey()` فقط منتظر دریافت یک کلید می‌شود اما در متد `ReadLine()` تا هنگامی که کلید `Enter` زده نشده است کامپیوتر منتظر می‌ماند.

توجه داشته باشید وقتی کامپیوتر منتظر دریافت داده است کاربر باید بداند که چه داده‌ای را لازم است وارد کند (نام، نمره، سن) بنابراین لازم است قبل از استفاده از متد `ReadLine()` یک دستور برای نمایش یک پیام و توضیحی کوتاه در مورد اینکه کامپیوتر منتظر دریافت چه داده‌ای است در برنامه نوشته شود. از متد `Write()` بدین منظور استفاده می‌کنیم.

آشنایی با انواع داده ها و متغیرها

مثلاً برای دریافت نام کاربر دستورات زیر را می نویسیم :

```
string name ;
System.Console.WriteLine("Enter your name: ");
name = System.Console.ReadLine();
```

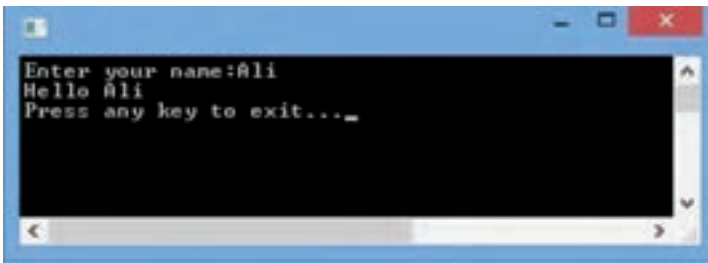
کود کارگاه ۲

مثال ۳-۴ : نام کاربر از ورودی دریافت شده و خطاب به او پیام خوشامدگویی اعلام شود.

```
using System;
class HelloYourName
{
    static void Main()
    {
        string name;
        Console.WriteLine("Enter your name: ");
        name = Console.ReadLine();
        Console.WriteLine("Hello "+name);
        Console.WriteLine("Press any key to exit...");
        Console.ReadKey();
    }
}
```

برنامه ۳-۴ خوش آمدگویی به کاربر

اگر فرض کنید که کاربر، نام Ali را وارد کند، خروجی برنامه به صورت شکل ۴-۵ خواهد بود :

شکل ۴-۵ - خروجی برنامه ۳-۴

مثال ۴-۴ : می خواهیم به برنامه ۳-۴، دستوراتی اضافه کنیم که علاوه بر دریافت نام کاربر، نام خانوادگی وی نیز سؤال شود و سپس نام و نام خانوادگی را در یک خط نمایش دهد. در برنامه ۳-۴، کافی است یک متغیر رشته‌ای به نام family تعریف کرده و از متد(ReadLine برای دریافت نام خانوادگی استفاده کنیم. برای نمایش نام و نام خانوادگی در یک خط نیز، از علامت + برای الحاق رشته‌ها استفاده می کنیم (کدهای برجسته، تغییرات جدید هستند).

```
using System;
class HelloYourName
{
    static void Main()
    {
        string name, family;
        Console.WriteLine("Enter your name: ");
        name = Console.ReadLine();

        Console.WriteLine("Enter your family: ");
        family = Console.ReadLine();

        Console.WriteLine("Hello " + name + " " + family);

        Console.WriteLine("Press any key to exit. . .");
        Console.ReadKey();
    }
}
```

برنامه ۴-۴ تکمیل برنامه خوش آمدگویی به کاربر

سؤال: خروجی برنامه تغییر یافته چه تفاوتی با شکل ۵-۴ دارد؟

آشنایی با انواع داده ها و متغیرها

مثال ۴-۵ : می خواهیم برنامه ای بنویسیم که دو عدد دلخواه از کاربر دریافت کند و مجموع آن ها را حساب کرده و روی صفحه نمایش، نشان دهد.

برای دریافت داده ها از کاربر، از متد `ReadLine()` مانند مثال های قبلی استفاده می کنیم. داده های دریافتی به وسیله این متد، در قالب رشته در حافظه ذخیره می شوند، بنابراین برای دسترسی به آن ها باید از متغیرهای رشته ای استفاده کنیم.

```
using System ;
class GetNumbers
{
    static void Main()
    {
        string firstNumber, secondNumber;

        Console.WriteLine("Enter a number: ");
        firstNumber = Console.ReadLine();

        Console.WriteLine("Enter another number: ");
        secondNumber = Console.ReadLine();

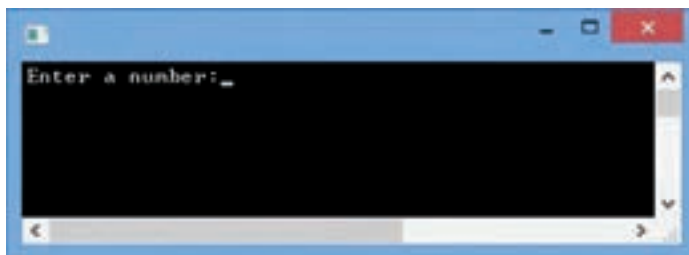
        Console.WriteLine("Total=" + (firstNumber + secondNumber) );

        Console.WriteLine("Press any key to exit...");
        Console.ReadKey();
    }
}
```

برنامه ۴-۵- اولین تلاش برای دریافت داده های عددی

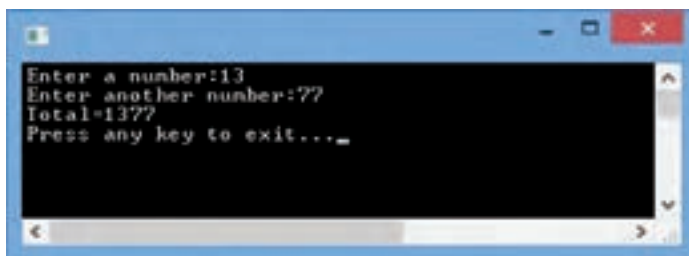
با اجرای این برنامه، پنجره ای ظاهر می شود که از کاربر خواسته می شود که یک عدد وارد کند (شکل ۴-۶).

فصل چهارم

شکل ۴-۶- خروجی برنامه ۴-۵ دریافت یک عدد

پس از وارد کردن یک عدد و زدن دکمه Enter، عدد دیگری خواسته می‌شود. فرض کنید اعداد ۱۳ و ۷۷ توسط کاربر وارد شود (شکل ۴-۶).

شکل ۴-۷- خروجی برنامه ۴-۵

سؤال! کاربر با وارد کردن دو عدد ۱۳ و ۷۷ انتظار داشت که مجموع آنها یعنی عدد ۹۰ روی صفحه نشان داده شود اما به جای آن، عدد ۱۳۷۷ نشان داده شد. چرا؟

همان طور که بیان شد متد `ReadLine()` داده دریافتی را به صورت یک رشته در حافظه ذخیره می‌کند و در برنامه ۴-۵ از متغیرهای رشته‌ای `firstNumber` و `secondNumber` برای دسترسی به داده‌های ورودی استفاده کردیم. بنابراین علامت + در دستور زیر عمل الحاق دو رشته مثلاً "13" و "77" را انجام می‌دهد و طبیعی است که نباید انتظار عمل جمع ریاضی داشته باشیم.

آشنایی با انواع داده‌ها و متغیرها

۱-۱-۴ دریافت اعداد: با توجه به این که داده‌های دریافتی به وسیله متد `ReadLine()`

همواره به صورت رشته تحویل داده می‌شود باید به وسیله دستوری، رشته دریافتی را به عدد تبدیل کنیم. بنابراین به متدی نیاز داریم که بتواند یک رشته شامل ارقام را به ارزش عددی تبدیل کند تا بتوانیم روی آنها محاسبات ریاضی انجام دهیم.

خوشبختانه برای انواع داده‌های عددی، متدی به نام `Parse()` از قبل تعریف شده است که می‌تواند از یک رشته شامل ارقام، معادل عددی آن را بدست آورد. مثلاً برای تجزیه رشته "259" به ارزش عددی، با توجه به این که درون رشته، یک عدد صحیح قرار دارد، از متد `Parse()` مربوط به نوع داده `int` استفاده می‌کنیم:

```
int.Parse("259");
```

نکته

به عمل بررسی کاراکتر به کاراکتر یک رشته، برای جدا کردن و بدست آوردن یک مقدار با معنی، تجزیه کردن^۱ می‌گویند.

حاصل اجرای این متد، عدد ۲۵۹ است که باید در یک متغیر نوع صحیح ذخیره شود. بنابراین استفاده مفید از این متد به صورت زیر خواهد بود:

```
int a;
```

```
a = int.Parse("259");
```

می‌توانید دو دستور بالا را با دستور زیر جایگزین نمایید:

```
int a = int.Parse("259");
```

اگر رشته‌ای حاوی عدد اعشاری باشد باید از متد `Parse()` مربوط به نوع داده اعشاری مثلاً `float` یا `double` استفاده کنید. مثلاً برای تبدیل رشته "2.50" به عدد 2.5 از دستورات زیر استفاده می‌کنیم:

```
float b;
```

```
b = float.Parse("2.50");
```

با استفاده از متد `Parse()` می‌توانیم رشته دریافتی که به وسیله متد `ReadLine()` از کاربر گرفته شده است را به عدد تبدیل کنیم به شرط اینکه حاوی اعداد باشد.

```
string input;
```

```
float number;
```

```
input = Console.ReadLine();
```

```
number = float.Parse(input);
```

---

^۱_Parse

فصل چهارم

همچنین می‌توانید متد `ReadLine()` را مستقیماً در متد `Parse()` استفاده کنید که در این صورت نیازی به متغیر رشته‌ای نیست :

```
float number;
number = float.Parse(Console.ReadLine());
```

سؤال: آیا می‌توانید دو دستور بالا را، باز هم خلاصه‌تر کنید؟

کاربرد کارگاه ۳

مثال ۴-۶: با تکمیل برنامه ۴-۵ مجموع دو عدد دریافتی را چاپ نمایید.

```
using System ;
class GetNumbers
{
    static void Main()
    {
        string input;
        float firstNumber, secondNumber;

        Console.WriteLine("Enter a number: ");
        input = Console.ReadLine();
        firstNumber = float.Parse(input);

        Console.WriteLine("Enter another number: ");
        input = Console.ReadLine();
        secondNumber = float.Parse(input);

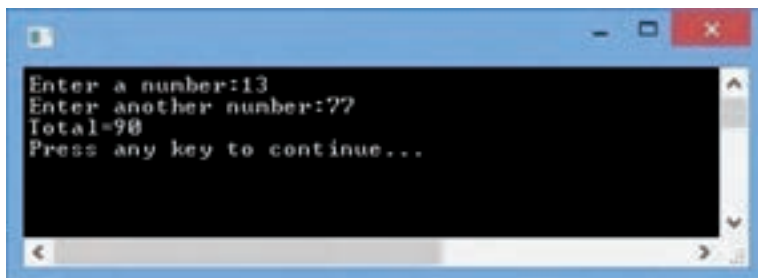
        Console.WriteLine("Total=" + (firstNumber + secondNumber));

        Console.WriteLine("Press any key to continue. . .");
        Console.ReadKey();
    }
}
```

برنامه ۴-۶ دریافت دو عدد و محاسبه مجموع

آشنایی با انواع داده ها و متغیرها

نتیجه اجرای برنامه در شکل ۴-۸ نشان داده شده است :

شکل ۴-۸ - خروجی برنامه ۴-۶

برنامه های زیر را در محیط VS ایجاد کنید.

۱- دستورات زیر را در داخل متد Main() برای شناسایی انواع متغیرها بنویسید. با اضافه کردن دستورات WriteLine()، محتوای متغیرها را بر روی صفحه نمایش، نشان دهید.

// Declare and initialize some variables

// Use long suffix.

long aLongNumber = 10000L;

// Use double suffix.

double aDoubleNumber = 123.764D;

// Use float suffix.

float aFloatNumber = 100.50F;

// Use unsigned suffix.

uint anUnsignedNumber = 1000U;

// Use decimal suffix.

decimal aDecimalNumber = 4000.1234M;

// Use unsigned suffix and long suffix.

ulong anUnsignedLong = 10002000300040005000UL;

فصل چهارم

۲- برنامه شماره ۴-۴ (خوش آمدگویی به کاربر) را با داده‌های مختلف (نام خود، نام همکلاسی‌ها) آزمایش کنید.

۳- برنامه شماره ۴-۶ (دریافت دو عدد و محاسبه مجموع) را با اعداد صحیح و اعشاری آزمایش کنید.

آشنایی با انواع داده ها و متغیرها

خودآزمایی فصل چهارم

- ۱- چه نوع حافظه کامپیوتر برای نگهداری حجم کمی از داده ها در طول اجرای یک برنامه مناسب است؟
- ۲- در زبان های برنامه نویسی، مکانی از حافظه برای نگهداری موقتی داده و اطلاعات ..... نامیده می شود.
- ۳- منظور از نوع داده چیست؟
- ۴- نوع متغیر چه ویژگی هایی را نشان می دهد؟
- ۵- تفاوت های بین نوع داده float و double را نام ببرید.
- ۶- برای نگهداری هر یک از داده های زیر در برنامه، یک متغیر مناسب تعریف کنید.

الف) سن افراد	ت) ظرفیت یک هارد دیسک امروزی
ب) درجه حرارت محیط اتاق	ث) جمعیت یک کشور
پ) حقوق کارمند	ج) وضعیت خاموش و روشن بودن یک لامپ
- ۷- تحقیقی کوتاه بر روی روش نام گذاری مجارستانی (Hungarian Notation) با استفاده از اینترنت داشته باشید. با توجه به محیط های برنامه نویسی (IDE) پیشرفته، مانند ویژوال استودیو، نشان دهید که دیگر نیازی به ذکر نوع داده در ابتدای نام متغیر که در روش مجارستانی استفاده می شود، وجود ندارد.
- ۸- شکل زیر چه روشی را برای نام گذاری متغیرها نشان می دهد؟ نام این روش چیست؟

- ۹- چرا در هنگام ترجمه دستور زیر، خطا ظاهر می شود؟ چگونه این خطا را برطرف می کنید؟

`short value = 66000 / 2 ;`

۱۰- در جدول زیر، کدامیک از نام‌های متغیر، غیر مجاز است و یا مناسب نیستند. آنها را تصحیح کنید. (اولین ردیف جدول برای شما پاسخ داده شده است.)

نام متغیر	کاربرد متغیر با توجه به معنی آن	نام متغیر			نام پیشنهادی شما
		مجاز	نامناسب	غیرمجاز	
networkOK	وضعیت شبکه	☒	☐	☐	
29yesitsme		☐	☐	☐	
myCurrentID		☐	☐	☐	
intValue		☐	☐	☐	
8%tax		☐	☐	☐	
woodLength		☐	☐	☐	
glassArea		☐	☐	☐	
width		☐	☐	☐	
height		☐	☐	☐	
MySalary		☐	☐	☐	
employeeSalary		☐	☐	☐	

۱۱- کدامیک از داده‌های زیر یک داده کارا کتری محسوب می‌شود؟ برای پاسخ خود دلیل بیاورید.

'! ', 'abc', '+', '!', '&', '\', '\۲', '\۰۸'

۱۲- در زبان C#, برای دریافت داده از ورودی، از متد ..... و برای

نمایش اطلاعات در خروجی، از متد ..... استفاده می‌کنیم.

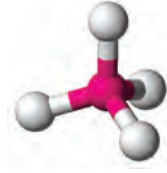
آشنایی با انواع داده‌ها و متغیرها

۱۳- اعداد زیر را در متغیرهای مناسب با استفاده از روش نقطه شناور جای دهید.

الف) عمر زمین بر حسب سال $4,600,000,000$

ب) فاصله زمین تا خورشید $149,600,000,000$ متر است.

پ) اندازه جرم یک اتم کربن (جرم اتمی) برابر با 1.66×10^{-27} kg است.

۱۴- با توجه به اینکه لازم نیست مانتیس بین 10^0 تا 10^1 باشد، جدول زیر را تکمیل کنید.

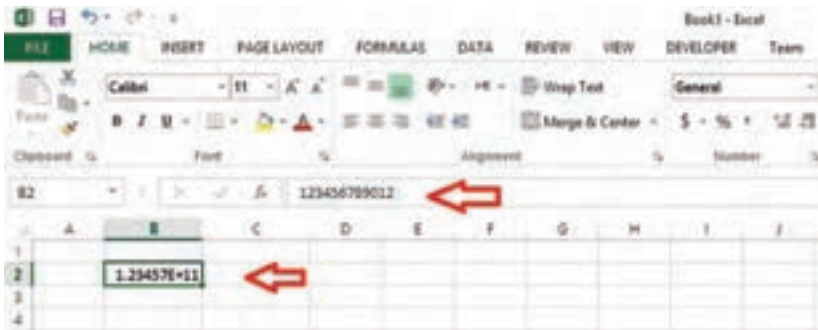
عدد	نمایش عدد در فرم نقطه شناور	گونه دیگری از فرم نقطه شناور
75.924	7.5924E1	
0.18	1.8E-1	
0.0000453	4.53E-5	
-1.482	-1.482E0	
7800.0	7.8E3	

۱۵- در برنامه‌های صفحه گسترده، اعداد بزرگ به صورت نقطه شناور نیز نمایش داده می‌شوند. وارد

برنامه اکسل شوید و عدد بزرگی را وارد نموده و کلید Enter را بزنید. چه عددی روی صفحه نشان داده می‌شود؟

پس از مشاهده فرم نقطه شناور، سعی کنید با تغییر فرمت سلول مربوطه، عدد را به صورت

معمولی نشان دهید.

فصل چهارم

۱۶- کدام یک از دستورات زیر، می‌تواند مجموع دو عدد a و b را به‌طور صحیح نشان دهد؟ نتیجه اجرای هر یک از دستورات را نیز بنویسید.

```
int a=10,b=20;
System.Console.WriteLine("a" + "b");
System.Console.WriteLine("a + b");
System.Console.WriteLine(a + b);
System.Console.WriteLine("a + b"+a + b);
System.Console.WriteLine("a + b"+(a + b));
```

۱۷- سؤال زیر به زبان انگلیسی است. آن را خوانده و پاسخ صحیح را انتخاب کنید.

The C# method that prints a line of output on the screen and then positions the cursor on the next line is . . . .

- A) println()   C) WriteLine()
B) DisplayLine()   D) Write()

تمرینات برنامه‌نویسی فصل چهارم

۱- برنامه‌ای بنویسید که دو عدد از کاربر دریافت نماید و حاصل جمع و حاصل تفریق آنها را نمایش دهد. (اعداد ورودی ممکن است صحیح و یا اعشاری باشد.)

۲- برنامه‌ای بنویسید که نام و نام خانوادگی و سن کاربر را دریافت کند و سپس اطلاعات دریافتی را با رنگ‌های دلخواه روی صفحه نمایش، نشان دهد.

۳- با استفاده از یک برنامه ساده شامل متد WriteLine()، رشته‌ها یا کاراکترهای جدول زیر را نمایش دهید تا بتوانید معادل آنها را پیدا کرده و جدول را کامل کنید.

معادل	کد حرف یا رشته	معادل	کد حرف یا رشته
	'\u0007'		"0\u00200"
	"b\u0061ck"		"C\u0023"
	'\u000a'		'\u0040'
	"12" + "8"		'\u0030'

آشنایی با انواع داده ها و متغیرها

واژگان و اصطلاحات انگلیسی فصل چهارم

ردیف	واژه انگلیسی	معنی واژه به فارسی
۱	Assignment	
۲	Boolean	
۳	Built-In Data Type	
۴	Camel Notation	
۵	Concatenate	
۶	Floating point notation	
۷	Hungarian Notation	
۸	Initialize	
۹	Integer Numbers	
۱۰	Precision	
۱۱	Primitive Data Type	
۱۲	Random Access Memory	
۱۳	Representation	
۱۴	Significant digits	
۱۵	Unsigned numbers	
۱۶	Variable	

عبارت‌های محاسباتی

یکی از توانایی‌های کامپیوتر قدرت و سرعت بالا در انجام محاسبات است. انجام بیش از یک میلیارد عمل جمع بر روی اعداد نوع صحیح در کمتر از یک ثانیه، بسیار شگفت آور است. کامپیوترها با استفاده از چنین توانایی قادر هستند عملیات و پردازش مورد نظر در برنامه را با سرعت بر روی داده‌ها انجام دهند. از جمله پردازش‌هایی که از کامپیوتر استفاده می‌شود، جستجوی داده مورد نظر در بین داده‌ها یا عمل مرتب سازی داده‌ها به ترتیب خاصی است. برای انجام چنین پردازش‌هایی لازم است ابتدا با انواع عبارت‌ها و محاسبات در زبان C# آشنا شویم و سپس از آنها در برنامه‌های خود استفاده کنیم.

پس از پایان این فصل انتظار می‌رود که فراگیر بتواند:

- ۱- عملوند، عملگر و عبارت محاسباتی را تعریف کند و آنها را به درستی به کارگیرد.
- ۲- عملگرهای ریاضی را نام ببرد و در عبارت محاسباتی از آنها استفاده کند.
- ۳- حاصل عبارت محاسباتی را با استفاده از جدول تقدم عملگرها به دست آورد.
- ۴- کاربرد عملگرهای افزایشی، کاهشی و انتساب را بیان نماید.

۱-۵- عبارت چیست؟

در درس ریاضی با عبارت‌های محاسباتی مختلفی مانند عبارت‌های زیر آشنا شدید.

$$8 + 3 * 5$$

$$9 - 7.25$$

$$5.6 * 3 + 5.6$$

$$-\frac{y}{6} + 25 - x$$

۱- Expression

عبارت های محاسباتی

در این عبارت ها، علامت + نشانه عمل جمع و علامت * نشانه عمل ضرب است. به این علامت ها که بیانگر انجام یک عمل بر روی اعداد و داده ها هستند، عملگر^۱ گفته می شود. مثلاً عملگر * در عبارت $5 * 3 + 8$ بر روی اعداد 3 و 5 عمل ضرب را انجام می دهد و همچنین عملگر + در عبارت بالا بر روی عدد 8 و نتیجه حاصل ضرب یعنی عدد 15، عمل جمع را انجام می دهد. به اعدادی که یک عملگر بر روی آنها عملی را انجام می دهد عملوند^۲ می گویند. اعداد 3 و 5 عملوندهای عملگر ضرب و عدد 8 و 15 عملوندهای عملگر جمع هستند.

هر یک از عملگرهای ضرب و جمع بر روی دو عدد عمل می کنند و به عبارتی دارای دو عملوند هستند به این عملگرها، عملگرهای دوتایی^۳ گفته می شود. عملگر - در عبارت $7.25 - 9$ عملگر تفریق است که آن نیز یک عملگر دوتایی است و حاصل تفریق 7.25 از 9 را محاسبه می کند. اما عملگر قرینه - در عبارت $-x$ ، فقط دارای یک عملوند x است و آن را قرینه می کند. این عملگر یک عملگر یکتایی^۴ است.

نکته

یک عبارت از تعدادی عملگر و عملوند تشکیل شده است و دارای یک حاصل یا نتیجه می باشد. نتیجه یا حاصل یک عبارت ممکن است عددی یا غیر عددی باشد.

۲-۵- عملگرهای ریاضی یا حسابی^۵

اگر در عبارتی بیش از یک عملگر وجود داشته باشد ابتدا عملگری عمل خود را انجام می دهد که اولویت^۶ بالاتری نسبت به دیگری داشته باشد. مثلاً اولویت عملگر ضرب بیش از اولویت عملگر جمع است. چنانچه دو یا چند عملگر دوتایی، با اولویت یکسان در یک عبارت وجود داشته باشد ابتدا عملگر سمت چپ انجام می شود. به عبارت دیگر از سمت چپ به راست، عملگرها به ترتیب انجام می شوند که به آن «شُرکت پذیری چپ^۷» می گویند.

در جدول ۱-۵ لیست عملگرهای ریاضی را به ترتیب اولویت مشاهده می کنید. عملگر قرینه اولویت بالاتری نسبت به بقیه عملگرهای ریاضی دارد و عملگرهای جمع و تفریق دارای اولویت یکسان ولی کمترین اولویت را در بین عملگرهای ریاضی دارند.

۱- Operator

۲- Operand

۳- Binary Operator

۴- Unary Operator

۵- Arithmetic

۶- Precedence

۷- Left-Associative

جدول ۵-۱ - عملگرهای ریاضی

اولویت	نام عملگر	نشانه	مثال	نوع عملگر
۱	قرینه	-	-5	یکتایی
۲	ضرب	*	12 * 36	دو تایی
	تقسیم	/	25/4	
۳	باقیمانده تقسیم	%	23 % 5	دو تایی
	جمع	+	75 + 14	
	تفریق	-	29 - 36	

عملکرد عملگرهای جمع و تفریق و ضرب مانند عملکرد آنها در ریاضیات است اما عملگر تقسیم با توجه به نوع عملوندهایش می تواند تقسیم صحیح و بدون ممیز و یا تقسیم اعشاری و ممیزی انجام دهد. مثلاً در عبارت $9/2$ چون عملوندها اعداد صحیح هستند بنابراین تقسیم بدون ممیز و صحیح انجام خواهد شد که نتیجه آن عدد ۴ است. اما در عبارت $9.0/2$ یا در عبارت $9/2.0$ ، چون حداقل یکی از عملوندها، اعشاری است بنابراین تقسیم به صورت اعشاری انجام می شود که حاصل عبارت عدد $4/5$ است.

در جدول ۵-۱، عملگر جدیدی نیز به نام باقیمانده تقسیم که با نشانه % مشخص می شود، مشاهده می کنید. به وسیله این عملگر می توانیم باقیمانده تقسیم یک عدد بر عدد دیگر را با توجه به خارج قسمت صحیح و بدون اعشار به دست آوریم. مثلاً در تقسیم عدد ۲۳ بر عدد ۵، خارج قسمت بدون اعشار عدد ۴ است بنابراین باقیمانده عدد ۳ است.

$$23 / 5 = 4$$

$$23 \% 5 = 3$$

۲۳	۵
۲۰	۴
<hr/>	
	۳

برای تغییر دادن اولویت عملگرها، از علامت های پرانتز استفاده می شود. مثلاً در عبارت زیر ابتدا عمل جمع و سپس عمل ضرب انجام می شود.

$$5.6 * (3 + 6.5)$$

اگر چند پرانتز تو در تو نیز وجود داشته باشد، ابتدا داخلی ترین پرانتز انجام می شود.

عبارت های محاسباتی

در جدول ۵-۲، چند نمونه از عبارت های ریاضی نشان داده شده است.

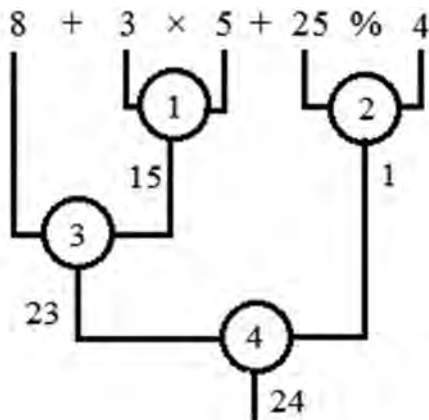
جدول ۵-۲- مثالی از عبارت های ریاضی

عبارت	حاصل عبارت	نوع عبارت
175 / 31	5	صحیح
175 % 31	20	صحیح
7.5 / 2	3.75	اعشاری double
7.5 % 2	1.5	اعشاری double
36 / 2.0	18.0	اعشاری double
36 % 2	0	صحیح
2541389 / 10	254138	صحیح
2541389 % 10	9	صحیح

عبارت محاسباتی زیر را در نظر می گیریم و سپس نوع آن را تعیین می کنیم.

$$8 + 3 * 5 + 25 \% 4$$

در این عبارت بیش از یک عملگر وجود دارد، بنابراین ابتدا عملگری که دارای اولویت بالاتر است، انجام می شود. چون اولویت عملگرهای * و % بالاتر از عملگر + است بنابراین ابتدا این دو عملگر انجام می شود و از طرفی چون این دو عملگر دارای اولویت یکسان هستند، برطبق شرکت پذیری چپ، ابتدا عملگر سمت چپ یعنی * و سپس عملگر % انجام می شود. بر همین اساس در مورد عملگرهای جمع نیز ابتدا عملگر سمت چپ و سپس عملگر + بعدی انجام می شود (نمودار ۵-۱).

نمودار ۵-۱- ترتیب اجرای عملگرها

فصل پنجم

در برنامه‌ها، معمولاً حاصل یا نتیجه یک عبارت را در یک متغیر نگهداری می‌کنند. البته نوع متغیری که حاصل یک عبارت، در آن قرار می‌گیرد باید با نوع عبارت، سازگار باشد. مانند ظرفی در آشپزخانه که بخواهیم در آن غذا یا نوشیدنی بریزیم باید گنجایش مناسب آن غذا را داشته باشد. قوانین زیر، باید به وسیله برنامه نویس، در هنگام انتساب یک عبارت به یک متغیر، رعایت شود، در غیر این صورت با پیام خطای مترجم مواجه می‌شویم. مترجم زبان C# روی این قوانین سخت گیر است زیرا می‌خواهد از اشتباهات برنامه‌نویسان جلوگیری نماید، این یکی از ویژگی‌های زبان C# است.

۱- اگر حاصل یک عبارت عدد صحیح باشد بسته به اندازه و بزرگی عدد، می‌تواند در یک متغیر نوع صحیح که گنجایش آن مساوی یا بزرگ‌تر از حاصل عبارت باشد جای گیرد. مثلاً حاصل عبارت 31 / 175 عدد 5 است این عدد کوچک می‌تواند در تمام متغیرهای نوع صحیح زیر قرار گیرد.

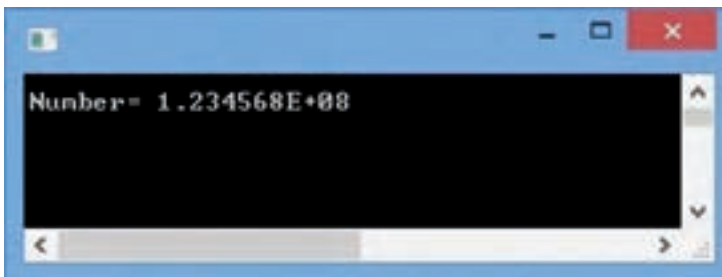
`sbyte , byte , short , ushort , int , uint , long , ulong`

ولی در عبارت 10 / 2541389 چون حاصل عبارت عدد 254138 است که عدد صحیح بزرگی است فقط در متغیرهای نوع `int , uint , long , ulong` قابل نگهداری است.

۲- اگر حاصل یک عبارت از نوع صحیح باشد می‌تواند در یک متغیر نوع اعشاری نیز ذخیره شود، اما با این تفاوت که اعداد بزرگ (`long`) فقط با ۷ رقم دقت (در نوع `float`) و یا با ۱۵ رقم دقت (در نوع `double`) ذخیره می‌شود و بقیه ارقام عدد، گرد می‌شود. مثلاً در دستور زیر حاصل عبارت 10 / 1234567890 در متغیر اعشاری ذخیره می‌شود ولی به دلیل اینکه عدد بزرگی است به صورت گرد شده در متغیر ذخیره می‌شود (شکل ۲-۵).

```
float number = 1234567890 / 10;
```

```
Console.WriteLine("Number=" + number);
```


شکل ۲-۵- نتیجه اجرای عملگر تقسیم

عبارت های محاسباتی

همان طور که در شکل ۲-۵ مشاهده می کنید مقداری که در متغیر number وجود دارد به صورت نماد علمی نشان داده می شود که اگر آن را به صورت معمولی تبدیل کنیم خواهیم داشت :

$$1.234568E+08 \rightarrow 1.234568 \times 10^8 = 123456800$$

اگر این مقدار را با حاصل عبارت اولیه مقایسه کنیم خواهیم دید که عدد با ۷ رقم گرد شده است :

حاصل عبارت 123456789

مقدار ذخیره شده در متغیر 123456800

۳- اگر حاصل یک عبارت از نوع اعشاری باشد **نمی تواند** به طور ضمنی، در یک متغیر نوع صحیح جای داده شود، فقط می تواند در یک متغیر اعشاری (نوع float و یا double) جای گیرد.

۴- اگر حاصل یک عبارت از نوع اعشاری double باشد، فقط در متغیر نوع double می تواند جای می گیرد. **چرا؟**

حاصل تقسیم یک عدد اعشاری بر یک عدد صحیح، عددی اعشاری است و مترجم آن را از نوع double در نظر می گیرد. تقسیم زیر را در نظر بگیرید :

$$219.5 / 14$$

با توجه به اینکه عدد 219.5 اعشاری است، بنابراین تقسیم نوع اعشاری انجام می شود و نتیجه عبارت از نوع double خواهد بود.

برای نگهداری نتیجه این عبارت، باید ابتدا متغیر مناسبی را تعریف کنیم و سپس با دستور انتساب حاصل عبارت را در آن ذخیره کنیم. با توجه به اینکه حاصل عبارت از نوع double است بنابراین باید متغیر نیز اعشاری و از نوع double باشد.

دستور زیر متغیری برای ذخیره معدل دانش آموز تعریف می کند تا نتیجه تقسیم را در آن ذخیره نماید.

```
double meanScore;
```

اکنون می توانید مقدار عبارت را در متغیر مزبور با استفاده از دستور انتساب مقاردهی کنید.

```
double meanScore = 219.5 / 14 ;
```

جایگزینی دو دستور بالا با یک دستور به صورت زیر خواهد بود :

```
double meanScore = 219.5 / 14 ;
```

با اجرای دستور قبل عمل تقسیم انجام شده و حاصل تقسیم یعنی عدد 15.6786714285714 در متغیر meanScore ذخیره می شود.

سؤال: آیا لازم است معدل نمرات با چنین دقتی (۱۵ رقم) ذخیره شود؟

با توجه به این که معمولاً معدل نمرات با دو رقم اعشار بیان می شود، بنابراین در این موارد بهتر است از متغیر نوع float استفاده کنیم. در این صورت لازم است نوع عبارت محاسبه معدل نیز float باشد. برای این که نوع عبارت float شود می توانید از مترجم بخواهید عدد 219.5 را یک عدد نوع float در نظر بگیرد بدین منظور حرف f یا F را بعد از عدد می نویسیم

`float meanScore = 219.5f / 14;`

با اجرای دستور بالا، عدد ۱۵/۶۷۸۵۷ در متغیر meanScore ذخیره می شود. اگر فراموش کنید که در دستور بالا، حرف f را بنویسید مترجم خطا می دهد. چون در سمت راست علامت انتساب، یک عبارت از نوع داده double است ولی در سمت چپ یک متغیر از نوع float است که ظرفیت کمتری نسبت به double دارد. در چنین حالتی در محیط VS یک خط قرمز زیر عبارت کشیده می شود و مترجم خطایی را صادر می کند (شکل ۳-۵).

شکل ۳-۵ - خطای تبدیل نوع double به نوع float

شکل ۳-۵ بیان می کند که :

«مترجم نمی تواند نوع داده double را به طور ضمنی و خودکار به نوع float تبدیل کند.» باید به طور صریح و واضح از مترجم بخواهید عمل تبدیل نوع را انجام دهد.

نکته

اگر در برنامه ای با عبارت ها و اعداد اعشاری با دقت حداکثر ۷ رقم سر و کار دارید و می خواهید از متغیرهای نوع float استفاده کنید، باید پس از هر عدد اعشاری، یک حرف f یا F قرار دهید تا مترجم آن عدد را به عنوان نوع float در نظر بگیرد. اما اگر از متغیرهای نوع double استفاده می کنید دیگر نیازی به نوشتن حرف f نیست.

`float meanMark = 219.5f / 14;`

کاردر کلوگانه

مثال ۱-۵: مجموع و معدل نمرات درسی را طبق جدول ۳-۵ محاسبه کنید.

جدول ۳-۵- نمرات درسی یک دانش آموز

تعداد واحد ^۱	نمره درس	نام درس
۳	۱۷/۵	فیزیک
۲	۱۹	شیمی
۴	۱۴/۵	ریاضی
۲	۱۸	ادبیات
۱	۱۹	ورزش ^۲

به دلیل این که می خواهیم روی داده ها پردازش انجام دهیم بهتر است ابتدا نمرات را داخل متغیرهای مناسب ذخیره کنیم:

```
float physicMark = 17.5F, chemistryMark=19, mathMark=14.5F;
```

```
float literacyMark=18, PEMark=19;
```

به همین صورت تعداد واحدها را نیز داخل متغیرهای مناسب قرار می دهیم:

```
int physicCredit=3, chemistryCredit=2, mathCredit=4;
```

```
int literacyCredit=2, PECredit=1;
```

حال می خواهیم مجموع نمرات را به دست آوریم. با توجه به اینکه تعداد واحد هر درس مختلف است نمی توانیم به سادگی نمرات را با یکدیگر جمع کنیم بلکه باید هر نمره را در تعداد واحد درسی مربوطه ضرب کنیم و سپس حاصل ضرب های به دست آمده را با یکدیگر جمع کنیم و نتیجه را در یک متغیر قرار دهیم. بنابراین متغیری به نام totalMark برای این منظور تعریف و حاصل عبارت محاسباتی مربوطه را در آن قرار می دهیم:

^۱ - Credit Hour

^۲ - Physical Education

فصل پنجم

```
float totalMark ;
totalMark= (physicMark * physicCredit) +
(chemistryMark * chemistryCredit) +
(mathMark * mathCredit) +
(literacyMark * literacyCredit) +
(PEMark * PECredit);
```

❓ **سؤال:** این عبارت محاسباتی نیازی به پرانتز گذاری ندارد. چرا؟ در اینجا فقط برای بالا بردن خوانایی عبارت یا برنامه از پرانتزها استفاده کرده ایم.

پس از به دست آوردن مجموع نمرات که در متغیر totalMark، قرار گرفته است، مجموع واحدها را نیز حساب می کنیم و در یک متغیر به نام totalCredit قرار می دهیم.

```
int totalCredit = physicCredit + chemistryCredit + mathCredit + literacyCredit + PECredit;
```

در این لحظه می توانیم با تقسیم مجموع نمرات بر مجموع واحدها، معدل را به دست آوریم و در یک متغیر ذخیره کنیم.

```
float average = totalMark / totalCredit;
```

برای نمایش مقادیر متغیرها از دستورات زیر استفاده می کنیم :

```
Console.WriteLine("Total mark: " + totalMark);
```

```
Console.WriteLine("Total credit: " + totalCredit);
```

```
Console.WriteLine("Average: " + average);
```

با توجه به توضیحات بالا برنامه مورد نظر چنین خواهد بود :

عبارت های محاسباتی

```

using System;
class Average
{
    static void Main()
    {
        float physicMark = 17.5F, chemistryMark = 19, mathMark = 14.5F;
        float literacyMark = 18, PEMark = 19;
        int physicCredit = 3, chemistryCredit = 2, mathCredit = 4;
        int literacyCredit = 2, PECredit = 1;
        float totalMark;
        totalMark = (physicMark * physicCredit) +
        (chemistryMark * chemistryCredit) +
        (mathMark * mathCredit) +
        (literacyMark * literacyCredit) +
        (PEMark * PECredit);
        int totalCredit = physicCredit + chemistryCredit + mathCredit + literacyCredit
        + PECredit;
        float average = totalMark / totalCredit;
        Console.WriteLine("Total mark: " + totalMark);
        Console.WriteLine("Total credit: " + totalCredit);
        Console.WriteLine("Average: " + average);
        Console.ReadKey();
    }
}

```

برنامه ۱-۵- محاسبه معدل نمرات یک دانش آموز

فصل پنجم

خروجی برنامه چنین است :

```
Total mark :283.5
Total credit :12
Average :16.95833
```

شکل ۵-۴- خروجی برنامه ۵-۱

به مثال ۵-۱ دستوراتی اضافه کنید که نمرات درسی را از ورودی دریافت کند. این برنامه را در محیط VS بنویسید و آن را ذخیره، ترجمه و اجرا نمایید.

۵-۳- عملگرهای افزایشی^۱ و کاهششی^۲

در زبان برنامه نویسی C#، عملگرهای یکتایی ++ و -- به ترتیب برای افزایش و کاهش مقدار یک متغیر به اندازه یک واحد در نظر گرفته شده است. البته این عملگرها از زبان C وارد این زبان شده اند و برای کوتاه شدن و تایپ کمتر دستورات، ابداع شده اند که در زبان های دیگر امروزی مانند جاوا نیز وجود دارند (جدول ۵-۴).

جدول ۵-۴- (عملگرهای افزایشی و کاهششی)

نام عملگر	نوع عملگر	نشانه	مثال
افزایش	یکتایی	++	++value یا value++
کاهش	یکتایی	--	--value یا value--

^۱ Increment

^۲ Decrement

عبارت های محاسباتی

اکنون می توانیم اضافه کردن یک نمره به درس ریاضی را با استفاده از عملگر افزایشی انجام دهیم :

```
++mathMark ; // عملگر افزایشی قبل از نام متغیر قرار گرفته است
```

یا

```
mathMark++; // عملگر افزایشی بعد از نام متغیر قرار گرفته است
```

عملگر افزایشی یا کاهشی را می توانید قبل از نام متغیر و یا بعد از نام متغیر ذکر کنید که در هر دو

حالت سبب می شود مقدار متغیر به اندازه یک واحد تغییر کند. تفاوت بین این دو حالت را در سؤالات

۱۱ و ۱۲ خودآزمایی ببینید.

۴-۵- عملگرهای انتساب

در جدول ۵-۵ عملگرهای انتساب دیده می شود.

نشانه	نوع عملگر
= , += , -= , *= , /= , %=	انتساب
&= , = , ^= , <<= , >>=	

با عملگر = و کاربرد آن در فصل قبل آشنا شدید که برای ذخیره کردن یک مقدار در یک متغیر

استفاده می شود. دستورات زیر را در نظر بگیرید.

```
int x , y ;
```

```
x = 6;
```

```
string helloString = "Hello World";
```

```
y = x;
```

در دستور آخر، مقداری که در متغیر x قرار دارد (عدد ۶) به متغیر y منتسب می شود و y نیز

برابر ۶ می شود.

نکته

حاصل عبارتی که دارای عملگر انتساب است، مقدار داده یا متغیری است که در سمت

راست عملگر واقع شده است.

$x=6$; یعنی $x \leftarrow 6$

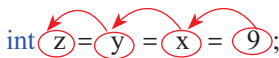
فصل پنجم

مثلاً در دستور زیر

```
int x , y ;
```

```
int z = y = x = 9 ;
```

چند عملگر انتساب وجود دارد و از سمت راست به ترتیب انجام می شوند. ابتدا عدد ۹ در متغیر x قرار می گیرد و سپس حاصل عبارت که عدد ۹ است در متغیر y کپی شده و سپس این مقدار در متغیر z کپی می شود. یعنی در عبارتی که عملگرهای انتساب وجود دارد این عملگرها از سمت راست به چپ انجام می شوند (شرکت پذیر راست) بر خلاف عملگرهای ریاضی مشابه که از چپ به راست انجام می شوند.

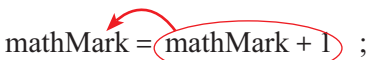
```
int z = y = x = 9 ;
```

اکنون اگر بخواهیم یک نمره، به نمره درس ریاضی در مثال ۱-۵ اضافه کنیم، با توجه به اینکه نمره هر درس را در یک متغیر ذخیره کردیم، دستور لازم برای افزایش یک واحد به متغیر مربوطه را بنویسید.

```
mathMark += 1
```

متغیر mathMark حاوی نمره درس ریاضی است. برای افزایش یک نمره از دستور انتساب

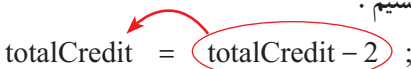
زیر استفاده می کنیم :


```
mathMark = mathMark + 1 ;
```

با اجرای این دستور انتساب، ابتدا کامپیوتر عبارت سمت راست علامت = را محاسبه می کند. بدین منظور محتوای متغیر mathMark که برابر با ۱۴/۵ است با عدد یک جمع می شود و حاصل عبارت یعنی ۱۵/۵ را در متغیر سمت چپ، جایگزین مقدار قبلی آن می کند. بنابراین از این به بعد محتوای متغیر مزبور ۱۵/۵ خواهد بود که به این ترتیب یک واحد افزایش یافته است.

با دستوری مشابه، می توانیم مقدار یک متغیر را کاهش دهیم مثلاً اگر بخواهید دو واحد از مجموع تعداد واحدها کم کنید دستور زیر را می نویسیم :


```
totalCredit = totalCredit - 2 ;
```

در این دستور نیز ابتدا عبارت سمت راست محاسبه و نتیجه در متغیر سمت چپ قرار می گیرد. در جدول ۵-۵، علاوه بر عملگر =، عملگرهای دیگر انتساب همراه با یک عملگر ریاضی وجود دارند. عملگرهای += و -= و /= و *= هر یک، علاوه بر عمل انتساب، یک عمل ریاضی را نیز روی یک عملوند مشترک انجام می دهند تا تایپ دستورات خلاصه شود.

فرض کنید بخواهید محتوای متغیر x را سه برابر کنید در این صورت از دستور زیر استفاده می کنید :

```
x *= 3;
```

عبارت های محاسباتی

سؤال: معادل دستور $x *= 3$ چه دستوری است؟

مثال ۲-۵: با اجرای دستورات زیر چه عددی بر روی خروجی نشان داده می شود؟

```
int x = 3;
```

```
int y = 4;
```

```
x *= y;
```

```
Console.WriteLine(x);
```

در دستور $x *= y$ حاصل ضرب متغیر x در متغیر y محاسبه می شود (برابر ۱۲) و در متغیر

x قرار می گیرد. بنابراین عدد ۱۲ در روی صفحه نمایش داده می شود.

سؤال: معادل دستور $x *= y$ چه دستوری است؟

خوبه آژولایی فصل پنجم

۱- عبارت، عملگر و عملوند را با ذکر یک مثال مشخص کنید.

۲- عبارت ریاضی $4x + \frac{5x}{y+3}$ را با توجه به جدول ۱-۵ (اولویت عملگرها) به صورت یک عبارت قابل قبول در C#، بنویسید.

۳- مترجم در ترجمه کدام یک از دستورات زیر، خطا می دهد؟ دلیل خود را ذکر کنید.

1) `int number = -127.9;`

2) `float number = 12 + 2.3;`

3) `ushort myMark = -1300;`

4) `sbyte totalScore = 250;`

۴- اگر در متغیر `number` یک عدد صحیح قرار داشته باشد، دستوری بنویسید که رقم یکان آن را بدست آورده و در خروجی نشان دهد.

۵- در دستورات زیر، نمودار اجرای عملگرها را مانند شکل ۱-۵ در ابتدای این فصل، رسم کنید و حاصل را به دست آورید.

`int n = 600 + 10 * 9 % 4;`

`System.Console.WriteLine(-12 * 2 % 8 - 3 * 2);`

۶- برای انجام عبارت های ستون سمت راست، از چه عملگری در ستون چپ استفاده می کنید؟

۱- کاهش ۶ واحد از یک متغیر   الف - %

۲- افزایش یک واحد به یک متغیر   ب - -=

۳- کاهش یک واحد از یک متغیر   ج - ++

۴- افزایش n واحد به یک متغیر   د - --

۵- محاسبه رقم یکان یک عدد صحیح   ه - +=

عبارت های محاسباتی

۷- خروجی قطعه کد زیر را به دست آورید. اعداد نشان داده شده در خروجی، مانند چه دنباله ای از اعداد در ریاضیات است؟

```
n=0;
d=4;
a=5;
Console.WriteLine(a + d * n);
n+=1;
Console.WriteLine(a + d * n);
n+=1;
Console.WriteLine(a + d * n);
n+=1;
Console.WriteLine(a + d * n);
```

در متدهای `WriteLine()` بالا، با چه فرضی فضای نامی `System` در ابتدای هر خط، ذکر نشده است؟

۸- اگر متغیر `z` را یک بار با عدد ۵ و بار دیگر با عدد ۳ مقداردهی کنیم، دستور `Console.WriteLine(z)` چه مقداری را در نهایت چاپ می کند؟ توضیح دهید؟

۹- برنامه ای بنویسید که دو عدد از ورودی دریافت نماید و مقادیر درون دو متغیر را جابجا کند. (از مثال جابجایی محتوای دو لیوان حاوی شیر و نوشابه کمک بگیرید)

۱۰- دستورات زیر بر روی مقادیر متغیرهای `a, b` چه عملی را انجام می دهد؟ پاسخ را در جدول `Trace` وارد کنید.

```
int a = 5;
int b = 10;
a = a + b;
b = a - b;
a = a - b;
```

a	b

فصل پنجم

۱۱- نتیجه اجرای دستورات زیر چیست؟

```
int a = 5;
int b = ++a;
Console.WriteLine(a);
Console.WriteLine(b);
```

۱۲- نتیجه اجرای دستورات زیر چیست؟ نتیجه این تمرین را با تمرین قبلی مقایسه کنید.

```
int a = 5;
int b = a++;
Console.WriteLine(a);
Console.WriteLine(b);
```

۱۳- سؤال زیر به زبان انگلیسی است آن را خوانده و پاسخ‌های صحیح را مشخص کنید.

Which of the following is the correct way to initialize the variables i and j to a value 10 each?

A) `int i = 10 ;`
`int j = 10 ;`

B) `int i = 10, j = 10;`

C) `int i, j;`
`i = 10; j = 10;`

D) `int i, j = 10;`

E) `int i = j = 10;`

F) `int i, j;`
`i = j = 10;`

تمرینات برنامه نویسی فصل پنجم

۱- نیروی جاذبه در کره ماه $\frac{1}{6}$ نیروی جاذبه در زمین است. برنامه ای بنویسید که وزن یک شخص در روی زمین را سؤال کرده و سپس وزن وی در کره ماه را حساب کند.

۲- اگر محیط^۱ یک مربع^۲ برابر ۱۸ سانتی متر باشد برنامه ای بنویسید که اطلاعات زیر را روی صفحه نشان دهد :

الف) اندازه هر ضلع^۳ مربع بر حسب سانتی متر

ب) اندازه مساحت^۴ مربع بر حسب سانتی متر مربع

۳- برنامه ای بنویسید که محیط یک دایره را سؤال کند و سپس اندازه شعاع و اندازه مساحت دایره را محاسبه نماید.

۴- سال ۱۳۰۰ شمسی را در نظر بگیرید. تعداد روزهای سپری شده از این سال تا امروز چقدر است؟ تعداد ساعت های سپری شده چقدر است؟ برنامه ای بنویسید که شماره سال را از کاربر سؤال کند و سپس تعداد روز و ساعت سپری شده را در متغیرهای مناسبی قرار دهد و سپس نمایش دهد.

۵- یک فروشگاه پوشاک، اجناس خود را با ۱۵ درصد تخفیف، حراج کرده است، برنامه ای بنویسید که مبلغ قبل از تخفیف جنس را از ورودی دریافت کند و سپس قیمت بعد از تخفیف را محاسبه و نمایش دهد.

۶- برای یک دستگاه خودپرداز برنامه ای بنویسید که یک عدد را به عنوان مبلغ یک اسکناس دریافت کند و آن را به اسکناس های کوچک تر خرد^۵ کند. مثلاً بتواند یک اسکناس ۱۰۰ هزار ریالی را به دو اسکناس ۵۰۰۰۰ ریالی و یا ۱۰ اسکناس ۱۰۰۰۰ ریالی خرد کند.
(راهنمایی: از عملگرهای % و / استفاده کنید.)

۱_ Perimeter

۲_ Square

۳_ Side

۴_ Area

۵_ Change

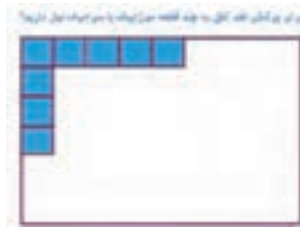
فصل پنجم

- ۷- برنامه‌ای بنویسید که مقلوب یک عدد صحیح دو رقمی دریافتی از کاربر را نمایش دهد.
- ۸- برنامه‌ای بنویسید که تاریخ تولد هر فرد را بر حسب ماه، روز و سال دریافت نماید و سپس تعداد روزهای عمر وی را حساب کند. هر سال ۳۶۵ روز و هر ماه ۳۰ روز است.
- ۹- (این سؤال نیاز به برنامه‌نویسی ندارد و فقط یک محاسبه ساده است.)

می‌خواهیم کف یک اتاق 4×3 متری را سرامیک کنیم. اگر هر قطعه سرامیک به شکل مربع و به اندازه 50° سانتی متر باشد به چند قطعه سرامیک نیاز داریم؟ اگر اندازه آن برابر 40° سانتی متر باشد آن وقت به چه تعداد سرامیک نیاز داریم؟

- ۱۰- برنامه‌ای به نام Simple Tiling Calculator بنویسید که اندازه طول (Width) و عرض (Length) یک اتاق را بپرسد و سپس اندازه یک سرامیک مربع شکل را سؤال نماید. تعداد سرامیک‌های لازم برای پوشش کف را محاسبه و تعیین کند.

- ۱۱- مدیر یک ساختمان مسکونی قصد دارد، هزینه برق عمومی ساختمان، را بر اساس تعداد نفرات ساکنین تقسیم کند. تعداد نفرات هر خانواده طبق جدول زیر است، برنامه‌ای بنویسید تا به مدیر ساختمان در بدست آوردن هزینه برق هر خانواده کمک کند. برنامه باید یک عدد به عنوان هزینه برق از کاربر دریافت کند و سپس با استفاده از اطلاعات جدول، هزینه برق هر خانوار را محاسبه و نمایش دهد.

شماره واحد	تعداد نفرات خانواده
۱	۳
۲	۴
۳	۲
۴	۵
۵	۲

واژگان و اصطلاحات انگلیسی فصل پنجم

ردیف	واژه انگلیسی	معنی واژه به فارسی
۱	Area	
۲	Arithmetic	
۳	Binary Operator	
۴	Change	
۵	Credit Hour	
۶	Decrement	
۷	Expression	
۸	Increment	
۹	Operand	
۱۰	Operator	
۱۱	Perimeter	
۱۲	Physical Education	
۱۳	Precedence	
۱۴	Side	
۱۵	Square	
۱۶	Strict type Checking language	
۱۷	Unary Operator	

دستورهای شرطی

در بیشتر برنامه‌های کاربردی، لازم است مقدار داده‌ها را بررسی و مقایسه کنیم. سپس بر اساس نتیجه حاصل از بررسی، دستور یا دستورهایی را اجرا کنیم. به عبارت دیگر، در برنامه‌ها لازم است بتوانیم بر اساس مقدار داده‌ها، تصمیم‌گیری کنیم. برنامه‌هایی که تاکنون نوشته‌ایم تمام دستورهای داخل متد (Main)، پشت سرهم و به نوبت اجرا می‌شدند. اکنون در این فصل با دستورهای شرطی آشنا می‌شویم که به وسیله آنها اجرای دستورها و پردازش آنها، کنترل می‌شوند و رفتار برنامه بر اساس وضعیت داده‌ها تغییر می‌کند.

پس از پایان این فصل انتظار می‌رود که فراگیر بتواند:

- ۱- انواع عملگرهای مقایسه‌ای را توضیح دهد و آنها را در برنامه استفاده کند.
- ۲- ساختار دستور if و if-else را در برنامه‌های شرطی خود استفاده کند.
- ۳- مفهوم عملگرهای منطقی را شرح دهد و انواع آنها را نام ببرد.
- ۴- از عملگرهای منطقی به طور صحیح در برنامه‌ها استفاده نماید.
- ۵- با استفاده از جدول عملگرهای منطقی، نتیجه عبارتهای ترکیبی منطقی و مقایسه‌ای را به دست آورد.
- ۶- اولویت عملگرها را با استفاده از جدول تقدم عملگرها در حل عبارات ترکیبی به کاربندد.
- ۷- دستور switch را در برنامه‌های خود به کارگیرد.
- ۸- با ترکیب دستورهای شرطی، برنامه‌هایی با ساختار پیچیده شرطی بنویسد.

دستورهای شرطی

۱-۶- عبارت منطقی یا بولین^۱

در فصل چهارم در قسمت معرفی انواع داده‌ها با نوع داده منطقی، آشنا شدید. این نوع داده، فقط دارای دو مقدار true (درست) یا false (نادرست) است. عبارت منطقی نیز عبارتی است که حاصل آن فقط یکی از دو مقدار true یا false است. مثلاً عبارت $10 > 12$ یک عبارت منطقی است، که نتیجه آن false است چون 12 کوچک‌تر از 10 نیست. ولی در عبارت $x > 0$ به شرط اینکه x عددی مثبت باشد نتیجه عبارت true است.

در دو مثال بالا از عملگرهای مقایسه‌ای > یا < استفاده شده است، عملگرهای مقایسه‌ای دیگری نیز وجود دارند که در جدول ۱-۶، مشاهده می‌شود. این عملگرها شبیه عملگرهایی است که در ریاضیات استفاده می‌شود. معمولاً در عبارات منطقی از عملگرهای مقایسه‌ای استفاده می‌شود.

۲-۶- عملگرهای مقایسه‌ای^۲

همان‌طور که از نام این عملگرها مشخص است، برای مقایسه داده‌ها استفاده می‌شوند و نتیجه آنها یکی از دو مقدار true یا false است. عملگرهای مقایسه‌ای می‌توانند دو عدد صحیح یا اعشاری و یا دو داده کاراکتری و یا رشته‌ای را با یکدیگر مقایسه کنند. علامت بعضی از عملگرهای مقایسه‌ای در زبان C#، با علامت ریاضی آنها کمی متفاوت است مثلاً برای بررسی مساوی یا برابر بودن دو مقدار، از علامت == استفاده می‌شود (دو بار علامت =) و یا برای بررسی مخالف یا نابرابر بودن دو مقدار، از علامت != استفاده می‌شود. در جدول ۱-۶ هر یک از عملگرهای مقایسه‌ای به همراه علامت ریاضی آنها نشان داده شده است.

۱_ Boolean Expression

۲_ Comparison Operators

جدول ۶-۱ عملگرهای مقایسه‌ای

مثال	نشانه عملگر در ریاضی	عملگر در زبان C#	نام عملگر
<code>delta == 0</code>	=	==	برابری
<code>name != "AMIN"</code>	≠	!=	نامساوی
<code>max < number</code>	<	<	کوچک‌تر
<code>x <= a</code>	≤	<=	کوچک‌تر یا مساوی
<code>temperature > 25</code>	>	>	بزرگ‌تر
<code>(a+b) >= c</code>	≥	>=	بزرگ‌تر یا مساوی

مثال ۶-۱: در برنامه ۶-۱ حاصل چند عبارت منطقی بر روی صفحه نشان داده می‌شود:

```
using System;
class Expression
{
    static void Main()
    {
        int weight = 700;
        Console.WriteLine(weight >= 500); // True
        char gender = 'm';
        Console.WriteLine(gender == 'f'); // False
        double colorWaveLength = 1.630;
        Console.WriteLine(colorWaveLength > 1.621); // True
        Console.WriteLine('B' == 'A' + 1); // True
        Console.ReadKey();
    }
}
```

برنامه ۶-۱-عبارت‌های منطقی

حاصل عبارات‌های منطقی را می‌توانید بر روی صفحه خروجی نمایش دهید و یا در داخل متغیرهایی از نوع bool ذخیره کنید.

۳-۶- دستور شرطی 'if'

در درس مبانی کامپیوتر، با دستور شرطی «اگر» آشنا شدید و به وسیله آن می‌توانستید اجرای دستورها را کنترل کنید. در زبان برنامه‌نویسی C# از دستور if (با حروف کوچک نوشته می‌شود) برای کنترل اجرای دستورها و بررسی شرط، استفاده می‌شود. ساختار کلی دستور if به صورت زیر است:

(عبارت منطقی) if

; دستور

دستور شرطی if از سه بخش تشکیل شده است: کلمه رزرو شده if، عبارت منطقی داخل پرانتز و دستوری که در صورت درست (true) بودن نتیجه عبارت، اجرا خواهد شد. توجه داشته باشید که پس از کلمه if، یک جفت پرانتز وجود دارد و عبارتی از نوع منطقی که برای بررسی و مقایسه داده است، داخل پرانتز نوشته می‌شود. در خط بعدی، دستوری که می‌خواهیم در صورت درست بودن عبارت منطقی اجرا شود، با تورفتگی می‌نویسیم و در انتهای آن علامت ; را به منزله پایان دستور if قرار می‌دهیم. در دستورات زیر نمونه‌ای از به کارگیری دستور if را می‌بینید.

```
if (mark < 10)
```

```
    Console.WriteLine("Failed");
```

سؤال؟ اگر در متغیر mark، نمره ۸/۵ قرار داشته باشد، به نظر شما با اجرای دستورهای بالا، چه پیامی بر روی صفحه نمایش، ظاهر می‌شود؟ برای نمره ۱۸ چطور خواهد بود؟

نکته

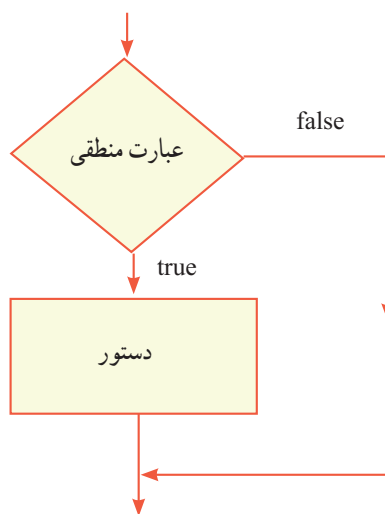
به علامت نقطه ویرگول در دستور if توجه کنید. بعد از علامت پرانتز علامت نقطه ویرگول نگذارید، زیرا دستور if هنوز تمام نشده است. بلکه علامت نقطه ویرگول باید در انتهای دستور نوشته شود.

نقطه ویرگول ندارد

if (عبارت منطقی)

دستور;

فلوچارت دستور if ساده به صورت زیر است :

فلوچارت ۱-۶- دستور if

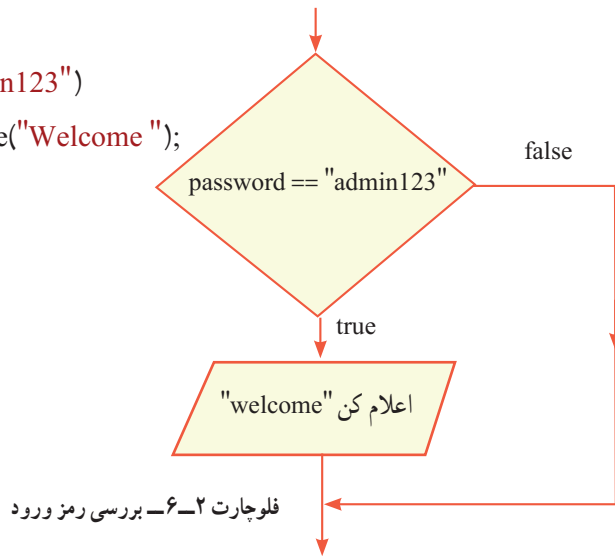
وقتی که کامپیوتر، در حال اجرای برنامه است با رسیدن به دستور if، ابتدا مقدار عبارت را محاسبه می کند. در صورتی که ارزش عبارت true باشد، دستوری که بعد از if قرار دارد، اجرا می شود و در صورتی که مقدار عبارت false باشد، دستور مربوطه اجرا نمی شود.

دستورهای شرطی

مثال ۲-۶: می‌خواهیم برنامه‌ای بنویسیم که رمز ورود را از کاربر دریافت کند و در صورت صحیح بودن پیام مناسب چاپ نماید (رمز صحیح admin123).
الگوریتم یا روش انجام کار: ابتدا رمز را از کاربر دریافت کرده و در متغیر password قرار می‌دهیم. اگر رمز وارد شده مساوی admin123 بود پیام Welcome را نمایش می‌دهیم. دستور شرطی این برنامه در زیر آورده شده است.

```
if (password == "admin123")
```

```
    Console.WriteLine("Welcome ");
```



```
class Login
```

```
{
    static void Main()
    {
        string password;
        Console.Write("Enter password: ");
        password = Console.ReadLine();
        if (password == "admin123")
            Console.WriteLine("Welcome");
        Console.WriteLine("Press any key to continue...");
        Console.ReadKey();
    }
}
```

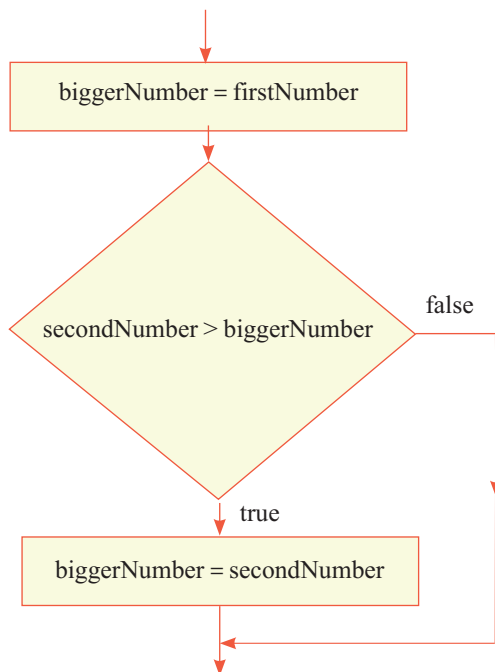
برنامه ۲-۶ - بررسی رمز ورود

تکو دو تکوگاه ۱

۱- برنامه ۲-۶ را در محیط VS بنویسید، ترجمه و اجرا نمایید و به ازای ورودی‌های مختلف برنامه را آزمایش کنید.

۲- مثال ۳-۶: می‌خواهیم برنامه‌ای بنویسیم که عدد بزرگ‌تر را از بین دو عدد دریافتی کاربر، پیدا کند.

الگوریتم یا روش انجام کار: ابتدا اعداد مورد نظر را از کاربر دریافت کرده و در دو متغیر firstNumber و secondNumber قرار می‌دهیم. برای پیدا کردن بزرگ‌ترین عدد، ابتدا اولین عدد را به عنوان عدد بزرگ‌تر فرض می‌کنیم و داخل یک متغیر مثلاً به نام biggerNumber قرار می‌دهیم. آن‌گاه مقدار این متغیر (فرض خود) را با عدد بعدی مقایسه می‌کنیم. اگر این عدد همچنان بزرگ‌تر بود نیازی به انجام کاری نیست اما اگر عدد دوم، بزرگ‌تر بود، لازم است فرض اولیه خود را تصحیح کنیم و عدد دوم را به عنوان عدد بزرگ‌تر در نظر بگیریم. به این ترتیب در متغیر biggerNumber عدد دوم را قرار می‌دهیم. در انتها نیز، مقدار موجود در biggerNumber را نمایش می‌دهیم. اگر بیش از دو عدد در اختیار داشتیم و بخواهیم عدد بزرگ‌تر را پیدا کنیم، باز هم از همین روش با الگوریتم می‌توانیم استفاده کنیم. فلوجارت ۳-۶ را مشاهده کنید.

فلوجارت ۳-۶- پیدا کردن عدد بزرگ‌تر از بین دو عدد

دستورهای شرطی

```

class FindMaximum
{
    static void Main()
    {
        string input;
        int firstNumber , secondNumber ;

        Console.WriteLine("Enter a number: ");
        input = Console.ReadLine();
        firstNumber = int.Parse(input);

        Console.WriteLine("Enter another number: ");
        input = Console.ReadLine();
        secondNumber = int.Parse(input);

        int biggerNumber = firstNumber;
        if (secondNumber > biggerNumber)
            biggerNumber = secondNumber;

        Console.WriteLine("The maximum number is: " + biggerNumber);

        Console.WriteLine("Press any key to continue...");
        Console.ReadKey();
    }
}

```

دریافت عدد اول

دریافت عدد دوم

برنامه ۳-۶- تشخیص عدد بزرگتر از بین دو عدد

توجه داشته باشید که در نوشتن دستورهای بالا، همه دستورها به جز خط بعد از دستور if، زیر هم نوشته می شوند.

سؤال؟ به نظر شما چرا دستور `biggerNumber = secondNumber;` از ابتدای

خط شروع نشده است و به اندازه یک tab به سمت داخل نوشته شده است؟

فصل ششم

دلیل این کار، این است که می‌خواهیم نشان دهیم که این دستور، یک دستور عادی نیست بلکه اجرای این دستور، وابسته به ارزش عبارت منطقی دستور if است. بنابراین همواره سعی کنید دستور مربوط به دستور if را کمی داخل تر بنویسید تا برنامه خوانا و واضح باشد. اگرچه رعایت نکردن این قاعده، تأثیری در ترجمه و اجرا ندارد و اگر حتی تمام دستورها را پشت سر هم و در یک خط طولانی نیز بنویسید باز برنامه، ترجمه می‌شود اما اشکال زدایی و یا گسترش برنامه بسیار سخت خواهد بود و درک برنامه نیز مشکل می‌شود.

مثال ۴-۶: عددی صحیح، داخل متغیری به نام number قرار دارد و می‌خواهیم زوج بودن آن را پس از تشخیص، با پیامی مناسب اعلام کنیم.

الگوریتم یا روش انجام کار: می‌دانیم عددی زوج است که رقم یکان آن یکی از اعداد ۰، ۲ و ۴ و ۶ و ۸ باشد. از طرفی می‌دانیم که عدد زوج بر ۲ بخش پذیر است یعنی باقیمانده تقسیم آن بر عدد ۲، صفر است. از یکی از این دو روش می‌توانیم به سادگی زوج بودن عدد را تشخیص دهیم. در این مثال، از روش بخش پذیری بر ۲ استفاده می‌کنیم. ابتدا باقیمانده تقسیم عدد بر ۲ را حساب می‌کنیم، اگر باقیمانده برابر صفر بود پیامی را روی صفحه نمایش می‌دهیم تا نشان دهد که عدد زوج است.

```
int remainder = number % 2;
```

```
if (remainder == 0)
```

```
    Console.WriteLine(number + " is Even.");
```

اگر در متغیر number، عددی زوج مانند ۱۶ باشد، حاصل باقیمانده تقسیم آن عدد بر ۲، صفر خواهد شد و در این صورت نتیجه عبارت منطقی در دستور if، مقدار true خواهد بود. بنابراین دستور نمایش پیام اجرا می‌شود و اعلام می‌کند که عدد زوج است. اما اگر در دستوره‌های بالا، عددی که در متغیر number قرار دارد، عددی فرد مانند ۱۵ باشد، حاصل باقیمانده تقسیم آن عدد بر ۲ عدد یک خواهد شد و در این صورت نتیجه عبارت منطقی در دستور if، مقدار false خواهد بود. بنابراین دستور نمایش پیام، اجرا نمی‌شود و چیزی روی صفحه نشان داده نمی‌شود.

یکی از اشتباهات رایج برنامه نویسان در نوشتن عبارت منطقی دستور if، استفاده از علامت = به جای == است. در این صورت، مترجم متوجه بروز چنین اشتباهی می شود و علاوه بر کشیدن خط قرمز در زیر عبارت مورد نظر، خطایی را صادر می کند (شکل ۶-۱).

```
int remainder = number % 2;
if (remainder = 0)
    Console.WriteLine(number + " is Even");
Console.ReadKey();
}
```

00 % -

Error List

1 Error | 0 Warnings | 0 Messages

Description

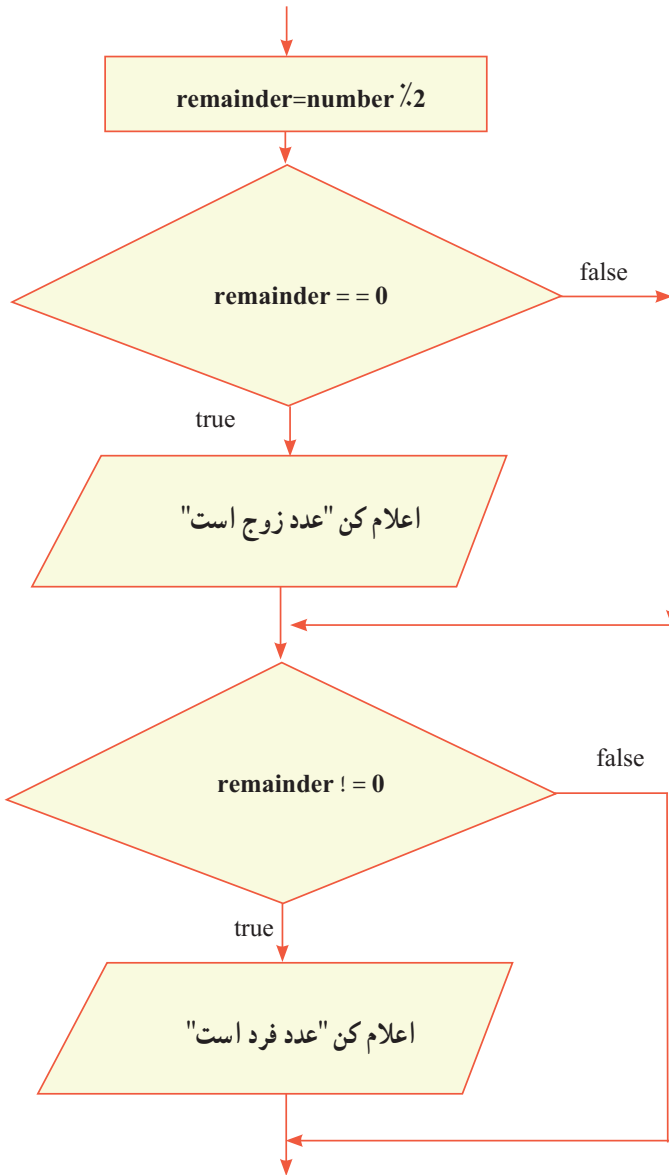
1 Cannot implicitly convert type 'int' to 'bool'

شکل ۶-۱- اشتباه رایج برنامه نویسان و بروز خطای مترجم

مثال ۶-۵: اکنون می خواهیم دستورهای مربوط به مثال ۶-۴ را طوری توسعه دهیم که اگر در متغیر number، عددی فرد وجود داشت، آن را شناسایی کرده و پیام مناسب اعلام کنند.

الگوریتم یا روش انجام کار: برای انجام این کار می توانیم یک دستور if به دستورهای قبلی اضافه کنیم که برای تشخیص عدد فرد، استفاده شود. اگر باقیمانده تقسیم عدد بر ۲، برابر یک شود آن عدد فرد است. بنابراین پیام "عدد فرد است" نمایش داده می شود. از آنجا که حاصل باقیمانده تقسیم هر عددی بر ۲، صفر یا یک است، بنابراین به جای شرط مساوی یک، از شرط نامساوی صفر استفاده می کنیم. فلوجارت ۶-۴ را مشاهده کنید.

فصل ششم

فلوچارت ۴-۶- تشخیص زوج و فرد با دو دستور if

دستورهای شرطی

مطابق با فلوجارت ۴-۶، دستورهای لازم برای انجام کار، چنین خواهد بود :

```
int remainder = number % 2;
if (remainder == 0)
    Console.WriteLine(number + "is Even");
if (remainder != 0)
    Console.WriteLine(number + "is Odd");
```

۴-۶ دستور شرطی if-else

در مثال ۴-۶، برای اینکه عدد زوج یا فرد را تشخیص دهیم از باقیمانده تقسیم عدد بر ۲ استفاده کردیم. در فلوجارت شکل ۴-۶، تصمیم گیری بر اساس باقیمانده تقسیم صورت می گیرد که عدد صفر یا مخالف صفر است. در چنین مواردی از دستور شرطی if-else می توان استفاده کرد. شکل کلی این دستور چنین است :

```
if (عبارت منطقی)
    دستور شماره ۱ ;
else
    دستور شماره ۲ ;
```

اگر نتیجه عبارت منطقی true باشد، دستور شماره ۱ که مربوط به قسمت if است اجرا می شود و در غیر این صورت، یعنی اگر نتیجه عبارت منطقی false باشد، دستور شماره ۲ که مربوط به قسمت else است، اجرا می شود.

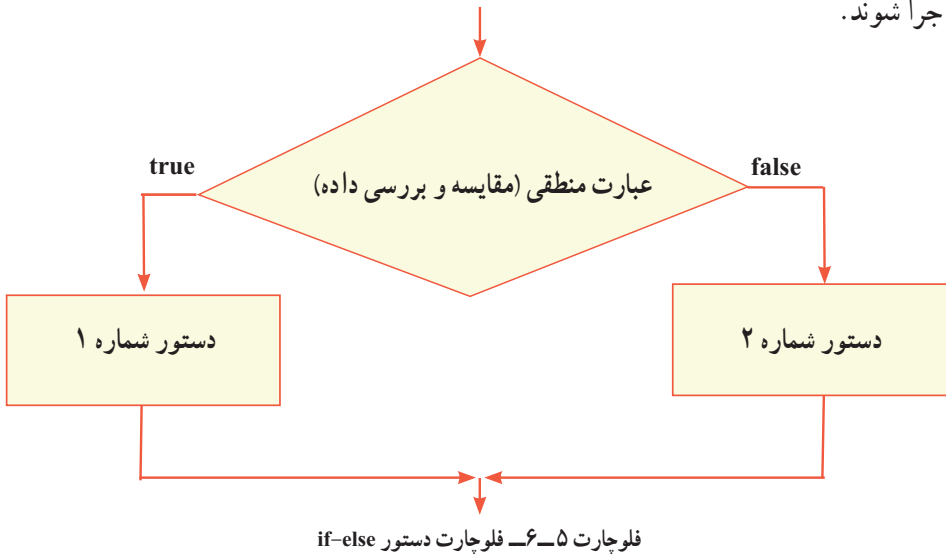
نکته

دستور if-else را خوانا بنویسید یعنی :

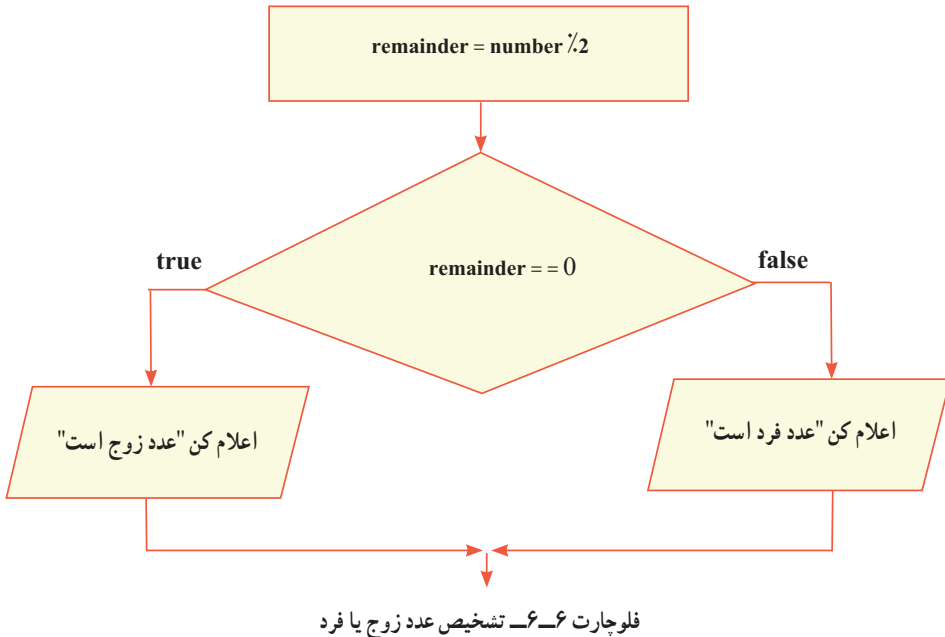
دستورهای شماره ۱ و ۲ که مربوط به قسمت if یا قسمت else است را با کمی تورفتگی بنویسید تا معلوم شود که هر کدام متعلق به چه قسمتی است. مراقب باشید که بعد از کلمه رزرو شده else، علامت نقطه ویرگول قرار ندهید.

فصل ششم

دستور `if-else` به صورت فلوجارت ۵-۶ در زیر نشان داده شده است. توجه داشته باشید که همواره فقط یکی از دو دستور شماره ۱ یا شماره ۲ اجرا می‌شود و محال است که هر دو دستور با هم اجرا شوند.

مثال ۶-۶: در این مثال، دستورهای تشخیص زوج یا فرد بودن عدد را با استفاده از دستور `if-else`، طبق فلوجارت ۶-۶ می‌نویسیم.

دستورهای شرطی

```
int remainder = number % 2;
if (remainder == 0)
    Console.WriteLine(number + "is Even");
else
    Console.WriteLine(number + " is Odd");
```

روش‌های در این مثال استفاده شد، نسبت به روشی که در مثال ۴-۶ به کار گرفته شد را با یکدیگر مقایسه کنید. کدام یک بهتر است؟

کلودو کارگاه ۲

مثال ۷-۶: می‌خواهیم برنامه‌ای بنویسیم که حقوق دریافتی (خالص) یک کارمند را محاسبه نماید. هر کارمند دارای یک حقوق ثابت است که با توجه به میزان تحصیلات و تجربه کاری معین می‌شود. از حقوق تمام کارمندان، ۷ درصد به عنوان حق بیمه کسر می‌گردد. همچنین کارکنانی که حقوق آنها بیش از ده میلیون ریال باشد، مالیات به اندازه ۵ درصد کسر می‌گردد (مالیات به مازاد بر ده میلیون تعلق می‌گیرد).

الگوریتم یا روش انجام کار: فلوجارت ۷-۶ عملیات محاسبه حقوق را نشان می‌دهد. با توجه به فلوجارت، ابتدا حقوق ثابت کارمند دریافت می‌شود. حق بیمه آن محاسبه و سپس حقوق با عدد ده میلیون ریال مقایسه می‌شود. چنانچه حقوق بیش از ده میلیون ریال باشد، آن‌گاه مقدار مالیات محاسبه و بر روی صفحه نشان داده می‌شود. در غیر این صورت مالیات صفر در نظر گرفته می‌شود. با کمی دقت به قسمت شرط این فلوجارت متوجه می‌شوید که در صورت برقراری شرط، دو دستور باید اجرا شود. در حالی که در مثال‌های قبلی تنها یک دستور اجرا می‌شد. برای مشخص کردن این دو دستور در برنامه، باید آنها را در بین علامت‌های آکولاد باز و بسته قرار دهیم. با این کار یک بلاک^۱ می‌سازیم.

```
{
    دستور محاسبه مالیات
    دستور نمایش مقدار مالیات
}
```

بلاکی شامل دو دستور ←

^۱Block

بلاک چیست؟

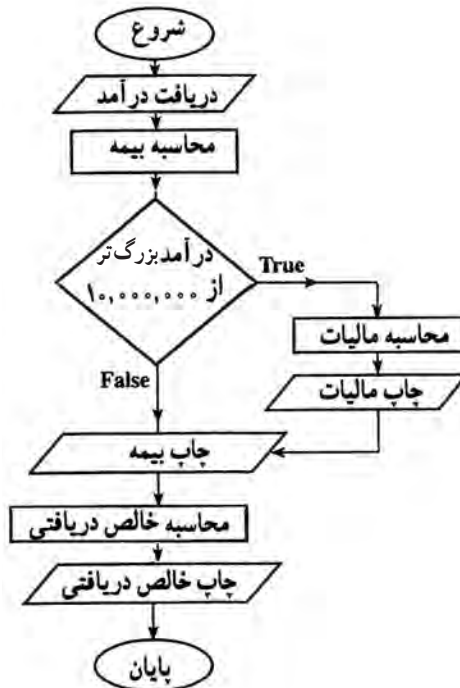
به تعدادی دستور که داخل علامت‌های آکولاد باز و بسته قرار داشته باشند بلاک گفته می‌شود.

```
{
    دستور ;
    دستور ;
    دستور ;
}
```

● بلاک می‌تواند خالی باشد یعنی بین علامت‌های آکولاد، هیچ دستوری وجود نداشته باشد.

● بلاک می‌تواند فقط شامل یک دستور باشد.

● برای خوانا و واضح شدن یک بلاک، دستورهای داخل بلاک را با تورفتگی می‌نویسیم تا به راحتی در برنامه مشخص شوند.

فلوچارت ۷-۶- محاسبه حقوق دریافتی کارمندان یک شرکت

دستورهای شرطی

```

class Salary
{
    static void Main()
    {
        long income;
        double tax, insurance, net;
        string input;
        Console.WriteLine("Enter income: ");
        input = Console.ReadLine();
        income = long.Parse(input);
        insurance=income * 0.07 ;
        if (income > 10000000)
        {
            tax = (income - 10000000) * 0.05 ;
            Console.WriteLine("Tax="+ tax);
        }
        else
            tax = 0;
        Console.WriteLine("Insurance="+ insurance);
        net = income - insurance - tax;
        Console.WriteLine("Net="+ net);

        Console.WriteLine("Press any key to continue. . .");
        Console.ReadKey();
    }
}

```

برنامه ۶-۴ - محاسبه حقوق خالص کارمندان یک شرکت (مثال ۶-۷)

سؤال؟ در مثال ۶-۷، برای محاسبه مالیات، ابتدا تفاوت حقوق با ده میلیون ریال محاسبه شده و سپس در پنج درصد ضرب شده است. به این روش محاسبه، مالیات مازاد گفته می‌شود. به نظر شما چرا مستقیماً حقوق در پنج درصد ضرب نمی‌شود؟

فصل ششم

مثال ۸-۶: فرض کنید نمره پایانی درس برنامه‌سازی یک دانش آموز در متغیر mark قرار دارد. با بررسی قبولی یا مردودی، پیام مناسب چاپ کنید.

الگوریتم یا روش انجام کار: با توجه به اینکه نمره قبولی ۱۲ می‌باشد، در صورتی که نمره در محدوده ۱۲ تا ۲۰ قرار داشته باشد دانش آموز قبول و در صورتی که نمره در محدوده ۰ و کمتر از ۱۲ است دانش آموز مردود محسوب می‌شود.

به زبان ریاضی محدوده ۱۲ تا ۲۰ به شکل زیر است:

$$0 \leq \text{mark} \leq 12$$

سؤال: مفهوم این عبارت ریاضی چیست و چه ورودی‌هایی برای متغیر mark در این محدوده قرار می‌گیرند؟

اگر عبارت ریاضی فوق را بشکنیم، به دو عبارت ساده زیر خواهیم رسید:

$$\text{mark} \leq 20 \quad \text{و همچنین} \quad 12 \leq \text{mark}$$

و یا

$$\text{mark} \leq 20 \quad \text{و همچنین} \quad \text{mark} \geq 12$$

سؤال: اصطلاح «و همچنین» که ما آن را از این به بعد به طور ساده «و» می‌نامیم، چه مفهومی دارد؟ عبارت ترکیبی قبلی را برای $\text{mark} = 14$ بررسی می‌کنیم:

با توجه به اینکه ۱۴ از ۱۲ بزرگ‌تر است، نتیجه عملگر مقایسه‌ای $\text{mark} \geq 12$ مقدار true خواهد شد و همچنین با توجه به این که ۱۴ از ۲۰ کوچک‌تر است، نتیجه عملگر مقایسه‌ای $\text{mark} \leq 20$ نیز مقدار true می‌باشد. بنابراین عبارت ترکیبی بالا مقدار true خواهد شد.

عبارت فوق در برنامه نویسی را یک «عبارت ترکیبی منطقی» می‌نامیم و در سی شارپ به شکل

زیر می‌نویسیم:

$$(\text{mark} >= 12) \ \&\& \ (\text{mark} <= 20)$$

سؤال: جدول Trace زیر را به ازای مقادیر داده شده تکمیل کنید.

mark	$(\text{mark} >= 12)$	$(\text{mark} <= 20)$	$(\text{mark} >= 12) \ \&\& \ (\text{mark} <= 20)$
۲۲			
۱۰			

دستورهای شرطی

بنابراین دستور if مربوط به وضعیت قبولی دانش آموز به صورت زیر است :

```
if((mark >= ۱۲) && (mark <= ۲۰))
```

```
Console.WriteLine("Passed");
```

سؤال! با توجه به دستور قبل، دستور مربوط به وضعیت مردودی را بنویسید.

۵-۶- عملگرهای منطقی

عملگر منطقی && یک عملگر دوتایی و دارای دو عملوند است. در هنگام اجرا، ابتدا نتیجه عملوند سمت چپ، به وسیله کامپیوتر محاسبه و درستی یا نادرستی آن مشخص می شود. اگر ارزش عملوند سمت چپ false باشد، نتیجه عملگر && نیز false خواهد بود. اما اگر نتیجه عملوند سمت چپ true باشد، آنگاه عملوند سمت راست محاسبه می شود و ارزش عبارت ترکیبی به دست می آید. علاوه بر عملگر &&، عملگرهای منطقی دیگری نیز در زبان C#، برای ایجاد عبارتهای مرکب وجود دارد، که علامت و عملکرد آنها به ترتیب اولویت، در جدول ۲-۶ نشان داده شده است.

جدول ۲-۶- عملگرهای منطقی

اولویت	نام عملگر	علامت	عملکرد
۱	نقیض	!	ارزش عملوند را معکوس می کند.
۲	و	&&	تنها در صورتی که هر دو عملوند true باشند، نتیجه این عملگر نیز true خواهد بود. در غیر این صورت false است.
۳	یا		اگر حداقل یکی از عملوندها true باشند، نتیجه این عملگر نیز true خواهد بود.
۴	یا انحصاری ^۱	^	اگر ارزش عملوندها مخالف یکدیگر باشد، نتیجه این عملگر true خواهد بود.

^۱ _ Logical operator

^۱ _ Exclusive or (XOR)

جدول ۳-۶ - حالت های مختلف در عملگرهای منطقی

نتیجه عملگر &&	نتیجه عملگر ^	نتیجه عملگر	ارزش عبارت سمت راست	ارزش عبارت سمت چپ
false	false	false	false	false
false	true	true	true	false
false	true	true	false	true
true	false	true	true	true

سؤال؟ در صورتی که هنرستان شما بخواهد به هنرجویان پایه دوم که معدل بالای ۱۸ دارند جایزه دهد چه عملگر منطقی و چه شرطی را می نویسید؟ جدول trace مشابه سؤال قبل تهیه کنید.

کار در کارگاه ۳

مثال ۹-۶: می خواهیم برنامه ای بنویسیم که عددی را دریافت کند و تشخیص دهد که مضرب

پنج است یا خیر.

الگوریتم یا روش کار: برای تشخیص اعدادی که مضرب پنج هستند، از دو روش می توان

استفاده کرد. یک روش، بررسی بخش پذیری بر پنج است، مانند روشی که برای تشخیص اعداد زوج

در مثال ۵-۶ استفاده کردیم. روش دیگر، بررسی رقم یکان عدد است که در این مثال، می خواهیم از

آن استفاده کنیم. در این روش، رقم یکان عدد را جدا می کنیم. اگر رقم یکان برابر پنج یا برابر صفر

بود، آن گاه عدد، مضرب پنج است. به عبارت مرکب در دستور if، توجه کنید که از عملگر || استفاده

شده است.

```
class CheckNumbers
```

```
{
```

```
    static void Main()
```

```
{
```


دستورهای شرطی

```

string input;
int number;

Console.WriteLine("Enter a number: ");
input = Console.ReadLine();
number = int.Parse(input);

int firstDigit = number % 10 ;
if ((firstDigit == 0) || (firstDigit == 5))
    Console.WriteLine("The number is a multiple of 5. ");

Console.WriteLine("Press any key to continue. . .");
Console.ReadKey();
}
}

```

برنامه ۵-۶- برنامه تشخیص عدد مضرب پنج (مثال ۹-۶)

سؤال؟ خروجی برنامه به ازای اعداد ورودی ۹۰ و ۳۷ چیست؟ چه پیامی روی صفحه ظاهر می شود؟

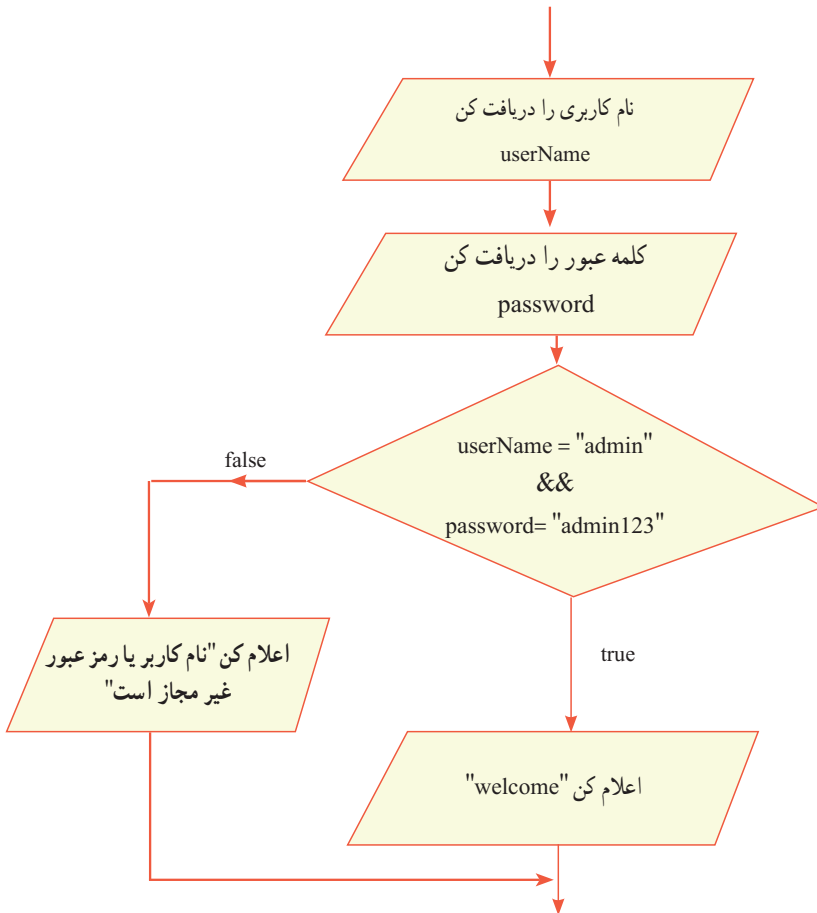
سؤال؟ چه دستورهایی به برنامه اضافه می کنید تا به ازای اعداد ورودی غیر مضرب ۵ مانند ۳۷، خروجی برنامه واضح باشد؟

مثال ۱۰-۶: می خواهیم مثال ۳-۶ را تکمیل کنیم به صورتی که شخص خاصی بتواند از آن استفاده نماید. بنابراین با اجرای برنامه، باید نام کاربری و کلمه رمز دریافت شده و درستی ورودی ها در برنامه بررسی شود.

الگوریتم یا روش کار: در این مثال، ابتدا نام کاربری و کلمه عبور را از کاربر دریافت کرده و آنها را در دو متغیر ذخیره می کنیم. سپس محتوای متغیرها را با نام کاربری و کلمه عبور از قبل تعریف شده، مقایسه می نمایم. اگر اطلاعات وارد شده، صحیح بود، پیام خوش آمدگویی نمایش داده می شود.

فصل ششم

در غیر این صورت، برنامه پیام می دهد که اطلاعات وارد شده صحیح نیست (فلوچارت ۶-۸).

فلوچارت ۶-۸ - دریافت نام کاربری و کلمه عبور

در فلوچارت ۶-۸، فرض شده است که کاربر مجاز، دارای نام کاربری «admin» و کلمه عبور «admin123» است. برای بررسی اطلاعات وارد شده از یک عبارت منطقی مرکب، در دستور if-else استفاده می کنیم. برنامه شماره ۶-۶ بر اساس این فلوچارت نوشته شده است:

دستورهای شرطی

```

class Login
{
static void Main()
{
    string userName, password;

    Console.WriteLine("Enter username: ");
    userName = Console.ReadLine();

    Console.WriteLine("Enter password: ");
    password = Console.ReadLine();

    if ((userName == "admin" && (password == "admin123")))
        Console.WriteLine("Welcome Admin.");
    else
        Console.WriteLine("Invalid username or password!");

    Console.WriteLine("Press any key to continue...");
    Console.ReadKey();
}
}

```

برنامه ۶-۶- دریافت نام کاربری و کلمه عبور کاربر (مثال ۱۰-۶)

فصل ششم

مثال ۱۱-۶: می‌خواهیم برنامه‌ای بنویسیم که با توجه به عدد دریافتی از کاربر، نام یکی از

فصل‌های سال را نمایش دهد (۱: بهار، ۲: تابستان، ...)

الگوریتم و روش انجام کار: ابتدا عدد دریافتی را در متغیر number قرار می‌دهیم. سپس با

مقایسه عدد دریافتی با شماره‌های ۱ تا ۴ نام فصل مربوطه را نمایش می‌دهیم.

برای نوشتن شرط‌های این برنامه، نیاز به مقایسه‌هایی داریم که شرط برنامه را پیچیده و به هم

مرتبط می‌کنند.

۶-۶ ساختار if_else پیچیده

در این ساختار هرگاه یکی از عبارات‌های منطقی if درست باشد، دستور مربوط به همان if اجرا

شده و دیگر سایر شرط‌ها بررسی نمی‌شود و در نتیجه ساختار سریع‌تر اجرا می‌شود. زیرا نیازی ندارد

به بررسی شرط‌های اضافی بپردازد که قطعاً نادرست هستند. در ساختار زیر در صورتی که عبارت

منطقی ۱ درست (true) نباشد، عبارت منطقی ۲ بررسی می‌شود و در صورتی که هیچ یک از عبارات

منطقی ۱، ۲ و ۳ درست (true) نباشد، دستورات شماره ۴ انجام می‌شود.

عبارت منطقی (۱)

{

دستورات شماره ۱

}

عبارت منطقی (۲)

{

دستورات شماره ۲

}

عبارت منطقی (۳)

{

دستورات شماره ۳

}

else

{

دستورات شماره ۴

}

دستورهای شرطی

در مثال ۶-۱۱ چنین ساختاری مورد استفاده قرار می گیرد.

```
class CheckSeason
{
    static void Main
    {
        string input;
        int number;

        Console.WriteLine("Enter a number: ");
        input = Console.ReadLine();
        number = int.Parse(input);

        if (number == ۱)
            Console.WriteLine("Spring");
        else if (number == ۲)
            Console.WriteLine("Summer");
        else if (number == ۳)
            Console.WriteLine("Fall");
        else if (number == ۴)
            Console.WriteLine("Winter");
        else
            Console.WriteLine("Invalid Number!.");

        Console.WriteLine("Press any key to continue...");
        Console.ReadKey();
    }
}
```

برنامه ۶-۷- دریافت شماره فصل و نمایش نام فصل (مثال ۶-۱۱)

۷-۶- دستور switch

در مواردی که بخواهیم حالت‌های مختلف یک عبارت را بررسی و بر اساس آن دستورهایی را اجرا کنیم، از دستور switch استفاده می‌کنیم. ساختار کلی این دستور را می‌بینید.

```
switch (عبارت)
{
    مقدار ۱: case
        دستور ۱;
        break;
    مقدار ۲: case
        دستور ۲;
        break;
    .
    .
    .
    default:
        دستورهای دیگر;
        break;
}
```

ساختار کلی دستور switch

در جلوی کلمه رزرو شده switch، عبارتی در داخل پرانتز نوشته می‌شود که بر اساس حاصل آن، تصمیم‌گیری و اجرای دستورها کنترل می‌شود. مقادیری که حاصل عبارت با آنها مقایسه می‌شود، هر یک در جلوی کلمه رزرو شده case نوشته می‌شود. اگر حاصل عبارت با یک مقدار case برابر باشد، آن گاه دستور یا دستورهای جلوی case تا رسیدن به کلمه رزرو شده break اجرا می‌شود. اگر حاصل عبارت با هیچ کدام از مقادیر case برابر نشود، آن گاه دستورهای قسمت default اجرا می‌شوند.

آکولادهای باز و بسته، محدوده عملیات شروع و پایان دستور switch را معین می‌کند. نوع عبارتی که داخل پرانتز دستور switch نوشته می‌شود، نمی‌تواند اعشاری باشد. اما عبارت‌های حرفی، رشته‌ای و انواع داده صحیح می‌تواند استفاده شود.

دستورهای شرطی

مثال ۱۲-۶: اکنون می‌خواهیم مثال ۱۱-۶ را با استفاده از دستور switch بازنویسی نماییم.

```
class CheckSeason
{
    static void Main()
    {
        string input;
        Console.WriteLine("Enter a number: ");
        input = Console.ReadLine();
        switch (input)
        {
            case "1":
                Console.WriteLine("Spring");
                break;
            case "2":
                Console.WriteLine("Summer");
                break;
            case "3":
                Console.WriteLine("Fall");
                break;
            case "4":
                Console.WriteLine("Winter");
                break;
            default:
                Console.WriteLine("Invalid Number!");
                break;
        }
        Console.WriteLine("Press any key to continue...");
        Console.ReadKey();
    }
}
```

برنامه ۸-۶- دریافت شماره فصل و نمایش نام فصل (مثال ۱۲-۶)

کادو کارگاه ۲

۱- مثال ۶-۱۲ را طوری بنویسید که به ازای دریافت شماره هر فصل تغییر رنگ زمینه صفحه نمایش را متناسب با فصل انجام دهد.

۲- مثال ۶-۱۳: در اینجا می‌خواهیم مثال ۶-۲ را توسعه دهیم. تشخیص سه کاربر مختلف، با دریافت نام کاربری، انجام شود. در این برنامه، نام کاربری با دستور switch و کلمه عبور با دستور if بررسی شده است.

```
class SwitchDemo
{
    static void Main(string[] args)
    {
        string userName, password;
        Console.WriteLine("Enter username: ");
        userName = Console.ReadLine();
        Console.WriteLine("Enter password: ");
        password = Console.ReadLine();
        switch (userName)
        {
            case "admin":
                if (password == "admin123")
                    Console.WriteLine("Welcome Manager.");
                else
                    Console.WriteLine("Wrong password!");
                break;
            case "accountant":
                if (password == "acc123")
                    Console.WriteLine("Welcome accountant.");
                else
```


دستورهای شرطی

```

        Console.WriteLine("Wrong password!");
    break;
case "sales":
    if (password == "sales123")
        Console.WriteLine("Welcome");
    else
        Console.WriteLine("Wrong password!");
    break;
default:
    Console.WriteLine("Invalid username!");
    break;
}
Console.WriteLine("Press any key to continue...");
Console.ReadKey();
}
}

```

برنامه ۶-۹- دریافت نام کاربری و رمز عبور کاربران (مثال ۱۳-۶)

اگر به ساختار دستور switch توجه کنید، پس از هر دستور case، یک دستور break نوشته شده است. از کلمه رزرو شده break برای خاتمه دادن به یک case استفاده می‌شود. اگر دستور break نوشته نشود، مترجم برای جلوگیری از اشتباه برنامه‌نویس، خطا می‌دهد. برای هر case، می‌توان بیش از یک دستور نوشت و نیازی به بلاک ندارد.

۳- مثال ۱۴-۶: با استفاده از قطعه برنامه زیر، متن کامل برنامه را در محیط VS بنویسید. در این قطعه برنامه از کاربر سؤالی پرسیده می‌شود، کاربر در پاسخ به سؤال، کلمه‌ای را وارد می‌کند. اگر کاربر کلمه Yes و یا کلمه maybe را وارد نماید، هر دو یک نتیجه را خواهد داشت و پیام Great! بر روی صفحه نشان داده می‌شود.

۱- در زبان C یا C++، می‌توانید دستور break را بنویسید که در این صورت بعد از پایان اجرای دستورات یک case، دستورات

case بعدی نیز اجرا می‌شود.

```

Console.WriteLine("Do you enjoy C#? (yes/no/maybe): ");
string input = Console.ReadLine();
switch (input)
{
    case "yes":
    case "maybe":
        Console.WriteLine("Great!");
        break;
    case "no":
        Console.WriteLine("Too bad!");
        break;
}

```

قطعه برنامه ۶-۱۰ کاربرد دستور switch بدون default

سؤال: اگر در ورودی حروف بزرگ وارد کنیم، عملکرد Switch چگونه خواهد بود؟
گسترش برنامه: برنامه را طوری تغییر دهید که نسبت به دریافت حروف کوچک و بزرگ حساس نباشد.

برای این کار از متد زیر کمک بگیرید.

```
input.ToLower
```

۴- برنامه ای بنویسید که یک عدد را بگیرد و زوج یا فرد بودن آن را تشخیص دهد.

۵- برنامه ای بنویسید که نمره دانش آموز را دریافت کند و پیامی برای قبولی یا مردودی او صادر نماید.

۶- برنامه شماره ۶-۱۱ و ۶-۱۲ را نوشته و ترجمه کنید. به ازای ورودی های مختلف آن را

اجرا کنید.

۷- اگر کاربر در هنگام اجرای مثال ۶-۱۴، کلمه دیگری به غیر از کلمات تعیین شده بنویسد،

خروجی چه خواهد بود؟

۸- می خواهیم اگر کاربر کلمه دیگری غیر از کلمات تعیین شده در مثال ۶-۱۳، را وارد کرد،

دستور زیر اجرا گردد، چه تغییری در داخل دستور switch انجام می دهید؟

```
Console.WriteLine("I'm sorry, I don't understand that!");
```

دستورهای شرطی

خوبه آژولایی فصل ششم

۱- دستورهای زیر برای کنترل محتوای number نوشته شده است. با تغییراتی در عبارت منطقی و دستور if، همین کنترل را با استفاده از عملگر && انجام دهید:

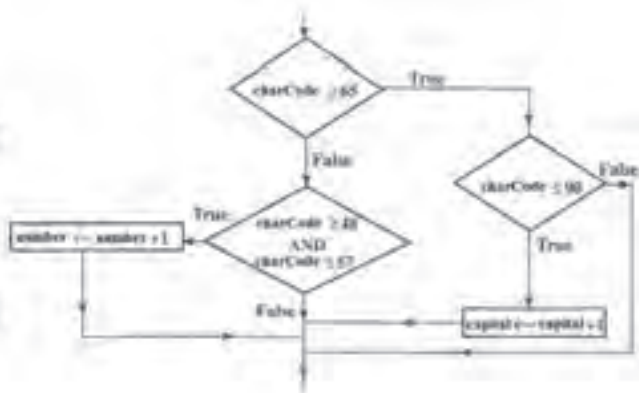
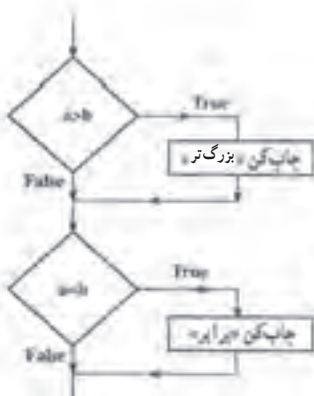
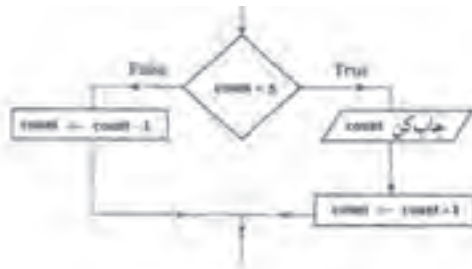
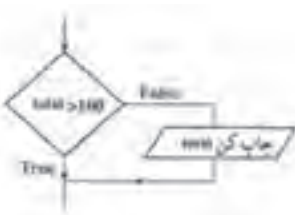
```
if((number > 10) || (number < 0))
```

```
    Console.WriteLine("The number should between zero to ten.");
```

```
else
```

```
    Console.WriteLine("Good job!");
```

۲- دستورهای شرطی مطابق با فلوجارت‌های زیر بنویسید:

۳- بدون استفاده از دستور if، دستور زیر را بنویسید.

```
if (number < 100)
```

```
    number++;
```

فصل ششم

۴- در هر یک از دستورهای زیر، با استفاده از عملگرهای منطقی، تعداد دستورهایی که if را کاهش دهید.

الف)

```
if (score > 0)
    if (score < 100)
        Console.WriteLine("Score =" + score);
```

ب)

```
if (choice == 1)
    Console.Clear();
if (choice == 2)
    Console.Clear();
Console.WriteLine("Stating...");
```

۵- اگر در متغیر char، یک کاراکتر قرار داشته باشد، با استفاده از دستورهایی شرطی معین

کنید که در داخل متغیر، چه نوع کاراکتری (حروف بزرگ، حروف کوچک و یا ارقام) قرار دارد؟

۶- در هر یک از دستورهایی شرطی زیر، دستور WriteLine() در چه صورت اجرا می شود؟

الف)

```
if (number >= 0)
    if (number < 10)
        failed++;
    else
        Console.WriteLine(number);
```

ب)

```
if (number >= 0)
{
    if (number < 10)
        failed++;
}
else
    Console.WriteLine(number);
```

دستورهای شرطی

تمرینات برنامه نویسی فصل ششم

- ۱- برنامه‌ای بنویسید که عددی را به عنوان شماره فصل از ورودی دریافت کند. نام ماه‌های آن فصل را در خروجی چاپ نماید. برای ورودی غیر مجاز، پیام مناسب نشان داده شود.
- ۲- برنامه‌ای بنویسید که سن کاربر را دریافت کند و تعداد روزهای عمر او را نشان دهد. عدد وارد شده توسط کاربر در برنامه کنترل شود. سن کاربر نمی‌تواند منفی و یا بزرگ‌تر از عددی مانند ۱۵۰ باشد.
- ۳- برنامه‌ای بنویسید که عددی را از ورودی دریافت کند و تعیین کند که این عدد مضرب ۶ است یا خیر؟ از روش بخش پذیری هم زمان بر ۲ و ۳ استفاده نمایید.
- ۴- برنامه‌ای بنویسید که عددی را از ورودی دریافت کند و زوج بودن آن را تشخیص دهد. برای بخش پذیری عدد ورودی بر ۲، از روش بررسی رقم یکان شامل ۰، ۲، ۴، ۶، ۸ استفاده کنید.
- ۵- برنامه‌ای بنویسید که یک عدد یک رقمی دریافت کند و کلمه متناظر با آن عدد را روی صفحه نمایش دهد مثلاً اگر عدد ۵ از ورودی دریافت شد، برنامه کلمه FIVE را نمایش دهد.
- ۶- برنامه‌ای بنویسید که میزان مصرف برق در یک ماه را بر حسب کیلو وات سؤال نماید و سپس بهای برق مصرفی یک ماه را، بر اساس جدول زیر محاسبه کند و مبلغ آن را بر حسب ریال نمایش دهد. مثلاً اگر مصرف برق ۱۸۰ کیلو وات در ماه باشد در این صورت ۱۰۰ کیلو وات آن با مبلغ ۱۳۶۴ ریال محاسبه شده و ۸۰ کیلو وات باقیمانده آن، با مبلغ ۱۴۲۶ ریال محاسبه می‌شود:

$$\text{بهای برق مصرفی} = (۱۰۰ \times ۱۳۶۴) + (۸۰ \times ۱۴۲۶)$$

نرخ (ریال)	بله‌های مصرف ۳۰ روزه (kwh)
۱۳۶۴	مصرف ۰ تا ۱۰۰
۱۴۲۶	مازاد بر ۱۰۰ تا ۲۰۰
۱۴۸۸	مازاد بر ۲۰۰ تا ۳۰۰
۱۵۵۰	مازاد بر ۳۰۰ تا ۴۰۰
۱۷۳۶	مازاد بر ۴۰۰ تا ۵۰۰
۱۹۸۴	مازاد بر ۵۰۰ تا ۶۰۰
۲۲۳۲	مازاد بر ۶۰۰

- ۷- برنامه‌ای بنویسید که سه عدد از ورودی دریافت کند و عدد بزرگ‌تر را تشخیص داده و آن

را نمایش دهد.

فصل ششم

۸- برنامه‌ای بنویسید که شماره روز را دریافت و نام روز را چاپ کند. مثلاً اگر اولین روز سال جاری چهارشنبه بوده است، با ورود عدد ۱، چهارشنبه، با ورود عدد ۲، پنج شنبه و ... چاپ شود. از دستور switch استفاده کنید.

۹- برنامه‌ای بنویسید که دمای هوا را از ورودی دریافت نماید. بر طبق جدول زیر، پیام مناسب را چاپ نماید.

خروجی	ورودی
بسیار سرد	$0 < \text{دما}$
سرد	$0 < \text{دما} \leq 10$
معتدل	$10 < \text{دما} \leq 20$
گرم	$20 < \text{دما} \leq 30$
بسیار گرم	$30 < \text{دما}$

۱۰- برنامه‌ای بنویسید که شماره رنگ را از ورودی دریافت نماید. طبق جدول زیر، رنگ زمینه صفحه نمایش را به رنگ مربوطه تغییر دهد.

رنگ صفحه نمایش	ورودی (شماره رنگ)
مشکی	۰
آبی	۱
قرمز	۲
سبز	۳

۱۱- فرض کنید آزمونی دارای ۳۰ سؤال چهارگزینه‌ای باشد. برنامه‌ای بنویسید که تعداد پاسخ‌های درست و تعداد پاسخ‌های نادرست یک شرکت‌کننده در این آزمون را دریافت کرده، نمره‌ی وی و درصد پاسخ‌گویی به سؤالات را محاسبه نماید. (با این فرض که هر پاسخ غلط $\frac{1}{3}$ نمره منفی دارد). مثلاً اگر دانش‌آموز ۱۷ پاسخ درست و ۶ پاسخ غلط داشته باشد، نمره‌ی وی برابر ۱۵ می‌باشد (از ۳۰ نمره) و درصد پاسخ‌گویی وی، برابر ۵۰٪ است.

۱۲- آیا برنامه‌ی تمرین ۱۱، کنترلی بر روی صحّت داده‌های ورودی برنامه دارد؟ مثلاً کنترل می‌کند که مجموع تعداد پاسخ‌های صحیح و غلط کمتر یا مساوی تعداد کل سؤالات آزمون باشد؟

۱۳- با تکمیل تمرین ۱۱ از بروز چنین خطاهایی در ورودی جلوگیری کنید.

واژگان و اصطلاحات انگلیسی فصل ششم

ردیف	واژه انگلیسی	معنی واژه به فارسی
۱	Block	
۲	Boolean Expression	
۳	Comparison Operators	
۴	Conditional Statement	
۵	Exclusive or (XOR)	
۶	Logical Operator	

دستورات تکرار (حلقه‌ها)

در بعضی از برنامه‌های کاربردی باید یک عمل چندین بار تکرار شود. مثلاً اگر بخواهیم میانگین یا معدل نمرات درس زبان انگلیسی یک کلاس را محاسبه کنیم، باید نمرات تمام دانش‌آموزان کلاس را از ورودی دریافت کرده و با یکدیگر جمع کنیم. در این مثال، عمل دریافت نمره از ورودی و عمل جمع زدن نمره‌ها، به تعداد دانش‌آموزان کلاس، باید تکرار گردد. نوشتن چنین برنامه‌هایی با دستورات تکراری، خسته‌کننده و طولانی و گاهی غیرممکن خواهد بود. در زبان‌های برنامه‌نویسی از جمله زبان C#، دستورات ایجاد حلقه، برای کوتاه کردن تعداد دستورات برنامه، پیش‌بینی شده‌اند. به وسیله این دستورات، برنامه‌نویس می‌تواند، عملیات و پردازش‌های تکرار شونده را فقط یک بار بنویسد و کامپیوتر آنها را به دفعات، تکرار کند. در این فصل با انواع دستورات حلقه و کاربرد آنها، آشنا می‌شویم.

پس از پایان این فصل انتظار می‌رود که فراگیر بتواند:

- ◀ کاربرد حلقه در برنامه را توضیح دهد.
- ◀ دستورات ایجاد حلقه را نام ببرد و تفاوت هر یک را بیان کند.
- ◀ عملکرد و کاربرد دستور حلقه while را توضیح دهد.
- ◀ عملکرد و کاربرد دستور حلقه for را توضیح دهد.
- ◀ برنامه‌های کاربردی را با حلقه تکرار بنویسد.
- ◀ در برنامه‌های خود break و Continue را در صورت لزوم به کار بندد.
- ◀ ضرورت استفاده از حلقه‌های متداخل را توضیح دهد و آنها را در برنامه‌های خود به کار بندد.

۱-۲- دستورات تکرار شرطی

فرض کنید، می‌خواهیم برنامه‌ای بنویسیم که فقط، افراد خاصی مجاز به استفاده از آن باشند. بدین منظور، در ابتدای برنامه، نام کاربری و کلمه عبور را سؤال می‌کنیم. اگر کاربر توانست اطلاعات خواسته شده را به طور صحیح وارد کند، به قسمت‌های بعدی برنامه هدایت می‌شود و در غیر این صورت، مجدداً نام کاربری و کلمه عبور درخواست می‌شود.

دستورات تکرار (حلقه‌ها)

در چنین برنامه‌هایی، عمل دریافت اطلاعات، ممکن است تکرار گردد. تکرار دستورات یک برنامه، بسته به نوع الگوریتم آن، می‌تواند با دفعات معین و یا نامعین باشد. زمانی که تعداد دفعات نامشخص است، توقف و یا تکرار بستگی به برقراری یک شرط دارد. در این گونه موارد از دستورات حلقه شرطی مانند `while` یا `do-while` استفاده می‌کنیم. اگر تعداد دفعات تکرار مشخص باشد، مثلاً حداکثر ۳ بار نام کاربری و کلمه عبور دریافت گردد، از دستور حلقه معین `for` استفاده می‌شود.

۱-۱-۷ - دستور حلقه شرطی `while`: ساختار کلی دستور `while`، در زیر نشان داده

شده است:

(عبارت منطقی) `while`

; دستور

دستور `while` از سه بخش تشکیل شده است:

۱- کلمه رزرو شده `while`

۲- عبارت منطقی در داخل پرانتز

۳- دستوری که در صورت درست بودن نتیجه عبارت، اجرا خواهد شد.

مثال ۱-۷: نمونه‌ای از به کار گیری دستور `while` چنین است:

```
int x=1;
```

```
while (x < 100)
```

```
Console.WriteLine("x=" + x++);
```

قطعه برنامه ۱-۷-مثالی از یک حلقه

سؤال؟ به نظر شما خروجی این دستورات چیست؟ (چه اعدادی روی صفحه

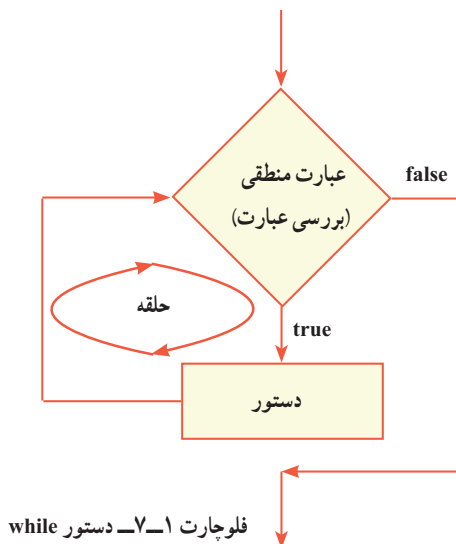
نمایش، نشان داده می‌شود؟)

نکته

به علامت نقطه ویرگول در دستور `while` توجه کنید. بعد از علامت پرانتز علامت نقطه ویرگول نگذارید، زیرا دستور `while` هنوز تمام نشده است. علامت نقطه ویرگول باید در انتهای دستور نوشته شود.

(عبارت منطقی) `while`
; دستور

نقطه ویرگول ندارد

هنگامی که کامپیوتر در حال اجرای برنامه است، با رسیدن به دستور while، ابتدا مقدار عبارت را بررسی می‌کند. در صورتی که مقدار عبارت true باشد، دستور (یا بلاک) نوشته شده بعد از while، اجرا می‌شود. پس از آن، دوباره مقدار عبارت محاسبه می‌شود و تا زمانی که ارزش آن true باشد، دستور مذکور، اجرا خواهد شد. در این حالت می‌گوییم حلقه^۱ ایجاد شده است (فلوچارت ۷-۱). دستور یا دستوراتی که مکرر اجرا می‌گردند در بدنه حلقه^۲ قرار دارد. اگر در ارزیابی عبارت، مقدار false حاصل شود، دستورات بدنه حلقه دیگر اجرا نخواهند شد. برنامه از حلقه خارج می‌شود و دستورات بعدی اجرا می‌شوند.

نکته

اگر بخواهید بیش از یک دستور تکرار گردد، باید آنها را به صورت یک بلاک بنویسید. یعنی آنها را در داخل علامت‌های آکولاد باز و بسته قرار دهید.

کلودوکلونگه^۱

- ۱- مثال ۷-۱ را به صورت یک برنامه کامل در VS تایپ و اجرا نمایید.
- ۲- اعداد حلقه را طوری تغییر دهید تا خروجی اعداد دو رقمی شود.
- ۳- اعداد حلقه را طوری تغییر دهید تا خروجی اعداد سه رقمی و به صورت نزولی شود.

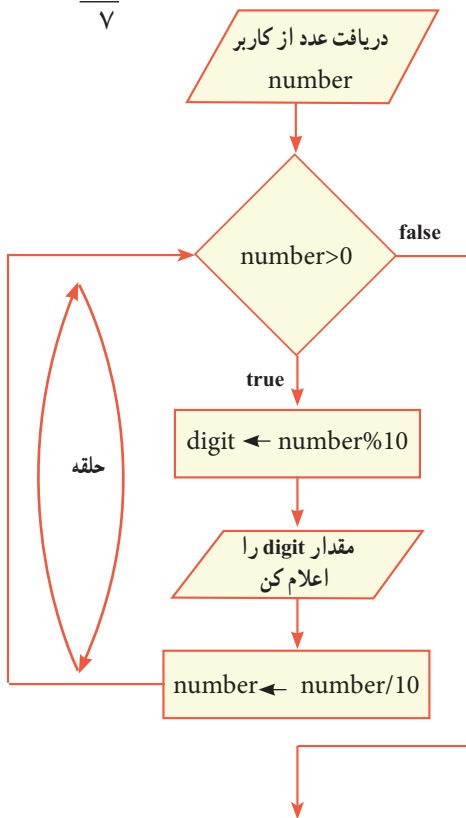
دستورات تکرار (حلقه‌ها)

مثال ۲-۷: می‌خواهیم برنامه‌ای بنویسیم که ارقام یک عدد را جدا نموده و آنها را نمایش دهد. الگوریتم یا روش انجام کار: با توجه به آن که رقم یکان هر عدد، باقیمانده تقسیم آن عدد صحیح بر ۱۰ است، کافی است عدد دریافتی را بر ۱۰ تقسیم و باقیمانده آن را نمایش دهیم. به عنوان مثال اگر عدد دریافتی ۵۷۶ باشد باقیمانده تقسیم آن بر عدد ۱۰، عدد ۶ است که رقم یکان عدد است.

$$\begin{array}{r} 576 \quad | \quad 10 \\ \hline 570 \\ \hline 6 \end{array}$$

اگر دوباره خارج قسمت بدست آمده یعنی ۵۷ را بر عدد ۱۰ تقسیم کنیم، خواهیم داشت:

$$\begin{array}{r} 57 \quad | \quad 10 \\ \hline 50 \\ \hline 7 \end{array}$$

اگر به باقیمانده تقسیم بالا توجه کنید، متوجه می‌شوید که عدد ۷، رقم ده‌گان عدد دریافتی است. به همین ترتیب ادامه می‌دهیم و عمل تقسیم را تکرار کرده و باقیمانده تقسیم را به دست می‌آوریم.

$$\begin{array}{r} 5 \quad | \quad 10 \\ \hline 0 \\ \hline 5 \end{array}$$

باقیمانده تقسیم بالا را در نظر بگیرید. در اینجا توانستیم آخرین رقم عدد یعنی ۵ را نیز جدا کنیم.

با دقت در عملیات فوق متوجه می‌شویم که عمل تقسیم، عملی تکراری است و تا زمانی انجام می‌شود که مقسوم آن بزرگتر از صفر باشد (فلوچارت ۲-۷).

فلوچارت ۲-۷ جدا کردن ارقام عدد

فصل هفتم

مطابق با فلوجارت شکل ۷-۲، برنامه را می نویسیم :

```
class Numbers
{
    static void Main()
    {
        int number, digit ;
        string input;
        Console.WriteLine("Enter a number: ");
        input = Console.ReadLine();
        number = int.Parse(input);
        while (number > 0)
        {
            digit = number % 10;
            Console.WriteLine(digit);
            number /= 10;
        }
        Console.WriteLine("Press any key to continue...");
        Console.ReadKey();
    }
}
```

برنامه ۷-۲ جدا کردن ارقام یک عدد صحیح

سؤال: در برنامه ۷-۲، یک بلاک شامل سه دستور، در داخل حلقه قرار دارد که تکرار می شود. بلاک و دستورهایی داخل آن را مشخص کنید.

سؤال: برنامه را برای عدد ۳۸۵ در جدول، Trace کنید.

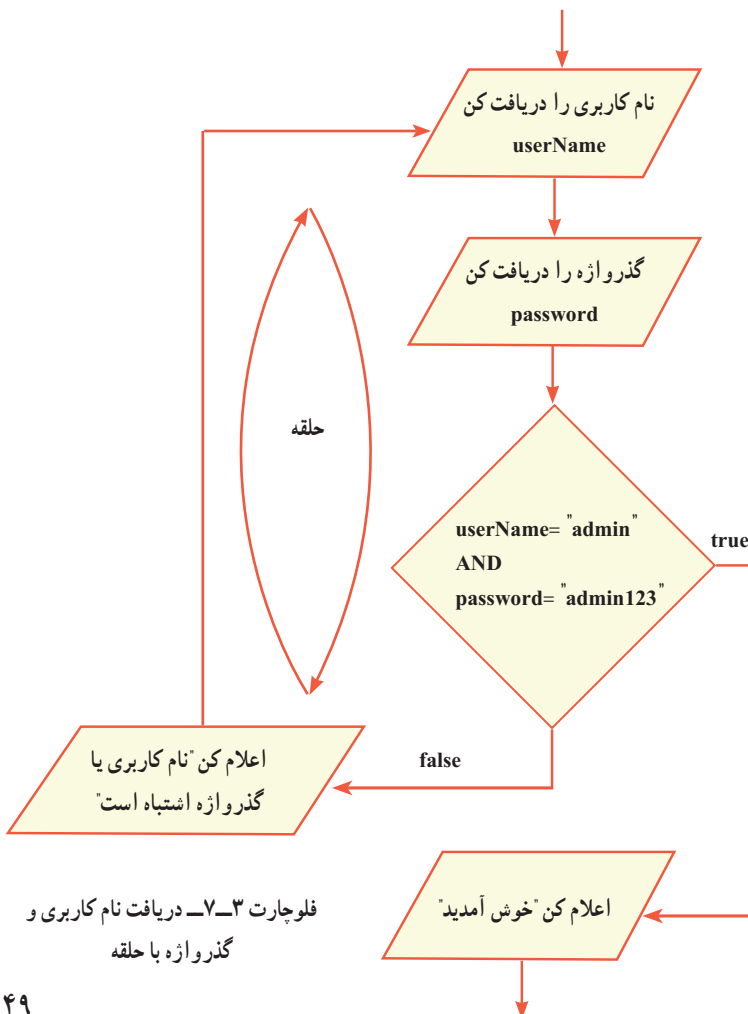
input	number	digit	خروجی
385			

دستورات تکرار (حلقه‌ها)

سؤال: ؟ آیا ممکن است که دستورات داخل حلقه، اصلاً اجرا نشوند؟ به ازای چه مفادیری این اتفاق می‌افتد؟

مثال ۳-۷: می‌خواهیم برنامه‌ای بنویسیم که نام کاربری و رمز عبور را سؤال نماید و اگر کاربر اطلاعات خواسته شده را به درستی وارد نکرد، دوباره سؤال شود.

الگوریتم یا روش انجام کار: در فصل ششم در مثال ۱۰-۶، باروش دریافت و بررسی نام کاربری و گذرواژه آشنا شدید. در این مثال از حلقه برای تکرار عملیات استفاده می‌کنیم. در صورتی که کاربر اطلاعات را به‌طور صحیح وارد نکرد، باید دوباره عمل دریافت و بررسی اطلاعات تکرار شود. فلوجارت ۳-۷، حلقه و عملیات تکراری را نشان می‌دهد.

اگر فلوجارت ۳-۷ را با دقت بررسی کنید، متوجه می‌شوید که در این مثال، ابتدا دستورات داخل حلقه اجرا می‌شوند و سپس شرط ادامه تکرار، بررسی می‌شود. در حالی که در مثال قبلی، ابتدا شرط بررسی می‌شد و سپس در صورت برقراری شرط، دستورات داخل حلقه اجرا می‌شد. در زبان برنامه‌نویسی C#، دستور حلقه do-while برای این گونه مسایل در نظر گرفته شده است، که در این قسمت به شرح آن می‌پردازیم.

۲-۱-۷ دستور حلقه شرطی do-while : شکل کلی دستور do-while به صورت زیر است :

do

دستور;

while (عبارت منطقی) ;

دستور do-while از چهار بخش تشکیل شده است :

۱- کلمه رزرو شده do

۲- دستور داخل حلقه

۳- کلمه رزرو شده while

۴- عبارت منطقی داخل پرانتز، که در صورت درست بودن آن، دستور داخل حلقه تکرار می‌شود.

مثال ۴-۷ : نمونه‌ای از به کارگیری دستور do-while چنین است :

```
int x=1;
```

```
do
```

```
    Console.WriteLine("x=" + x++);
```

```
while (x < 10);
```

قطعه برنامه ۳-۷-مثالی از یک حلقه

سؤال؟ به نظر شما خروجی این حلقه چیست؟ جدول Trace حلقه را ترسیم کنید.

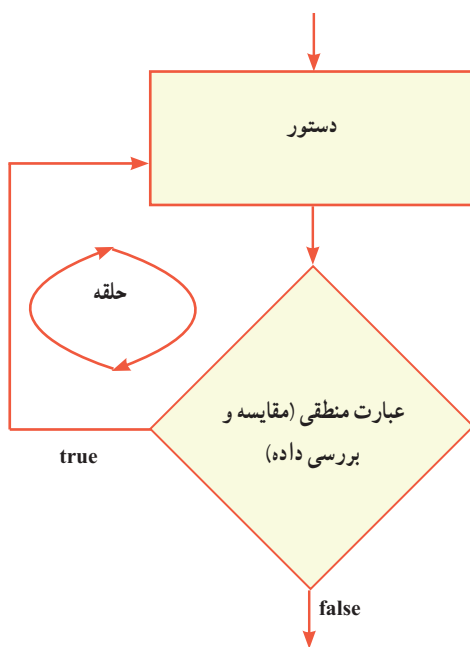
نکته

اگر بخواهید بیش از یک دستور در حلقه قرار گیرد، باید آنها را در یک بلاک قرار دهید.

دستورات تکرار (حلقه‌ها)

به محل نوشتن علامت ; در دستور do_while توجه کنید. این علامت بعد از عبارت منطقی باید نوشته شود.

کامپیوتر با رسیدن به دستور do_while، ابتدا دستور داخل حلقه را اجرا می‌کند که از کلمه شروع می‌شود و سپس با رسیدن به کلمه while، مقدار عبارت منطقی را ارزیابی می‌نماید. اگر حاصل عبارت true باشد، آنگاه به قسمت do برمی‌گردد و دستور بدنه حلقه اجرا می‌شود. تا زمانی که حاصل عبارت true است حلقه تکرار می‌شود. اگر حاصل ارزیابی عبارت false شود، دیگر به کلمه do بر نمی‌گردد و کنترل برنامه به خط بعد از while واگذار شده و دستورات دیگر برنامه اجرا می‌شود. فلوجارت ۷-۴، دستور do_while را نشان می‌دهد.

فلوجارت ۷-۴. دستور do_while

کود دو نگاه ۲

برنامه مربوط به فلوجارت ۷-۳ (دریافت نام کاربری و گذرواژه)، را با استفاده از حلقه do_while

بنویسید.

```

using System;
class LoginLoop
{
    static void Main(string[] args)
    {
        string userName, password;
        bool loginFlag;
        do
        {
            Console.WriteLine("Enter username: ");
            userName = Console.ReadLine();
            Console.WriteLine("Enter password: ");
            password = Console.ReadLine();
            if ((userName == "admin" && (password == "admin123")))
                loginFlag = true;
            else
            {
                loginFlag = false;
                Console.WriteLine("Wrong username or password!. Try again.");
            }
        } while (!loginFlag);
        Console.WriteLine("Welcome Admin.");
        Console.WriteLine("Press any key to continue...");
        Console.ReadKey();
    }
}

```

حلقه do-while

برنامه ۴-۷- دریافت نام کاربری و رمز عبور در داخل حلقه

دستورات تکرار (حلقه‌ها)

در برنامه ۴-۷، بیش از یک دستور در داخل حلقه قرار دارد، بنابراین از علامت‌های آکولاد باز و بسته برای ایجاد یک بلاک استفاده شده است که بین کلمات `do` و `while` قرار دارند. در داخل بلاک ابتدا نام کاربری و گذرواژه دریافت شده است و سپس درستی آنها توسط دستور `if`، بررسی شده است. برای کنترل حلقه (یا شرط تکرار حلقه) از یک متغیر منطقی به نام `loginFlag` استفاده شده است. اگر کاربر اطلاعات نام کاربری و گذرواژه را صحیح وارد کند، در این متغیر مقدار `true` قرار می‌گیرد. اما اگر کاربر اطلاعات نادرست وارد کند، در این متغیر مقدار `false` قرار می‌گیرد. به عبارت منطقی کنترل حلقه که پس از کلمه `while` نوشته شده است دقت کنید:

```
} while (!loginFlag);
```

در عبارت منطقی، از عملگر نفیض استفاده شده است. بنابراین تا زمانی که مقدار متغیر `loginFlag` برابر `false` است، حلقه تکرار می‌گردد. هر گاه کاربر، اطلاعات صحیح را وارد کند در متغیر `loginFlag` مقدار `true` قرار گرفته و در نتیجه حاصل عبارت منطقی `false` شده و حلقه دیگر تکرار نمی‌شود. در نتیجه دستور بعد از `While` اجرا می‌شود که نمایش یک پیام خوشامدگویی است.

```
Console.WriteLine("Welcome Admin.");
```

سؤال؟ چرا در قسمت `else` از علامت‌های آکولاد باز و بسته استفاده شده است، اما در قسمت `if`، چنین نیست؟

مثال ۵-۷: می‌خواهیم یک بازی حدس عدد، ایجاد کنیم. این بازی بین دو بازیکن به شرح زیر صورت می‌گیرد. بازیکن اول عددی را برای خود در نظر می‌گیرد و بازیکن دوم باید آن عدد را حدس بزند. بازیکن اول در طول بازی، راهنمایی لازم را در اختیار بازیکن دوم قرار می‌دهد تا عدد بالاتر یا پایین تری را حدس بزند.

الگوریتم یا روش انجام کار: با توجه به شرح

بازی، ابتدا عدد مورد نظر بازیکن اول را سؤال کرده و در یک

متغیر (`number`) ذخیره می‌کنیم. سپس از بازیکن دوم می‌خواهیم تا عددی که بازیکن اول وارد کرده است را حدس بزند. عدد دریافتی از بازیکن دوم (`guess`)، باید با عدد مورد نظر بازیکن اول مقایسه شود که در این صورت سه حالت رخ می‌دهد:

فصل هفتم

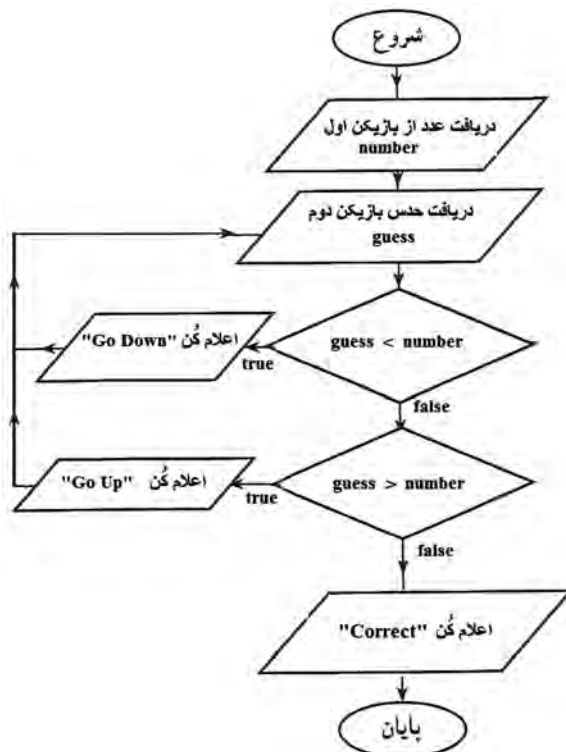
حالت اول : $guess = number$ است که در این صورت پیام «آفرین درست حدس زدید» اعلان شود.

حالت دوم : $guess < number$ است که در این صورت پیام «برو بالا» اعلان شود.

حالت سوم : $guess > number$ است که در این صورت پیام «برو پایین» اعلان شود.

تا زمانی که بازیکن دوم، عدد را درست حدس نزده است، عملیات دریافت عدد از بازیکن دوم و مقایسه آن باید تکرار شود. بنابراین در این برنامه نیاز به یک حلقه می باشد. از آن جا که عمل حدس زدن عدد، حداقل یک بار به وسیله بازیکن دوم انجام می شود، به نظر شما از چه دستور حلقه باید استفاده کنیم؟

فلوچارت ۵-۷، لازم برای انجام این بازی را نشان می دهد. آن را به ازای ورودی های مختلف دنبال کنید.

فلوچارت ۵-۷- بازی حدس عدد

بر اساس فلوچارت فوق، برنامه ۵-۷ را می نویسیم.

دستورات تکرار (حلقه‌ها)

```

class GuessTheNumber
{
    static void Main(string[] args)
    {
        string input;
        int number, guess;
        Console.WriteLine("Player 1: Think a number (1-100): ");
        input = Console.ReadLine();
        number = int.Parse(input);
        Console.Clear(); // clear console screen
        do
        {
            Console.WriteLine("Player 2: Guess the number (1-100): ");
            input = Console.ReadLine();
            guess = int.Parse(input);
            if (guess < number)
                Console.WriteLine("Incorrect, Go Up.");
            else
                if (guess > number)
                    Console.WriteLine("Incorrect, Go Down.");
                else
                    Console.WriteLine("Well done!, it's correct.");
        } while (guess != number);
        Console.WriteLine("Press any key to continue...");
        Console.ReadKey();
    }
}

```

حلقه do-while

برنامه ۵-۷- بازی حدس عدد

فصل هفتم

در برنامه ۷-۵، از حلقه do-while استفاده شده است. به عبارت منطقی در دستور while توجه کنید :

```
} while (guess != number);
```

اگر حدس بازیکن دوم، مخالف عدد مورد نظر بازیکن اول باشد، نتیجه عبارت true است و حلقه تکرار می شود. تنها در صورتی که هر دو عدد با یکدیگر برابر باشند، نتیجه عبارت false خواهد شد و حلقه قطع شده و دستور بعد از while اجرا می شود. توجه کنید که چون دستورات داخل حلقه بیش از یک دستور است، در داخل یک بلاک قرار گرفته اند.

گسترش برنامه : معمولاً برنامه ای که نوشته می شود، ایده آل و کامل نیست. امکان اضافه کردن ویژگی و قابلیت های جدید در هر برنامه وجود دارد. در برنامه ۷-۵ نیز، می توان امکاناتی را اضافه کرد. به عنوان مثال، قابلیت امتیازدهی را به برنامه اضافه می کنیم. این امتیاز باید متناسب با تعداد دفعاتی باشد، که بازیکن دوم تلاش می کند تا عدد مورد نظر بازیکن اول را پیدا کند. در قسمت کار در کارگاه، در انتهای این فصل، چنین امکانی را به برنامه ۷-۵ اضافه می کنیم.

۷-۲- دستور حلقه for

در مقدمه این فصل، مثالی در مورد محاسبه میانگین نمرات درسی یک کلاس بیان شد که در آن، عملیات دریافت نمرات و محاسبه مجموع آنها، باید به تعداد دانش آموزان یک کلاس تکرار شود. در چنین برنامه هایی که در آن تعداد تکرار دستورات معین است، بهتر است از دستور حلقه for استفاده کنیم که برای این منظور در زبان C# پیش بینی شده است. برای آشنایی با این دستور با یک مثال ساده جهت نمایش اعداد ۱ تا ۱۰ شروع می کنیم.

مثال ۷-۶: می خواهیم اعداد طبیعی از ۱ تا ۱۰ را روی صفحه نمایش، نشان دهیم. از دستور for به صورت زیر استفاده می کنیم :

```
for (int i = 1 ; i<= 10 ; i++)
```

```
Console.WriteLine ( i);
```

قطعه برنامه ۷-۶- استفاده از حلقه for برای نمایش اعداد طبیعی ۱ تا ۱۰

دستور WriteLine() در این مثال در داخل حلقه قرار دارد که در هر بار تکرار حلقه، مقدار متغیر i روی صفحه نمایش، نشان داده می شود. مقدار متغیر i چقدر است؟

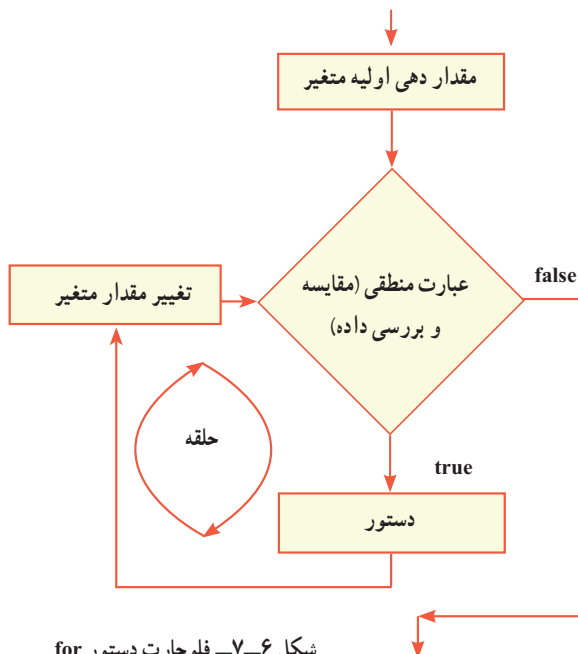
دستورات تکرار (حلقه‌ها)

برای پاسخ به این سؤال، به داخل پراتنز، در جلوی دستور for، توجه کنید. سه قسمت در داخل پراتنز، قابل تشخیص است. در قسمت اول، یک متغیر از نوع صحیح به نام i با مقدار اولیه ۱ تعریف شده است. قسمت دوم، یک عبارت منطقی ($i \leq 10$) است و قسمت سوم نیز یک دستور انتساب افزایشی ($i++$) است.

جزئیات اجرای دستورات بالا چنین است: در دستور for، ابتدا عدد ۱ در متغیر i قرار می‌گیرد و سپس عبارت منطقی محاسبه می‌شود و چون ($i \leq 10$) است، نتیجه عبارت true است. بنابراین دستور داخل حلقه اجرا می‌شود و در نتیجه عدد ۱ در روی صفحه نمایش داده می‌شود. سپس دستور انتساب افزایشی انجام می‌شود یعنی مقدار متغیر به اندازه یک واحد افزایش می‌یابد.

دوباره عبارت منطقی محاسبه می‌شود و چون هنوز نتیجه عبارت درست است ($2 \leq 10$) در نتیجه دستور داخل حلقه اجرا شده و عدد ۲ بر روی صفحه نشان داده می‌شود. این عملیات تکرار می‌شود تا زمانی که نتیجه عبارت نادرست شود یعنی ($11 \leq 10$) که در این صورت حلقه قطع می‌شود. بنابراین اعداد ۱ تا ۱۰ روی صفحه نمایش، نشان داده می‌شود.

شکل ۶-۷، فلوجارت دستور for را نشان می‌دهد. در این فلوجارت، دستور ایجاد و مقداردهی اولیه متغیر، در داخل حلقه قرار ندارد و تنها یک بار در ابتدا اجرا می‌شود.

شکل ۶-۷. فلوجارت دستور for

فصل هفتم

با توجه به مثال، شکل کلی دستور for چنین است :

(تغییر مقدار متغیر ; عبارت منطقی ; مقدار اولیه = نام متغیر) for
; دستور

کلمه for، یک کلمه رزرو شده است. متغیری که در حلقه for استفاده می‌شود، هر نام مجازی می‌تواند داشته باشد. این متغیر به نام شمارنده^۱ معروف می‌باشد. چون نقش شمارش تعداد تکرار حلقه را به عهده دارد. شمارش می‌تواند به صورت صعودی یا نزولی انجام شود. بدیهی است در حالت نزولی، تغییر مقدار متغیر باید به صورت کاهشی باشد. شکل‌های دیگر حلقه مثال ۶-۷ در زیر آورده شده است.

```
for (int i; = 1 ; i<= 10 ; Console.WriteLine( i) , i++);
```

سؤال؟ خروجی این دستور را بررسی کنید.

```
for (int i; = 1 ; i<= 10 ; i++ , Console.WriteLine( i) );
```

سؤال؟ خروجی این دستور را بررسی کنید و تفاوت آن را با دستور قبل بیان نمایید.

مثال ۷-۷: در دستور زیر از یک حلقه نزولی استفاده شده است. به هر سه قسمت داخل

پراتنز دقت کنید.

```
for (int i = 100 ; i> 1 ; i -- )
```

```
Console.WriteLine( i);
```

قطعه برنامه ۷-۷ استفاده از حلقه for کاهشی

سؤال؟ به نظر شما خروجی این حلقه چیست؟

نکته

به علامت (;) در دستور for توجه کنید. بعد از علامت پراتنز علامت (;) نگذارید، زیرا دستور for هنوز تمام نشده است. علامت ; باید در انتهای دستور نوشته شود.

(تغییر مقدار متغیر ; عبارت منطقی ; مقدار اولیه = نام متغیر) for

; دستور ←

دستورات تکرار (حلقه‌ها)

۱-۲-۷ کاربرد break در ساختار for : جدول Trace مربوط به این حلقه را رسم

نمایید.

مثال ۸-۷ : می‌خواهیم برنامه‌ای برای ATM^۱ بنویسیم که سه بار اجازه ورود گذرواژه را به کاربر بدهد و در صورتی که هر سه بار گذرواژه اشتباه وارد شود، کارت توسط دستگاه عابربانک با صدور پیغامی ضبط می‌شود.

الگوریتم یا روش انجام کار : دستگاه عابربانک از شما سه بار گذرواژه ورود می‌گیرد. در صورتی که مقدار ورودی صحیح باشد، شما با پیغام خوش آمدگویی مواجه می‌شوید و با دستور break از حلقه خارج می‌شوید و در صورتی که مقدار ورودی درست نباشد، تا ۳ بار اجازه وارد کردن دارید وگرنه کارت با پیغامی ضبط می‌شود. در این برنامه برای دریافت ۳ بار گذرواژه، از حلقه for استفاده شده است. هر بار که گذرواژه از ورودی دریافت می‌شود، با گذرواژه اصلی مقایسه می‌شود و در صورت صحیح بودن علامتی به نام متغیر flag مقدار true می‌گیرد. این متغیر در آغاز برنامه مقدار false دارد و تا زمانی که گذرواژه درست وارد نشود همچنان false می‌ماند.

---

^۱ _ automatic teller machine

```

using System;
class ATMGetPass
{
    static void Main ()
    {
        int i;
        string mainPassword = "1404", password;
        bool flag = false;
        for (i = 3; i >=1; i--)
        {
            Console.WriteLine("Enter Password: ");
            password = Console.ReadLine();
            Console.WriteLine();
            if (password == mainpassword)
            {
                flag = true;
                Console.BackgroundColor = ConsoleColor.DarkGreen;
                Console.WriteLine(" That is right...");
                Console.Beep();
                break; // خروج از حلقه
            }
            else
                Console.WriteLine(" PLZ try again... ");
        }
        if (flag = false)
        {
            Console.BackgroundColor = ConsoleColor.Red;
            Console.WriteLine(" Your card will no longer work!!!");
        }
    }
}

```


دستورات تکرار (حلقه‌ها)

سؤال: چرا ترجیح می‌دهیم در این برنامه از متغیر رشته‌ای حاوی رشته‌ای از ارقام، برای دریافت گذرواژه استفاده کنیم؟

سؤال: به‌طور کلی چه زمانی از متغیرهای عددی و چه موقع از متغیر رشته‌ای رقمی در برنامه کمک می‌گیریم؟

گسترش برنامه: متغیر گذرواژه اصلی را به جای عدد، با حروف مقداردهی نمایید و برنامه را طوری تغییر دهید که نسبت به دریافت حروف کوچک و بزرگ حساس نباشد. برای این کار، از متدهای `ToUpper()` و `ToLower()` در شرط استفاده کنید.

سؤال: عملکرد متدهای `ToUpper()` و `ToLower()` را توضیح دهید.

نکته

توجه داشته باشید، که هیچ کدام از سه قسمت داخل پراتز، در دستور `for` اجباری نیستند. حتی دستور `for`، می‌تواند به‌صورت زیر نوشته شود که در این صورت، یک حلقه تمام نشدنی و بی‌نهایت ایجاد می‌شود.

```
for ( ; ; )
```

```
Console.WriteLine("Infinite Loop!");
```

۲-۲-۷- کاربرد دستور `continue` در ساختار `for`:

مثال ۲-۹-۷: همه شما بازی هپ را می‌شناسید و بارها برای تمرین جدول ضرب در دوران ابتدایی این بازی را انجام داده‌اید. در این برنامه می‌خواهیم بازی هپ را برای عدد ۵ شبیه‌سازی کنیم. **الگوریتم** یا روش انجام کار: در بازی هپ، هر جا که به مضرب عدد تعیین شده می‌رسیم باید پیغام هپ را چاپ کنیم. برای این کار، حلقه‌ای را تا مثلاً ۵۰ در نظر می‌گیریم تا هر جا به مضرب ۵ رسید، هپ با رنگ دیگری چاپ شود. برای رسیدن به مضرب ۵ از شرطی با عملگر `%` برای باقیمانده کمک می‌گیریم. در نگاه اول برنامه با آنچه تاکنون آموخته‌اید قابل نوشتن است.

```
using System;
class hop
{
    static void Main (string [ ] args)
    {
        for (int i = 1; i<=20; i++)
        {
            if (i % 5 ==0)
            {
                Console.ForegroundColor = ConsoleColor.Yellow;
                Console.WriteLine("hop");
                Console.ForegroundColor = ConsoleColor.Gray;
            }
            Console.Write(" {0} ", i);
        }
        Console.ReadKey();
    }
}
```

برنامه ۹-۷ بازی هپ

سؤال: اشکال برنامه فوق چیست؟

کارور کارگاه ۳

- ۱- قطعه برنامه ۳-۷ را به یک برنامه کامل تبدیل کرده و آن را اجرا کنید.
- ۲- به برنامه ۵-۷، امکان امتیازدهی را اضافه نمایید. برای این منظور، با استفاده از یک متغیر، تعداد دفعات تلاش بازیکن دوم را شمارش کرده و در انتهای برنامه، محتوای آن را نشان دهید. یک دستور انتساب افزایشی در داخل حلقه می تواند تعداد دفعات را شمارش کند.
- ۳- قطعه برنامه های ۶-۷ و ۷-۷ را به یک برنامه کامل تبدیل کرده و آن را اجرا کنید.

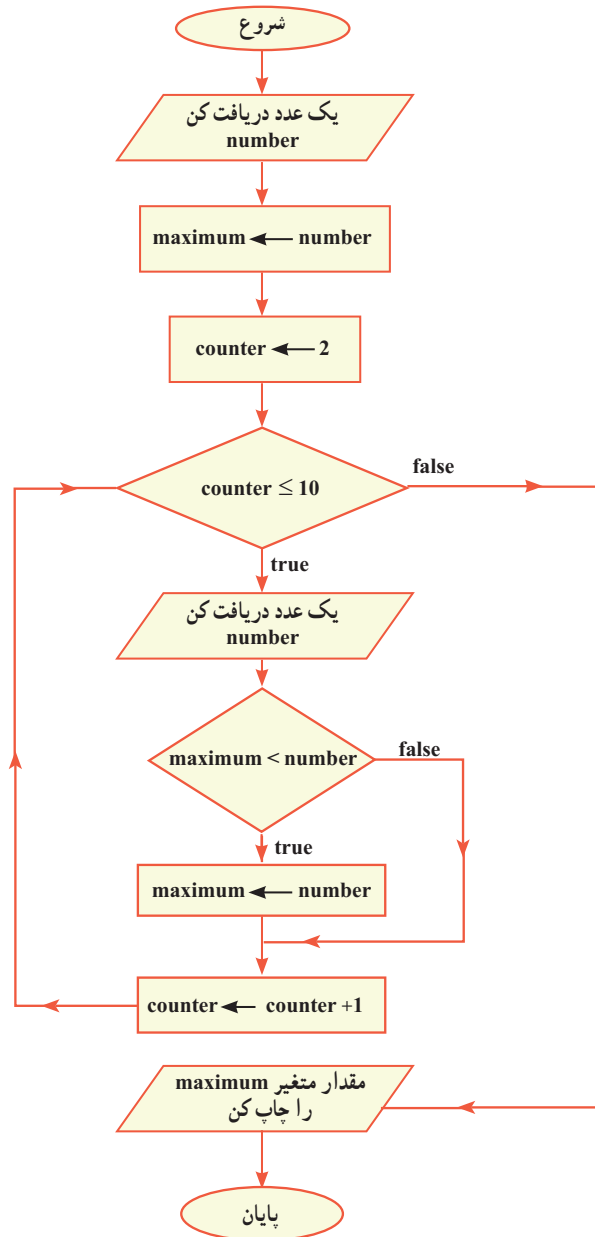
دستورات تکرار (حلقه‌ها)

در مثال ۹-۷ نباید هم مضرب عدد ۵ و هم هپ هر دو چاپ شوند. در واقع به جای مضرب باید هپ چاپ شود. بنابراین باید برنامه را در رسیدن به مضرب ۵ متوقف کنیم و از گام بعدی حلقه، تکرار را از سر بگیریم. در واقع زمانی از دستور پرش continue استفاده می‌کنیم که خواهان متوقف شدن یکی از مراحل تکرار و شروع بلافاصله مرحله بعدی تکرار هستیم. دستور continue مرحله فعلی را متوقف و مرحله بعدی تکرار را شروع می‌کند. در برنامه هپ کافیسست دستور continue را قبل از بسته شدن بلاک if قرار دهید.

مثال ۱۰-۷: می‌خواهیم ده عدد از ورودی دریافت کرده، بزرگ‌ترین آن را تشخیص داده و نمایش دهیم.

الگوریتم یا روش انجام کار: برای پیدا کردن بزرگ‌ترین عدد، از روشی که در فصل ششم در مثال ۳-۶، توضیح داده شد، استفاده می‌کنیم. شکل ۷-۷، فلوجارت پیدا کردن بزرگ‌ترین عدد، از بین ده عدد را نشان می‌دهد. در ابتدای این فلوجارت، اولین عدد دریافت می‌شود و آن را به عنوان بزرگ‌ترین عدد در متغیر maximum ذخیره می‌کنیم. سپس در داخل حلقه، بقیه اعداد دریافت و با مقدار متغیر maximum مقایسه می‌شوند. هر جا که عدد بزرگ‌تری دریافت شد، در متغیر maximum ذخیره می‌شود. چون حلقه باید به تعداد ۹ بار تکرار گردد، از یک متغیر به نام counter برای شمارش تعداد تکرار حلقه استفاده شده است، که با هر بار تکرار حلقه، یک واحد به آن اضافه می‌شود.

فصل هفتم

شکل ۷-۷ - فلوجارت پیدا کردن بزرگ ترین عدد

دستورات تکرار (حلقه‌ها)

برنامه ۱۰-۷ بر اساس فلوجارت شکل ۷-۷ نوشته شده است.

```
class FindMaximum
```

```
{
    static void Main(string[] args)
    {
        string input;
        int number, maximum;
        Console.WriteLine("Enter a number: ");
        input = Console.ReadLine();
        maximum = int.Parse(input); // Suppose first number is maximum.

        for (int i=2; i<=10; i++)
        {
            Console.WriteLine("Enter a number: ");
            input = Console.ReadLine();
            number = int.Parse(input);
            if (maximum < number) // found bigger number
                maximum = number;
        }
        Console.WriteLine("The maximum number is" + maximum);
        Console.WriteLine("Press any key to continue ...");
        Console.ReadKey();
    }
}
```

دریافت اولین عدد

دریافت دومین عدد تا دهمین در حلقه

برنامه ۱۰-۷ پیدا کردن بزرگ‌ترین عدد از بین ده عدد

کود و نگاه؟

- ۱- با تغییراتی در برنامه $1-7$ ، کوچکترین عدد را پیدا کنید. نام متغیر minimum را برای کوچکترین عدد استفاده کنید.
- ۲- برنامه $1-7$ را طوری بنویسید که هم بزرگترین و هم کوچکترین عدد را از بین ده عدد پیدا کند.
- ۳- به برنامه قبلی دستوری اضافه کنید تا فاصله بین بزرگترین عدد و کوچکترین عدد را پیدا کند.

۳-۷- حلقه های متداخل

درون حلقه ممکن است دستور یا دستوراتی وجود داشته باشند. دستور یا دستورات داخل حلقه به تعداد تکرار حلقه، انجام می شود. بنابراین اگر حلقه ای مثلاً ۵ بار تکرار شود، دستورات داخل آن ۵ بار انجام می شوند.

دستور داخل حلقه ممکن است خودش، یک حلقه باشد. بنابراین حلقه هایی تودرتو خواهیم داشت که حلقه داخلی به تعداد دفعات تکرار حلقه بیرونی، تکرار می شود.

سؤال؟ مثال های زیر را ببینید و تعداد تکرار هر کدام را مشخص کنید.

```
for (int i = 1; i <= 10; i++)
```

```
Console.WriteLine(i);
```

```
for (int i = 1; i <= 5; i++)
```

```
{
```

```
    input = Console.ReadLine();
```

```
    num = int.Parse(input);
```

```
    sum = sum + num;
```

```
}
```

```
for (int i = 5; i >= 1; i--)
```

```
    for (int j = 1; j <= 3; j++)
```

دستورات تکرار (حلقه‌ها)

```
for (int i = 1; i<=2; i++)
{
    j=4;
    do
    {
        Console.WriteLine("{1},{1}", i, j);
        j-=1;
    } while (j >=1);
}
```

سؤال: تفاوت میان تعداد تکرار و دستورات درون حلقه را در مثال‌های (۱) تا (۴) با همکلاسان خود به بحث بگذارید.

جدول Trace مثال شماره (۳) به عنوان نمونه آورده شده است. این جدول را تکمیل کنید.

I	J	خروجی
۵	۱	
	۲	
	۳	
۴	۱	
	۲	
	۳	

اکنون فرض کنید می‌خواهیم برای یک دونده در مسابقه دو شبیه سازی انجام دهیم. در این مسابقه هر دونده باید دور تا دور ۳ زمین مسابقه بدود که البته هر زمین را نیز باید ۵ بار به طور کامل، دور بزند.

سؤال: پیشنهاد می‌کنید کدام یک از حلقه‌های قبلی را با اندکی تغییر برای این مسابقه به کار ببریم؟

سؤال: در زندگی روزمره با چه مثال‌هایی از حلقه‌های تودرتو یا متداخل روبرو هستید؟

مثال ۱۱-۷- در این برنامه قصد داریم یک ساعت دیجیتال را با ساعت و دقیقه شبیه سازی کنیم.

الگوریتم یا روش انجام کار: ابتدا بخش نمایش دقیقه را کدنویسی می کنیم. برای نمایش دقیقه نیاز به حلقه‌ای داریم که ۶۰ بار کار کند (چرا؟). این بخش با حلقه بسیار ساده قابل کدنویسی است.

```
for (int min = 0; min < 60; min++)
    Console.WriteLine("{0}", min);
```

با اجرای کد بالا دقیقه‌های یک ساعت شبیه سازی می شود. در صورتی که بخواهیم ۱۲ ساعت را شبیه سازی کنیم کفایت دستورات بالا را ۱۲ بار تکرار کنیم. بنابراین دستورات را درون حلقه‌ای می نویسیم که ۱۲ بار تکرار می شود.

```
for (int hour = 1; hour <= 12; hour++)
    for (int min = 0; min < 60; min++)
        Console.WriteLine("{0}", min);
```

با تغییراتی در دستور WriteLine می توانیم ساعت را هم نمایش دهیم. بنابراین برنامه به شکل زیر خواهد بود:

```
using System;
class clock
{
    static void Main()
    {
        for (int hour = 1; hour <= 12; hour++)
            for (int min = 0; min < 60; min++)
                Console.WriteLine("{1}: {1}", hour, min);
    }
}
```

برنامه ۱۱-۷- نمایش ساعت دیجیتال با استفاده از حلقه‌های متداخل

سؤال؟ برنامه را طوری تغییر دهید که قبل از تغییر ساعت شمار، ایست موقتی با دریافت کلید از کاربر داشته باشد.

دستورات تکرار (حلقه‌ها)

خوبه آژدرایی فصل هشتم

- ۱- درستی یا نادرستی هر عبارت را تعیین کنید.
  - (الف) در حلقهٔ while دستورات، حداقل یک بار تکرار می‌شوند.
  - (ب) عبارت منطقی حلقه do در جلوی آن نوشته می‌شود.
  - (ج) ما می‌توانیم حلقه for با تکرار ۵ را با while هم بازنویسی کنیم.
  - (د) برای خروج از حلقه دستور break به ما کمک می‌کند.
  - (ه) اگر در انتهای for علامت ; قرار دهیم خطا رخ می‌دهد.
- ۲- جاهای خالی را با عبارات مناسب تکمیل کنید.
  - (الف) معمولاً برای تکرار معین از حلقه ..... کمک می‌گیریم.
  - (ب) برای این که حلقه for به صورت بی‌نهایت تکرار شود، به شکل ..... استفاده می‌کنیم.
  - (ج) در حلقهٔ do عبارت منطقی در جلوی ..... نوشته می‌شود.
  - (د) تعداد تکرار حلقه‌های متداخل از ..... تکرار هر حلقه به دست می‌آید.
- ۳- حلقهٔ زیر را با استفاده از for بنویسید.

```
int i = 11;
do
{
    Console.WriteLine(i);
```

```
{ while (i <= 99)
    i = 11+;
```

۴- حلقهٔ سؤال قبل را trace کنید و در یک جمله بنویسید چه کاری انجام می‌دهد؟

۵- اجرای دستورات زیر سبب نمایش چه اعدادی می‌شود؟

```
int a = 1, b = 1, c = 0;
```

```
while (a < 30)
```

```
{
```

```
    Console.WriteLine(a);
```

```
    c = a + b;
```

```
    a = b;
```

```
    b = c;
```

```
}
```

۶- خروجی این قطعه برنامه را به دست آورید.

```
for (int i = 1; i<=3; i++)
{
    for (int j = 1; j<=3; j++)
        if(i==j)
            Console.WriteLine(1);
        else
            Console.WriteLine(0);
    Console.WriteLine( );
}
```

تمرینات برنامه نویسی فصل هشتم

- ۱- برنامه ای بنویسید که اعداد زوج از ۳ تا ۲۱ را به صورت نزولی نشان دهد. برنامه را طوری تغییر دهید که خروجی برنامه روی عدد ۱۶ متوقف شود.
- ۲- برنامه ای بنویسید که یک عدد صحیح را دریافت کند و سپس اعداد فرد از ۱ تا آن عدد را چاپ نماید.
- ۳- برنامه ای بنویسید که یک عدد صحیح را دریافت کند و مقلوب آن را محاسبه و نمایش دهد. مثلاً اگر عدد ۵۲۹ وارد شد برنامه عدد ۹۲۵ را نمایش دهد.
- ۴- برنامه ای بنویسید که نمرات درس انگلیسی دانش آموزان یک کلاس ۱۵ نفری را سؤال نماید و سپس اطلاعات زیر را نمایش دهد:
  - الف) بالاترین نمره کلاس
  - ب) کمترین نمره کلاس
  - پ) فاصله بین کمترین و بیشترین نمره
  - ت) مجموع نمرات کلاس
  - ث) میانگین یا معدل نمرات کلاس
- ۵- در یک بازی دو نفره، هفت چوب کبریت قرار دارد. هر یک از بازیکنان می توانند در نوبت خود یک یا دو یا حداکثر سه چوب کبریت بردارند. بازیکنی که آخرین چوب کبریت را بردارد، بازنده

است. برنامه‌ای بنویسید که این بازی را بین دو بازیکن اجرا کند. در هر مرحله بازی، تعداد چوب کبریت‌های باقیمانده را چاپ کنید. سپس از هر بازیکن، تعداد چوب کبریت‌هایی که مایل است بردارد را سؤال نموده و باقیمانده را چاپ کنید.

۶- برنامه‌ای بنویسید که نمرات 10° دانش‌آموز را که هر کدام ۵ درس دارند دریافت و مجموع و معدل هر دانش‌آموز را محاسبه و چاپ نماید.

۷- برنامه‌ای بنویسید که جدول ضرب 10×10 را روی صفحه نمایش دهد.

واژگان و اصطلاحات انگلیسی فصل هشتم

ردیف	واژه انگلیسی	معنی واژه به فارسی
۱	Counter	
۲	Loop	
۳	Loop Body	
۴	ATM	
۵	Flag	

پوست ها

پیوست ۱: نصب Visual Studio

شرکت مایکروسافت نرم افزاری به نام Visual Studio ساخته است که برای برنامه نویسی استفاده می شود. این نرم افزار شامل مترجم زبان برنامه نویسی، یک ویرایشگر^۱ و یک اشکال یاب می باشد. این نرم افزار در چند نسخه با ویژگی های مختلف عرضه شده است. همچنین یک نسخه رایگان به نام Visual Studio Express Edition عرضه کرده است که برای شروع کار برنامه نویسی مناسب است. دیگر نرم افزار رایگان، نرم افزار Microsoft . Net Framework است که یک دسته ابزار مختلف به صورت فرمان (که در خط فرمان باید تایپ شوند) فراهم می کند که برای ترجمه و اجرای برنامه نوشته شده به زبان C# می تواند مورد استفاده قرار گیرد. بنابراین شما برای برنامه نویسی و اجرای برنامه ها دو راه دارید :

۱- استفاده از Visual Studio نیاز به تهیه و نصب نرم افزار VS دارد که در ادامه این ضمیمه طریقه نصب آن بیان شده است.

۲- استفاده از ابزارهای خط فرمان : نیاز به نصب NET. دارد که در پیوست ۲ طریقه نصب آن را خواهید دید.

پیوست ۲: نصب *Net Framework*

برای نصب *Net Framework* . مراحل زیر را دنبال کنید :

۱- از طریق موتور جست و جوی نظیر گوگل، برنامه *Net Framework* . را جست و جو

کرده و وارد سایت شرکت مایکروسافت شوید یا به آدرس زیر مراجعه کنید :

<http://www.microsoft.com/net>

۲- در صفحه مربوط به دانلود برنامه *Net Framework* . روی نسخه *NET* . مورد نظر

جهت دانلود کلیک کنید.

پیوست ۳

مشکلات احتمالی که ممکن است در ترجمه یا اجرای برنامه پیش آید :

(الف) اشکال در ترجمه برنامه

- ۱- اگر در هنگام ترجمه برنامه با پیام خطای زیر روبه‌رو شدید احتمال دارد که برنامه NET بر روی سیستم شما نصب نشده باشد، لذا باید این برنامه را نصب کنید. (به ضمیمه ۲ رجوع شود).
- ۲- اگر علی‌رغم نصب برنامه NET همچنان خطای پیدا نکردن مترجم CSC رخ می‌دهد، حتماً در مسیر جستجو (Path)، فولدر حاوی برنامه CSC معرفی نشده است. فولدر حاوی متوجه معمولاً در مسیر زیر قرار دارد :

C: / Windows / Microsoft.NET/ Framework/ v4.0.30319

البته بسته به نسخه NET. شماره‌های v4.0.30319 متفاوت می‌باشد. این شماره مربوط

به نسخه NET4.5 است.

برای اضافه کردن فولدر مربوطه به مسیر جست‌وجو، عملیات زیر را انجام دهید :

اگر سیستم عامل کامپیوتر شما ویندوز ۷ یا ویستا به بعد است :

۱- در میزکار روی آیکن Computer کلیک راست کنید و سپس Properties را انتخاب

کنید.

۲- در سمت چپ صفحه روی گزینه Advanced System Setting کلیک کنید :

۳- در پنجره System Properties روی گزینه Environment Variables کلیک کنید.

۴- با کلیک بر روی متغیر Path آن را انتخاب کرده و سپس روی کلید Edit کلیک کنید.

۵- در پنجره‌ای که ظاهر می‌گردد مسیر برنامه‌های مورد جست‌وجو نوشته شده است مسیر

NET. را اضافه کنید.

(ب) اشکال در اجرای برنامه

اگر در هنگام ترجمه برنامه با اشکال زیر روبه‌رو شدید ممکن است یکی از دو اشتباه زیر را

انجام داده باشید :

۱- نام فایل را درست تایپ نکرده‌اید.

۲- پسوند فایل برنامه را در بعد از نام فایل ننوشته‌اید.

پیوست ۴: لیست کلمات کلیدی و رزرو شده

abstract	as	base	bool
break	byte	case	catch
char	checked	class	const
continue	decimal	default	delegate
do	double	else	enum
event	explicit	extern	false
finally	fixed	float	for
foreach	goto	if	implicit
in	in (generic modifier)	int	interface
internal	is	lock	long
namespace	new	null	object
operator	out	out (generic modifier)	override
params	private	protected	public
readonly	ref	return	sbyte
sealed	short	sizeof	stackalloc
static	string	struct	switch
this	throw	true	try
typeof	uint	ulong	unchecked
unsafe	ushort	using	virtual
void	volatile	while	

